

**JOURNALISTIT YHTEISTYÖSSÄ YHTEISKUNTATETEILIJÖIDEN KANSSA –
RAJATYÖTÄ JA RAJOJEN PURKAMISTA**

Kaarina Järventaus
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Viestintä
Maisterintutkielma
Marraskuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Politiikan ja viestinnän maisteriohjelma	
Tekijä – Författare – Author Kaarina Järventaus			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Journalistit yhteistyössä yhteiskuntatieteilijöiden kanssa - rajatyötä ja rajojen purkamista			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Viestintä			
Työn laji – Arbetets art – Level Maisterintutkielma		Aika – Datum – Month and year Marraskuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 85 + 3
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tutkielman aiheena ovat journalistien ja tutkijoiden ammatilliset rajankäynnit heidän työskennellessään yhteisissä työryhmissä säätiörahoitteisissa Jakautuuko Suomi? -ohjelman hankkeissa. Kun tavallisesti journalistit ja tutkijat ovat vuorovaikutuksessa haastatteluiden tai tiedotteiden kautta, yhteistyöhankkeissa he tekivät yhdessä haastateltavien hankintaa ja tutkimushaastatteluita sekä kävivät kenttätöiden aikana runsaasti keskusteluita pureutuessaan yhteiskunnan eriarvoistumisen kysymyksiin. Journalistit eivät tehneet juttuja työryhmänsä tutkijoista vaan tekivät omaa journalistista tutkimustyötään näiden rinnalla. Journalistin työhön liittyvät ammatilliset rajankäynnit ovat ajankohtainen tutkimusaihe, sillä digitalisoituminen, ansaintalogiikan muutokset ja uudet julkaisumuodot ovat koetelleet journalistisen työn rajoja.</p> <p>Tutkijoiden ja journalistien yhteistyössä ilmeneviä professioiden rajankäyntejä tulkittiin Thomas Gierynin kehittämän rajatöiden käsitteistön avulla. Rajatöiden käsitteiden lisäksi kehitettiin rajoja purkavan työn (anti-boundary work) käsitettä. Journalismi nähdään semiprofessiona, jolla on muun muassa autonomiaa ja eettisiin normeihin perustuva ammatillinen ideologia.</p> <p>Tutkimusaineistona on 10 teemahaastattelua, joissa haastateltavina on neljä journalistia, kuusi tutkijaa ja yksi kokemusasiantuntija kolmesta eri hankkeesta. Tutkijat edustavat yhteiskuntatieteitä tai niiden lähitieteitä. Tavoitteena oli selvittää, millaista journalistiin ja journalistin rooliin liittyvää rajatyöskentelyä osallistujat tekivät erityisesti journalistisiin juttuihin liittyvissä prosesseissa, sekä sitä, missä asioissa rajatyöskentely päätyi vahvistamaan journalistisen työn rajoja, missä asioissa purkamaan tai siirtämään niitä. Haastattelujen sisältö analysoitiin laadullisesti ja teemoiteltiin suhteessa rajatöiden käsitteistöön.</p> <p>Haastateltavat toivat esiin journalistin ja tutkijan työn eroina työrytmin eritahtisuuden, eettisten käytäntöjen erot sekä journalistisen autonomian. Yhteisinä piirteinä tuotiin esiin pyrkimys etsiä totuutta ja useat samankaltaiset työvaiheet. Kaikissa kolmessa hankkeessa journalistit ja tutkijat tekivät yhdessä suunnittelua ja kenttätöitä sekä tuottivat yhteistyössä julkaisuja. Työnjaossa oli ryhmien välillä selviä eroja siinä, kuinka paljon perinteisistä ammatillisista rooleista irtauduttiin. Luontevimmiksi yhteistyön alueiksi osoittautuivat ideointi, taustakeskustelut sekä julkaiseminen journalistisista ja akateemisista normeista vapailla alustoilla.</p> <p>Journalistit tekivät rajatyötä etenkin pitämällä kiinni oikeudestaan päättää itsenäisesti juttujen sisällöstä ja tekstistä, kun tekeillä oli journalistiseen mediaan tehtävä juttu. Journalismin autonomia osoittautui arvoksi, josta ei tingitty. Samalla se oli este yhteisten tekstien tuottamiselle. Tutkijat puolestaan tekivät laajentavaa rajatyötä hyväksyessään journalistiset jutut yhdeksi tavaksi julkaista tutkimustuloksia. Rajatyötä hallitsevampaa oli rajoja purkava työ. Sitä ilmensi haastattelupuheessa yhteisten tavoitteiden sekä toimijoiden ja toimintatapojen samankaltaisuuden korostaminen sekä yhteistyön kuvaaminen merkittävänä. Toiminnassa rajojen purkaminen näkyi yhteisenä tekemisenä, vastavuoroisena tekemisenä ja runsaana vuorovaikutuksena. Ymmärrystä yhteiskunnasta yhdessä etsineet tutkijat ja toimittajat näkivät pitkäjänteisen yhteistyön tuovan journalistiin laatua. Hankerahoituksen mahdollistama työskentely voidaankin nähdä vastapainona journalismin markkinaehtoistumisen trendille.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Journalismi, rajatyö, rajoja purkava työ, toimittajat, tutkijat, professiot			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Johanna Sumiala			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Helsingin yliopiston kirjasto, Helsingfors universitets bibliotek, Helsinki University Library / E-thesis-tietokanta			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Journalistit ja tutkijat uuden edessä	1
1.2 Tutkijat ja journalistit samalle viivalle säätiön hankkeissa	3
1.3 Tutkimuksen näkökulma, rajausta ja tutkimuskysymykset	5
2 JOURNALISMI PROFESSIONA JA PROFESSIONALISMI	8
2.1 Professio osana muuttuvaa järjestelmää	8
2.2 Journalismin kehitys (semi)professioksi	9
2.3 Journalismi ammatillisena ideologiana	11
2.4 Journalismin murros ja deprofessionalistuminen	12
3 RAJATYÖ JA RAJOJA PURKAVA TYÖ	15
3.1 Rajatyö	15
3.2 Rajatyön käsite journalismin tutkimuksessa	17
3.3 Rajoja purkava työ (anti-boundary work)	21
4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO	23
4.1 Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu	23
4.2 Haastateltavien valinta ja haastattelut	24
4.3 Aineiston analyysimenetelmänä laadullinen sisällönanalyysi	27
5 AINEISTON ANALYYSI	29
5.1 Journalismin ja tutkimuksen erot	29
5.1.1 Eritaisuus	29
5.1.2 Erilaiset eettiset normit	32
5.1.3 Journalistinen autonomia	34
5.1.4 Ammatilliset taidot	36
5.2 Rajoissa pysymistä, rajojen puolustamista ja rajojen ylittämistä työryhmissä	37
5.2.1 Hanke A: Tukeutumista ammatillisiin rajoihin	37
5.2.2 Hanke B: Tutkimushaastatteluja ja rajojen puolustamista	41
5.2.3 Hanke C: Rajojen ylittämistä ja purkamista	47
5.2.4. Hankkeiden vertailua	52

5.3 Yhteinen maaperä	54
5.3.1 Yhteistyön vapaat vyöhykkeet: ideointi, keskustelu, vapaa julkaiseminen	54
5.3.2 Journalismin ja yhteiskuntatutkimuksen yhtäläisyyksien kuvailua	56
5.3.3 Rajojen purkamista (anti-boundary work)	58
5.4 Yhteenvetoa tuloksista	63
 6 POHDINTAA JA JATKOTUTKIMUKSEN AIHEITA	 68
6.1 Johtopäätöksiä	68
6.1.1 Ovenraotus tieteen keittiöihin	68
6.1.2 Rajojen purkamisen tuloksia heikensi yhteisten työkalujen puute	69
6.1.3 Autonomia kiinnekohtana ja aktiivisen hallinnoinnin kohteena	70
6.1.4 Uusia näkökulmia ja runsaan ajankäytön tuomaa laatua	72
6.2 Tutkimuksen arviointia	73
6.3 Jatkotutkimuksen aiheita	76
 LÄHTEET	 78
 LIITTEET	
Liite 1 Kysymysrunko	
Liite 2 Sopimuslomake	

1 JOHDANTO

1.1 Journalistit ja tutkijat uuden edessä

Tiedon tuottaminen ja kuluttaminen on viime vuosikymmeninä ollut nopeassa muutoksessa. Ilmas-
tonmuutoksen ja eriarvoistumisen kaltaiset laajat, monimutkaiset haasteet edellyttäisivät oikeaa tietoa
ja parempaa ymmärrystä (ks. esim. Hellström ym. 2019; Eide ja Kunelius 2012). Tiede ja tutkimus
voi kuitenkin hyödyttää yhteiskuntaa maailmankuvan rakentajana, päätöksenteon perustana, hyvin-
voinnin ja hyvien käytäntöjen edistäjänä (Suomen Akatemia 2016). Tutkimustietoa on paljon, mutta
se ei aina tavoita päättäjiä eikä kansalaisia, jotka elävät ennennäkemättömän informaatiotulvan kes-
kellä.

Toisaalta tärkeä tietoa välittävä, valikoiva ja suhteuttava ala, journalismi, on elänyt viime vuosikym-
menet voimakasta murrosta. Teknologian kehittyessä etenkin internet ja sosiaalinen media ovat
tehneet julkaisemisen helpoksi kenelle tahansa, jolla on tietokone tai älypuhelin. Journalistit joutuvat
kilpailemaan huomiosta muun tyyppisten sisältöjen kanssa ja turvautuvat siksi entistä useammin sen-
saatiohakuisuuteen. Suuria yleisöjä miellyttäviä sisältöjä korostetaan, mikä johtaa journalismin
kaupallistumiseen ja pinnallistumiseen. Toimittajat valitsevat entistä useammin aiheensa sen mukaan,
mitä yleisö haluaa lukea tai nähdä, eivät sen mukaan, mitä heistä on tärkeää kertoa yleisölle. Journa-
listiset kriteerit valinnoille omassa työssä ovat tehneet tilaa taloudellisille perusteille. (Pöyhtäri,
Väliverronen ja Ahva 2014; Hujanen 2006; Witschge ja Nygren 2009.)

Kun myös mainostajilla on mahdollisuus tavoittaa kohdeyleisönsä ilman journalistisia medioita, toi-
mitusten talous on kärsinyt. Niiden henkilömäärää on supistettu, minkä vuoksi kiire lisääntynyt.
Lisäksi toimittajien huomiota vievät aiempaa enemmän tekniset taidot ja tuotantoon liittyvät työvai-
heet. Verkkojournalismissa myös jatkuva deadline on lyhentänyt aikaa, jota journalistit käyttävät
tiedon hankkimiseen, sen arvioimiseen ja sen pukemiseen journalistiseen muotoon. (Nikunen 2011;
Witschge ja Nygren 2009.)

Muutos on haastanut journalistien perinteisiä työkuvia, työnjakoja ja ammatillista identiteettiä, ja he
ovatkin joutuneet monenlaisiin rajankäynteihin. Verkottuneessa journalismissa journalistiset proses-
sit kietoutuvat yhteen yleisön tuottaman sisällön kanssa, kun juttuja ideoidaan, kysytään kysymyksiä

ja saadaan niihin vastauksia, kun hankitaan tietoa sekä kun journalistisia tuotoksia jaellaan verkossa (Jarvis 2006). Yleisöstä on noussut varteenotettavia sisällöntuottajia journalistien rinnalle erilaisten blogien ja sosiaalisen median kanavien kautta (Singer 2015). Teknisen osaamisen vaatimus on kasvanut ja toimittajille on siirtynyt työtehtäviä tekniseltä henkilöstöltä (Pöyhtäri, Väliaverronen ja Ahva 2014; Witschge ja Nygren 2009). Natiivimainonta ja sisältömarkkinointi hämärtävät journalismin rajoja yleisön silmissä, ja journalistiset ja kaupalliset tavoitteet yhdistyvät monen freelancejournalistin, yrittäjänä toimivan journalistin ja lifestylemedian tuottajan työnkuvassa (Coddington 2015; Poutanen, Luoma-aho ja Suhanko 2016; ks. myös Pernu 2020). Myös perinteisten medioiden kuten sanomalehtien toimittajat ovat joutuneet punnitsemaan ammatillisia ihanteitaan suhteessa yritystalouden vaatimukseen (Hujanen 2006). Toimitukset ja journalistisia sisältöjä myyvät yksiköt voivat nykyisin käyttää yhteistä analytiikkadataa ja pitää yhteisiä kokouksia. (Arola 2020).

Kuitenkin myös perinteisessä journalismissa on ollut omat kipukohtansa, kun tarkastellaan tutkijoiden ja journalistien vuorovaikutusta. Journalistien ja heidän lähteidensä vuorovaikutus on usein nähty valtakamppailuna (Schudson 2003, 150). Lähteet tarvitsevat toimittajia saadakseen aiheensa uutisiin – ovathan uutiset perinteisesti määrittäneet, mitkä asiat yhteiskunnassa ovat huomionarvoisia (Schudson 2003, 31). Usein prosessissa viimeinen sana jää toimittajille, ja joskus tutkija pahoittaa mielensä, kun journalistin ”pyhät prosessit” tuottavat tuloksen, jossa tutkija tulee mielestään virheellisesti referoiduksi (Kalso 2018). Toisaalta samaan aikaan, kun toimituksissa on leikattu resursseja, on tiedottamisen ja pr:n eli suhdetoiminnan resursseja lisätty muualla yhteiskunnassa, myös tieteen ja tutkimuksen alalla. Tämä johtaa ääritapauksissa tilanteisiin, joissa toimitukset julkaisevat tiedotteita lähes sellaisenaan, ilman että niiden sisältöä alistetaan kriittiseen journalistiseen arviointiin. (Juntunen 2011; Weitscamp ja Eidsvaag 2014.)

Toimittuani itse ympäristö- ja tiedetoimittajana sekä uusien journalistien kouluttajana olin pitkään pohtinut, millaisia uusia uomia tutkijoiden ja journalistien vuorovaikutus voisi löytää. Vanhat toimintamallit ja ammattiroolit ovat joka tapauksessa nyt myllerryksessä. Journalistinen itseymmärrys on muutoksessa (Pöyhtäri, Väliaverronen ja Ahva 2016). Vaikka monet seikat viittaavat journalismin pinnallistumiseen, voisiko kentän uudelleenasetoinneissa tapahtua muutosta, joka edistäisikin tutkimustiedon parempaa kulkeutumista julkisuuteen? Voisiko muutos näkyä tutkijoiden ja journalistien vuorovaikutuksessa ja toimintatavoissa?

Innoituksen tähän tutkielmaan sain istuessani 26.10.2018 Koneen Säätiön tilaisuudessa, jossa esiteltiin Jakautuuko Suomi? -tutkimusohjelman tuloksia. Tutkimusohjelman lähtökohtana oli toivomus,

että siihen kuuluvissa hankkeissa journalistit ja tutkijat työskentelisivät tasavertaisina toimijoina (Korhonen, puhe Lauttasaaren kartanossa Helsingissä 26.10.2018). Hahmotin tällaiselle perustalle rakennetut hankkeet eräänlaisena laboratoriona, jossa osapuolet saattoivat turvallisesti kokeilla uusia toimintatapoja ja tunnustella rajojaan.

Tutkielmaani varten haastatellut tutkijat ovat yhteiskuntatieteiden tai niiden lähitieteiden edustajia, joiden työ on lähtökohtaisesti lähempänä journalistien työtä kuin monen muun alan tutkijan. Samanlainen yhteistyö ei olisi mahdollista vaikkapa fysiikan ja journalismin välillä – aineiston keräämiseen osallistuminen onnistuu toimittajalta paremmin haastattelujen kuin hiukkaskiihdyttimen avulla, eikä yhteinen pohdiskelu esimerkiksi kvasihiukkasten liikkeistä supranesteessä todennäköisesti kestäisi kauan.

1.2 Tutkijat ja journalistit samalle viivalle säätiön hankkeissa

Koneen Säätiö käynnisti huhtikuussa 2014 Jakautuuko Suomi -rahoitusohjelman, jonka tavoitteena oli lisätä tietoa suomalaisen yhteiskunnan eriarvoistumisesta ja polarisoitumisesta. Rahoituksen ehtona oli, että hankkeen osallistujina oli sekä tutkijoita että toimittajia. Heidän toivottiin tekevän tasavertaista yhteistyötä niin, että tutkijoita ja toimittajia oli mukana alusta alkaen. Osassa hankkeista oli mukana myös taiteilijoita. (Korhonen 2018, 8.)

Yksi ohjelman keskeinen taustahahmo, sosiologian emeritusprofessori Risto Alapuro perusteli hanketta sillä, että yhteiskuntatieteiden sanoman viemiseen laajemmalle yleisölle tarvitaan paitsi olennaisiin asioihin kohdistuvaa tutkimusta, ”myös tapoja välittää muille kuin tutkijoille se, mikä vain voi tällaisen tutkimuksen oikeuttaa eli arkijärjen tai tavanomaisen mediajulkisuuden ylittävä erittely.” Tärkeää olisi siis saada tutkijoiden tuomaa syvällisempää näkemystä muidenkin kuin toisten tutkijoiden ulottuville. Tässä työssä Alapuro näki haasteeksi, ”millä tavoin tutkijoiden ja toimittajien tavanomaista pitemmälle menevää yhteistyötä voi toteuttaa, kun tutkitaan sellaisia eriarvoisuuden ilmentymiä, jotka eivät ole yhtä dramaattisia kuin Englannin mellakat.” (Alapuro 2014).

Englannin mellakoilla Alapuro viittasi yhteen Jakautuuko Suomi -ohjelman innoittajaan, Britanniassa vuonna 2011 käynnistettyyn Reading the Riots -hankkeeseen. Siinä The Guardian -lehden journalistit ja London School of Economics -yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen yhteiskuntatieteilijät yhdis-

tivät voimansa uutta luovalla tavalla. He ryhtyivät selvittämään, mitkä syyt johtivat poikkeuksellisen rajuihin katumellakoihin Lontoossa elokuussa 2011. Tutkijat ja journalistit lähtivät yhdessä haastattelemaan mellakoihin osallistuneita. Mukaan värvättiin myös nuoriso- ja sosiaalityöntekijöitä ja kansalaisaktiiveja, joilla oli hyvät kontaktit mellakoitsijoiden lähipiireihin. Aluksi haastattelijat haastattelivat luottamuksellisesti 270 ihmistä, jotka olivat olleet mukana mellakoissa. Myöhemmin haastateltiin poliiseja, oikeusprosessin toimijoita ja uhreja sekä järjestettiin paikallisia keskustelutilaisuuksia. Lisäksi Manchesterin yliopiston tutkijat analysoivat 2,5 miljoonaa mellakoihin liittyvää tviittiä. Tulokset julkaistiin verkossa ja myöhemmin myös tieteellisissä julkaisuissa. Työtä rahoitti kaksi säätiötä. Hankkeen johtohahmot luonnehtivat toteutunutta yhteistyötä ainutlaatuiseksi. Sen tavoitteeksi kuvattiin ”toteuttaa korkealaatuista yhteiskuntatutkimusta tahdilla ja tavalla, joka maksimoi sen mahdollisuudet herättää yhteiskunnallista ja poliittista keskustelua tinkimättä tutkimuksen kurinalaisuudesta” (Rusbridger ja Rees 2011; Lewis ym. 2011).

Jakautuuko Suomi? -ohjelma käynnistyi huhtikuussa 2014 verkostoitumisseminaarilla, jossa oli puhumassa mm. Reading the Riots -hankkeen johtava tutkija, professori Tim Newburn. Vuosien 2014 ja 2015 aikana Koneen Säätiö järjesti neljä rahoitushakua. Rahoitusta sai yhteensä noin 30 hanketta, joiden kesto vaihteli alle vuodesta kolmeen vuoteen.

Ohjelmassa toteutui hyvin erilaisia hankkeita. Toimittajien ja tutkijoiden lisäksi niihin osallistui valokuvaajia, taiteilijoita ja kokemusasiantuntijoita sekä opiskelijoita. Hankkeissa ja niiden yhteydessä toteutettiin paljon journalismia: lehti- ja verkkojuttuja, radio-ohjelmia, podcasteja ja videohaastatteluja. Tutkijat julkaisivat tutkimusraportteja ja -artikkeleita. Ilmaisumuodot olivat kuitenkin paljon näitä perinteisiä julkaisumuotoja monipuolisemmat. Niihin kuului blogitekstejä, sarjakuvia, teatteriesityksiä, näyttelyitä, ääniteoksia, kirjoja, opetusmateriaaleja ja erilaisia verkkojulkaisuja. Erilaisten yleisöjen ja kohderyhmien kanssa oltiin suorassa yhteydessä keskustelu- ja koulutustilaisuuksien, työpajojen, tapahtumien sekä Facebook-viestinnän kautta. Lisäksi hankkeiden toimijat antoivat perinteiselle medialle haastatteluja, osallistuivat studiokeskusteluihin sekä välittivät toimittajille kokija- ja asiantuntijahaastateltavia. Esimerkiksi Helsingin Sanomien kanssa tehtiin yhteistyötä myös hyödyntämällä lehden aiemmin keräämiä verotietoja tutkimuksessa sekä julkaisemalla lehdessä tutkimuskyselyjä. Useimmissa hankkeissa journalistit ja tutkijat osallistuivat muuhunkin kuin ammattirooliinsa tavanomaisesti kuuluvaan toimintaan. (Lähde ja Vehkoo 2018.)

Jakautuuko Suomi -ohjelmassa tekeminen oli moninaista. Useissa hankkeissa toimittajina mukaan lähteneet osallistujat tekivät myös tyypillisesti tutkijoille kuuluvia työtehtäviä joko yhdessä

tutkijoiden kanssa tai itsenäisesti. Toimittajat tekivät kenttähavainnointia, tutkimushaastatteluja, toimintatutkimusta, tutkimustulosten analysointia, etsivät tutkimuksessa kuvattuihin ongelmiin ratkaisuja haastattelemalla asiantuntijoita sekä kommentoivat tutkimusartikkeleita ennen niiden julkaisua. Heidän ammatillinen toimintansa journalistina tavallaan rinnastui tutkimukseen: he eivät useinkaan tehneet juttuja hankkeista tai tutkijoiden toiminnasta, vaan ottivat kohteekseen samat ilmiöt, joita tutkijatkin tutkivat. Toisaalta tutkijat olivat mukana journalistisissa työvaiheissa tai tekivät itse journalistisia juttuja. He hyödynsivät tutkimuksessa journalistisia lähestymistapoja, prosessikirjoittivat juttuja yhdessä toimittajien kanssa, tunnistivat toimittajille haastateltavia ja asiantuntijoita sekä kommentoivat toimittajien hankkeessa tekemiä juttuja ennen niiden julkaisemista. (Honkasalo, Näre ja Tervonen 2018; Niemi 2018; Rätty 2018; Tammi 2018.)

1.3 Tutkimuksen näkökulma, raja- ja tutkimuskysymykset

Kiinnostukseni kohteena on asetelma, jossa tutkijat ja journalistit saattoivat turvallisesti kokeilla uusia yhteistyön muotoja. Tuntui virkistävältä ottaa tarkasteltavaksi toiminta, jossa uusia rooleja ja toimintatapoja on etsitty vapaaehtoisesti ja oma-aloitteisesti, yhteisistä kiinnostuksenkohteista ja tavoitteista lähtien. Säätiörahoitus antoi osallistujille mahdollisuuden irtautua niukoista aikaresursseista ja myös tehdä kokeiluja ilman kovia tehokkuusvaatimuksia. Mukaan lähtivät todennäköisesti sellaiset tutkijat ja journalistit, jotka jo lähtökohtaisesti suhtautuvat myönteisesti toiseen ammattiryhmään.

Miten tämä eri ammattien näkeminen myönteisenä yhteistyön voimavarana näkyi puheessa? Entä mitä käytännössä tapahtui toimittajien ja tutkijoiden välillä, kun he tekevät tavallista pitemmälle menevää yhteistyötä? Tavallisesti tutkijoiden ja toimittajien vuorovaikutus koostuu haastattelutilanteista ja mahdollisesta juttuluonnoksen tarkistamisesta. Esimerkiksi tiedejournalismia koskevassa tutkimuksessa tutkijoita kuvataan usein ainoastaan haasteltavan roolissa (ks. esim. Albæk 2003). Kun yhteistyö viedään pitemmälle, syntyykö toimittajien näkökulmasta riski, että tarpeellinen journalistinen etäisyys menetetään? Journalismin tutkimuksen kannalta on kiinnostavaa, missä asioissa ja tilanteissa osallistujat ovat kokeneet mahdolliseksi ylittää rajoja tai jopa toimia tutkijan ja journalistin kaksoispositiossa, milloin taas on pidetty tarpeellisena korostaa journalistisen työn rajoja. Mitkä käytännöt ovat hyväksyttäviä journalismin, mitkä tutkimuksen kannalta? Saavatko kaikki tehdä kaikkea? Liittyykö rajoihin pitäytyminen esimerkiksi ammattietiikkaan tai journalistin autonomiaan, tai kenties ammatilliseen osaamiseen?

Hankkeiden jo päätyttyä ei enää ollut mahdollista tehdä havainnointia kentällä, mutta osallistujia haastatteleamalla oli mahdollista saada tietoa heidän kokemuksistaan. Tutkimusaineistoni koostuu yhteensä 11 osallistujan haastatteluista. Minua kiinnostavat heidän tekemänsä tulkinnat toteutuneesta yhteistyöstä ja ammatillisista rajoista. Saadakseni käsityksen rajankäynneistä haastattelin sekä tutkijoita että journalistejä. Täydensin aineistoa yhden kokemusasiantuntijan haastattelulla.

Journalistien ja tutkijoiden yhteistyö hanketyöryhmissä ei ilmiönä osunut tiedeviestinnän tai tiedejournalismin tutkimuksen perinteiseen kenttään, joten teoreettinen viitekehys oli etsittävä muualta. Haastattelujen analyysissä otan avuksi rajatyön (*boundary work*) käsitteen, joka on alun perin kehitetty tietensosiologian tutkimuksessa (Gieryn 1983; Gieryn 1995). Rajatyötä tehdään, kun omaa alaa, esimerkiksi tiedettä tai journalismia, määritellään käytännössä suhteessa muihin aloihin, kun sitä puolustetaan ja sen arvoa perustellaan. Koska rajatyön käsitettä sovelletaan usein tilanteessa, jossa rajoja puolustetaan, kun ne koetaan uhatuiksi, olin iloinen löytäessäni sille vastinparin: *anti-boundary work* eli aktiivisesti rajoja purkava työ oli vahvasti läsnä tutkimissani hankkeissa. Käytän jatkossa rajatyöstä (*boundary work*) ja rajoja purkavasta työstä (*anti-boundary work*) yhteistä nimitystä rajatyöskentely.

Hankkeiden kirjosta rajaan tarkastelun kohteeksi perinteisten lehtijuttujen synnyn, jotta saan tutkimusasetelmaan yhtenäisyyttä ja voin peilata analyysiani journalismia koskevaan tutkimuskirjallisuuteen. Olen valinnut tarkasteluun kolme hanketta, joissa printti- ja/tai verkkojulkaisuissa julkaistut lehtijutut olivat tärkeä osa hankkeen tuotosta.¹ Olisi hienoa tarkastella esimerkiksi sarjakuvia journalismin ja tiedeviestinnän rajapinnassa, mutta se olisi aivan toisen työn aihe.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaista journalismiin ja journalistin rooliin liittyvää rajatyöskentelyä osallistujat tekivät erityisesti journalistisiin juttuihin liittyvissä prosesseissa?
2. Missä asioissa rajatyöskentely päättyi vahvistamaan journalistisen työn rajoja, missä asioissa purkamaan tai siirtämään niitä?

¹ Kiitän Koneen Säätiön tiedejohtajaa Kalle Korhosta, joka on auttanut minua luomaan yhteyksiä ja saamaan käsiini hankkeen dokumentteja taustatiedoksi. Työni ei ole tehty säätiön toimeksiannosta eikä sen rahoittamana.

Työni rakentuu kuudesta luvusta. Luvussa 2 käyn läpi journalismin olemusta professiona tai pikemminkin semiprofessiona, journalismin ja sosiologian yhteisiä historiallisia juuria sekä näkemyksiä siitä, mikä on keskeistä journalismissa ammatillisena ideologiana. Luvussa 3 esittelen Gierynin rajatyön käsitteen, rajatyön erilaisia muotoja sekä esimerkkejä käsitteen soveltamisesta journalismin tutkimuksessa. Esittelen myös rajoja purkavan työn (*anti-boundary work*) käsitteen. Luvussa 4 kerron tutkimusmenetelmästäni teemahaastattelusta sekä keräämästäni haastatteluaineistosta. Kuvaan, miten analysoin aineistoa sisällönanalyysin keinoin. Luvussa 5 analysoin haastatteluja tutkimuskysymysten näkökulmasta ja peilaan niitä rajatyöskentelyn sekä journalismin ammatillisen ideologian käsitteisiin. Lopuksi teen yhteenvedon tuloksista. Luvussa 6 pohdin tutkimuksen antia ja arvioin tutkimusprosessia. Lopuksi teen ehdotuksia jatkotutkimukseksi.

2 JOURNALISMI PROFESSIONA

2.1 Professio osana muuttuvaa järjestelmää

Journalismia on mahdollista käsitteellistää monin eri tavoin. Sitä voi kuvata ammattina tai professiona, ideologiana, toimialana, tekstigenrenä, kulttuurina tai monimutkaisena sosiaalisena järjestelmänä (Deuze 2005, 444). Tässä tutkielmassa sitä tarkastellaan ennen kaikkea ammatillisuuden eli professionaalisuuden näkökulmasta kiinnittäen huomiota myös ammatillisen ideologian ulottuvuuteen.

Ammattien tutkimuksessa tehdään ero niin sanottujen professioiden ja muiden ammattien välillä. Sosiologi Eliot Freidson on kuvannut profession ”ammatiksi, joka hallitsee omaa työtään, jota organisoi erityinen joukko instituutioita ja jota pitää osaltaan yllä erityinen asiantuntemukseen ja palveluun liittyvä ideologia” (Brown ja McCartney 2000, 179).

Professioilla on omat keinonsa hallita työtään ja edistää toimintansa autonomisuutta. Ne voivat pitää tiedon monopolin hallussaan niin, ettei ulkopuolisilla ole tietoa ja osaamista ammatissa työskentelemiseen. Ne voivat pitää työnjaon selkeänä ja hallita muiden pitämistä profession ulkopuolella. Tärkeitä keinoja ovat myös vahva ammatillinen koulutus ja tutkimus, omat norminsa luovat vahvat ammatilliset organisaatiot sekä ideologia, joka korostaa laatua pikemminkin kuin taloudellista hyötyä ja tehokkuutta. (Witschge ja Nygren 2015, 39.)

Professiot eivät pysy muuttumattomina vuosikymmenestä ja toiseen, vaan ne muodostavat järjestelmän, jossa uusia professioita syntyy, vanhoja voi kuolla ja jossa ennen kaikkea niiden sisällöt ja rajaukset elävät suhteessa toisiin professioihin. Muutoksessa on keskeistä kamppailu toimivallasta (*jurisdiction*) eli valtuutuksesta hoitaa oman toimialueen tehtäviä. Toimivalta tai valtuutus oikeuttaa määrittelemään, ottamaan haltuun ja ratkaisemaan tiettyjä yhteiskunnallisia ongelmia ja tehtäviä. Professioiden välillä tapahtuvan toimivaltakamppailun lisäksi niiden sisällä syntyy kilpailutilanteita eri ryhmien välillä. Kamppailuja käydään lainsäädännössä ja oikeuden tuomioissa, median representatioissa ja julkisessa mielipiteessä sekä itse työpaikoilla. Näihin kamppailuihin vaikuttavat ulkoiset olosuhteet, kuten teknologian muutokset ja muuttuvat arvot. Kiistoja voidaan ratkoa monella eri

tavalla, esimerkiksi antamalla tai epäämällä toimivaltaa, sopimalla professioiden välisestä työnjaosta tai keskittymällä eri asiakaskuntiin. (Abbott 1988.)

Jos vallalla on professioiden logiikka, ammattilaiset itse määrittelevät työnsä säännöt ja standardit. Työelämässä vaihtoehtoja professioiden logiikalle ovat byrokraattinen logiikka, joka saa sääntönsä valtiolta ja organisaatiolta, ja markkinalogiikka, jossa kuluttajat käyttävät valtaa. Tavallisesti vallitsee jokin yhdistelmä näistä kolmesta (Freidson 2001, 1–2).

Tässä tutkielmassa journalismin vastinpariksi nostettu tutkijan ammatti on selkeästi professio. Sosiologi Donald Lightin määrittelyjä soveltaen tieteellinen professio (*scholarly profession*) viittaa tieteellisen työskentelyn ammattilaisiin, joiden keskeisin tehtävä on uuden tiedon tuottaminen, ja akateeminen professio (*academic profession*) niihin tieteelliseen professioon kuuluviin, jotka työskentelevät yliopistoissa työ- tai virkasuhteessa (Aarrevaara ja Pekkola 2010, 15–16).

2.2. Journalismin kehitys (semi)professioksi

Ammattialoja, jotka eivät täytä kaikkia professioiden vaatimuksia mutta muistuttavat professioita, kutsutaan semiprofessioksi. Journalismi on usein luokiteltu semiprofessioksi (Witschge ja Nygren 2009, 40).

Journalismin professionaalisuuden aste on muuttunut vuosikymmenten varrella. Vielä 1900-luvun alussa journalismi ei ollut eriytynyt omaksi professiokseen. Tämän tutkielman näkökulmasta on erityisen kiinnostavaa, että journalismilla oli tuolloin paljon yhteistä toisen yhteiskuntaa tutkivan ja kuvailevan alan, sosiologian, kanssa. Aloilla on vahvat yhteiset juuret. 1900-luvun alun Yhdysvalloissa oli melko epäselvää, missä sosiologian ja journalismin välinen raja kulki. Aina 1930- tai 1940-luvulle asti eroja journalismin ja sosiologian tai laajemmin yhteiskuntatieteiden perimmäisessä olemuksessa ei pystytty tekemään tarkasti. Akateeminen sosiologia ja journalismi eriytyivät omiksi professiokseen vasta 1920-1950-lukujen välissä, kun ammatillistumista tapahtui monella muullakin tietotyön alalla. Journalismin alalla työskenteli tuolloin sosiologeja, kunnes nämä katsoivat parhaaksi asemoida itsensä journalismin ulkopuolelle. (Anderson 2015, 201–203.)

1900-luvun alussa sosiologian varhaismuodot olivat ns. ”ongelmasosiologiaa”, jossa reformihenkiset tutkijat pyrkivät keräämään empiiristä dataa kaupunkien ja maaseudun asujaimistoista tavoitteenaan

yhteiskunnalliset uudistukset. Esimerkiksi Russell Sage Foundation -säätiön edustaja kuvasi säätiön rahoittamia julkaisuja vuonna 1930 tieteellisen tutkimuksen, journalismin, sosiaalisen suunnittelun ja kansalaistoiminnan yhdistelmäksi. Varhaiset sosiologit Robert Park ja Franklin Giddings olivat taustaltaan journalisteja. Lehtijuttujen ja raporttien tuottamisessa hyödynnettiin sekä sosiologista että journalistista tapaa tuottaa tekstiä ja kyselytutkimusten datasta tuotettiin helposti ymmärrettäviä graafisia esityksiä. 1920-luvun teksteissä sosiologit kuvasivat alansa erityispiirteiksi laajasti tai yleisesti validin yleistämisen sekä hypoteesien testaamisen. Journalistiset kyselytutkimukset puolestaan kuvasivat ongelmia keskittyen niiden erityispiirteisiin. (Anderson 2015, 204–208.)

Journalismin kehitystä etenkin toisen maailmansodan jälkeen aina 1990-luvulle on kuvattu pitkänä ja yhtenäisenä professionaalistumisen prosessina (Koljonen 2013, 135). Yhteiskuntatieteilijöille kirkastui viimeistään 1950-luvulla, että tieteellisen työn ominaispiirteitä olivat datan kerääminen, aineiston analyysi sekä empiirisen työn kytkeminen teoriaan, kun taas journalistista työtä arvosteltiin kurinalaisuuden puutteesta. 1960-luvulle tultaessa toisaalta sosiologia, toisaalta journalismiin liittyvät viestintätieteet olivat vakiinnuttaneet asemansa yliopistojen oppiaineina, joskaan käytännön journalismilla ei välttämättä ollut suoraa yhteyttä yliopistoihin. Sosiologia luopui tavoittelemasta populaaria esitysmuotoa, joka tavoittaisi suuret yleisöt. Philip Meyerin 1960- ja 1970-luvulla kehittämä tarkkuusjournalismi (*precision journalism*) yritti kuroa kuilua umpeen yhdistämällä journalismia ja yhteiskuntatieteiden menetelmiä. (Anderson 2015.)

1900-luvun loppuvuosikymmeninä journalismin professionaalisuus vankistui etenkin ammatillisen ideologian, eettisten koodien ja ammatillisten instituutioiden vahvistumisen ansiosta (Witschge ja Nygren 2009, 40).

Journalismissa on paljon profession ulottuvuuksia. Journalisteilla on yhteinen ammatillinen koodi, Suomessa Journalistin ohjeet. Journalisti ei edistä vain omaa etuaan vaan sillä on yhteiskunnallisia funktioita kuten demokratian ylläpitäminen ja sananvapauden toteuttaminen. Journalistit ovat myös järjestäytyneet omiksi organisaatioikseen. Lisäksi journalismi perustuu ainakin jonkin verran teoreettiseen tietoon, ja sen harjoittamiseen koulutetaan korkeakoulussa. Selkeimmin varsinaisista professioista journalismi poikkeaa siinä, että alalle pääsyyn ei vaadita pätevyystestiä. (Pietilä 2012, 68–72). Journalismi ei voi olla varsinainen professio, koska sananvapaus edellyttää sitä, ettei voida rajoittaa sitä, kuka saa ilmaista itseään mediassa. (Witschge ja Nygren 2009, 39–40.)

2.3 Journalismi ammatillisena ideologiana

Journalismille kehittyi 1900-luvun mittaan oma ammatillinen ideologia, joka tarkensi ja uusinsi yhteistä näkemystä siitä, kuka oli ”oikea” journalisti ja mitkä osat uutismediasta edustivat ”oikeaa journalismia” (Deuze 2005, 442–444).

Ammatilliset ideologiat voidaan nähdä keinoina hahmottaa ristiriitaisia vaatimuksia, kilpailevia rooliodotuksia ja sosiaalisen elämän väistämättömiä ambivalensseja. Toisaalta ideologioita voidaan tarkastella sosiaalisina vipuina tai aseina, joita ryhmät käyttävät edistääkseen poliittisia tai taloudellisia etujaan laajemmissa valtaa ja etuasemaa koskevissa kamppailuissa. Nämä lähestymistavat voidaan nähdä toisiaan täydentävinä. Kummassakin tarkastelutavassa ideologiat nähdään symbolisina representaatioina, joita voivat olla ajatusten, uskomusten, arvojen, toiveiden, tietoisuuksien tai maailmankuvien yhdistelmät. (Gieryn 1983, 782.)

Deuze määrittelee ideologian journalistin ammatin tarkastelun yhteydessä ”jollekin ryhmälle tyypilliseksi uskomusjärjestelmäksi, mukaan lukien – mutta ei rajoittavassa mielessä – yleisen merkitysten ja ajatusten tuottamisen prosessi”. Journalismin ideologia ei ole universaali, mutta vaaleihin perustuvissa demokratioissa journalisteilla on yhteisiä arvoja, joiden kautta he merkityksellistävät työtään. Deuze kiteyttää aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta viisi journalistien itse kuvaamaa keskeistä ideaalityyppistä käsitettä, arvoa ja elementtiä. Ne ovat: julkinen palvelu, objektiivisuus, autonomia, ajankohtaisuus (*immediacy*) ja etiikka. Ideologiaan kuuluu tiedon kontrolloiminen: se, että ainoastaan ammattijournalisti saa päättää, mitä yleisö näkee, kuulee ja lukee maailmasta. Portinvartijuus siis kuuluu Deuzen kuvaamaan ammatilliseen logiikkaan, jonka kehykseen järjestyy puhe journalismin normeista, rutiineista ja arvoista. (Deuze 2005, 445–451.)

Julkinen palvelu. Julkisen palvelun ihanne on tärkeä osa journalismin ideologiaa. Työtä tehdään yleisön hyväksi ja yleisön nimissä. (Deuze 2005, 447–448.)

Objektiivisuus. Vaikka objektiivisuutta arvoneutraaliuden mielessä pidetään mahdottomana, sekä journalistit että tutkijat pitävät esillä sen lähikäsitteitä kuten tasapuolisuutta, puolueettomuutta ja ammatillista etäisyyttä. Objektiivisuus on pysynyt tärkeänä keskustelunaiheena eriävistä näkemyksistä huolimatta. (Deuze 2005, 448.)

Autonomia. Autonomian käsitettä Deuze avaa: ”journalistien on oltava työssään autonomisia, vapaita ja riippumattomia.” Vapautta on oltava sekä yhteiskunnan suunnasta että medialalon sisällä suhteessa taloushallintoon ja toimituksen johtoon. Journalismin alalla innovaatiot tyypillisesti törmäävät epäilyihin toimituksellisen autonomian vaarantumisesta. (Deuze 2005, 448–449.)

Ajankohtaisuus. Tiedon tuoreus ja uutuusarvo määrittelevät sen merkityksen toimittajille. Toimistustyötä luonnehtivat nopeat päätökset, kiire ja kiihkeä reaaliajassa työskentely. Toimittajien näkökulmasta nopeus voi olla toisaalta keskeinen arvo, toisaalta työn ongelmallinen piirre. (Deuze 2005, 449.)

Etiikka. Journalistien keskuudessa on varsin yhtenevä näkevyys eettisyyden vaatimuksesta. Journalismin eettisyydellä perustellaan sen oikeutta toimia riippumattomana yhteiskunnan vahtikoirana. Eri maiden journalistien eettisiä koodeja yhdistää pyrkimys totuudellisuuteen ja objektiivisuuteen. (Deuze 2005, 449.)

Deuzen kiteyttämät viisi keskeistä arvoa tai ihannetta ovat tunnistettavissa myös suomalaisten journalistien itseymmärryksen rakennusaineina. Pysyvimpiä niistä ovat olleet autonomisuus, objektiivisuus ja julkinen palvelu. Sen sijaan ajankohtaisuuden ja autonomian ihanteisiin liittyy viime aikoina tapahtunutta muutosta. Ajankohtaisuuden vaatimukseen liittyvää journalistisen työn nopeatempoisuutta toimittajat pitävät ammattiin kuuluvana osaamisena, mutta osa toimittajista kokee joutuneensa lisääntyneen kiireen takia tinkimään vaatimustasostaan esimerkiksi tiedonhankinnassa ja jutun viimeistelyssä. Autonomian ihanteeseen liittyy kokemusta ristiriidasta suhteessa taloudellisiin vaatimuksiin, esimerkiksi paineisiin hankkia verkkojournalismissa klikkejä kevyiden juttujen ja rafaalien otsikoiden avulla. (Pöyhtäri, Väliaverron ja Ahva 2016, 9–11.)

2.4. Journalismin murros ja deprofessionalistuminen

Journalistinen työ on muuttunut nopeasti vuosituhaten vaihteessa ja sen jälkeen. Työtahti on kovenunut, informaatiotulva koettelee toimituksissa voimia, ja erilaisia ohjelmistoja, kanavia ja esitysmuotoja riittää opeteltavaksi. Tuotoksia paketoidaan valmiisiin formaatteihin ja journalistin työ on entistä enemmän suunniteltu osaksi saumatonta tuotantoprosessia. Toimittajat kokevat omalle ajattelulle jääneen tilan kaventuneen. (Witschge ja Nygren 2009, 43–45.)

Verkossa on jatkuva deadline ja nopeuden merkitys uutiskilpailussa on korostunut. Helposti tarjolla olevat tiedotteet ja uutistoimistojutut valtaavat tilaa. Yleisö on uudella tavalla läsnä toimitusprosesseissa: se on vuorovaikutuksessa toimituksen ja sen julkaisujen kanssa, ja sen käyttäytymistä kuvaava analytiikka vaikuttaa enenevästi uutisia koskeviin päätöksiin. (Seuri 2020; Witschge ja Nygren 2009, 45–48.)

Rajat mediaorganisaatioiden sisällä ovat hämärtyneet. Toimittajille kuuluu entistä enemmän teknistä tuotantovastuuta. Samalla toimitusten johto nostaa aiempaa enemmän esiin taloudellisia tavoitteita ja niin kutsuttu palomuuuri toimituksen ja liiketoimintaan keskittyvien organisaation osien välillä on kaadettu. (Witschge ja Nygren 2009, 47–48.) Palomuuuri oli ehkä aikaisemminkin pikemminkin ideaali kuin vedenpitävä käytäntö, mutta sillä oli merkitystä ammatillisen itseymmärryksen kannalta: se muistutti journalistejä sellaisten ammatillisten käytäntöjen ylläpitämisestä, joiden tehtävänä oli edistää pikemminkin demokratian tavoitteita kuin parantaa kaupallista tulosta. (Coddington 2015, 79.)

Yksi deprofessionalistumisen suuntaan viittaava ilmiö liittyy ammatilliseen järjestäytymiseen. Journalistien ammattiyhdistykset ovat alkaneet kärsiä jäsenpulasta ja sen seurauksena ryhtyneet ottamaan jäsenikseen pr:n ja markkinoinnin ammattilaisia (Witschge ja Nygren 2009, 55–56). Suomen Journalistiliitto muutti vuonna 2014 jäsenkriteereitään niin, että mukaan otettiin myös myös ”perinteisten journalistien ammattien liepeille syntyneet ammattiryhmät, joiden työssä on mukana journalistisia elementtejä”. Jäseneksi pääsee, vaikka alle puolet tuloista tulisi journalismista. Journalistiliiton jäseniin kuuluu mm. viestintäpääliköitä. (Journalistiliitto 2020a; Journalistiliitto 2020b; Suomen freelance-journalistit 2014).

Muutoksia voidaan tulkita niin, että journalismi on deprofessionalistunut (Witschge ja Nygren 2009; Koljonen 2013, 134). Toisaalta on tekijöitä, joissa professionaalisuuden voi nähdä vahvistuneen. Suomessa Julkisen sanan neuvoston jäsenorganisaatiot nostivat itsesääntelyyn perustuvaa journalismin etiikkaa esiin lanseeraamalla Vastuullista journalismia -merkinnän (Julkisen sanan neuvosto 2018.) Journalismin koulutusmäärät korkea-asteella ovat kasvaneet. Muutosta on siis tapahtunut kumpaankin suuntaan.

Joka tapauksessa muutokset ovat johtaneet siihen, että journalistit ovat joutuneet rajankäynteihin monella suunnalla: journalistien asemaa haastavat bloggaavat kansalaiset ja monenlaiset tiedontuottajat, näiden joukossa aktiivisesti viestivät tutkijat; toimenkuvaan on alettu liittää markkinointia ja

bisnesajattelua; työtehtäviin on tullut teknisiä ja tuotannollisia tehtäviä. Monenlainen rajatyö on siis jo jonkin aikaa ollut arkea journalistien ammattikunnalle, joka joutuu koko ajan määrittelemään uudelleen sitä, minkälainen toiminta on journalismia ja missä menevät ammatin rajat.

3 RAJATYÖ JA RAJOJA PURKAVA TYÖ

3.1 Rajatyö

Eri professioiden tai ammattien välisten rajankäyntien tunnistamiseen ja kuvaamiseen soveltuu rajatyön käsite, jonka on kehittänyt tieteesososiologi Thomas Gieryn. Rajatyöhön liittyvän käsiteistön avulla on mahdollista tunnistaa rajatyön eri perustyypppejä ja tarkastella, kohdistuvatko rajankäynnit toimijoihin, toimintaa sääteleviin normeihin vai siihen, kuka saa määritellä pelisäännöt.

Rajatyön käsite tuli alkujaan käyttöön tieteesososiologian alalla, kun Gieryn tutki erontekoa tieteen ja ei-tieteen välillä eri historiallisissa tilanteissa. Gieryn hylkäsi essentialistisen lähestymistavan, joka pyrki löytämään ainutkertaisia, välttämättömiä ja muuttumattomia piirteitä, jotka erottaisivat tieteen muista kulttuurisista käytännöistä tai tuotoksista. Hän kiinnittää huomion siihen, miten ja miksi ”tieteen rajoja vedetään ja puolustetaan tosielämän tilanteissa.” Tätä toimintaa Gieryn kutsuu rajatyöksi. (Gieryn 1995, 393–394.)

Gierynin alkuperäisen määritelmän (1983, 782) mukaan rajatyötä on ”valikoitujen ominaispiirteiden liittäminen tiedeinstituutioon (eli tieteen harjoittajiin, metodeihin, tietovarantoon, arvoihin sekä työn organisoimiseen) tarkoituksena konstruoida yhteiskunnallinen raja, joka erottelee osan älyllisestä toiminnasta ei-tieteeksi”. Kyse on siis toiminnasta, joka on luonteeltaan retorista ja julkista, ja jonka vaikutukset kohdistuvat koko yhteiskuntaan. Tätä rajatyötä tekevät tutkijat itse, mutta myös esimerkiksi tutkijoina esiintyvät henkilöt, virkamiehet ja juristit. Rajatyötä tapahtuu todennäköisesti alan työpaikoilla, oikeussaleissa, joukkotiedotusvälineissä ja lainsäädäntöelimissä. Kyse on tieteellisten käytäntöjen ja tieteellisen tiedon representaatioista tilanteissa, joissa hiljaisten oletuksen sijasta siirytään eksplisiittiseen ilmaisuun. Tieteen kulloisetkin keskeiset piirteet ovat senhetkiseen kontekstiin liittyviä ja muuttuvaisia. Tieteen rajausta konstruoidaan sosiaalisesti ja sen määrittely on aina kontekstisidonnaista. Tarve rajan vetämiseen syntyy yleensä erilaisissa kiistatilanteissa. Keskustelu avataan, kun jollakulla on tarve lainata itselleen jonkun toisen tahon tiedollista auktoriteettia, rajoittaa tai laajentaa sitä tai saada muut toimimaan sen mukaisesti. (Gieryn 1983, 781–782; Gieryn 1995, 394 ja 405–412.)

Myöhemmin Gieryn kuvaa rajatyötä tapahtuvaksi myös muissa kuin kiistatilanteissa ja muualla kuin julkisuudessa: ”Rajatyötä voidaan odottaa asetelmissa, joissa hiljaiset olettamukset tieteen sisällöstä on selvennettävä sanallisesti; missä uskottavuutta kyseenalaistetaan; missä vallitsevat olettamukset rajoista eivät yhtäkkiä enää tunnu selviltä tai toimivilta, ja – tärkeimpänä – missä päätetään, mille tahoille episteeminen auktoriteetti kuuluu, ja toimitaan sen mukaisesti.” Yhtenä esimerkkitilanteena Gieryn mainitsee tässä yhteydessä työnjaon laboratoriossa professorin, laboratorioteknikon, postdoc-tutkijan ja opiskelijan välillä. (Gieryn 1999, 24–25.)

Rajatyön käsitettä on hyödynnetty tiedon sosiologiassa ja tiedontuottajien tutkimisessa. Sen avulla kuvataan tyypillisesti kamppailuita tiedollisesta eli episteemisestä auktoriteetista: siitä, kenellä on legitiimiä tietoa ja mikä ryhmä voi esittää totuuden maailmasta. Eri ryhmät tekevät rajatyötä retorisin keinoin, kilpaillessaan julkisesti episteemisestä auktoriteetista. (Carlson 2015, 3; Gieryn 1999, 1.)

Rajatyöllä on myös retoriikkaa konkreettisempia ilmenemismuotoja. Gierynin mukaan rajanvetoa tieteen ja ei-tieteen välillä tehdään käytännössä arkisissa yhteyksissä: opetushallinto hyväksyy koulujen oppiaineeksi kemian mutta ei alkemiaa, tieteen rahoitukselle määritellään standardeja, tieteellisten julkaisujen toimittajat hylkäävät osan käsikirjoituksista epätieteellisinä. Käytännön rajanvetoon ryhdytään silloin, kun jollakin taholla on yhteiskunnallinen intressi vedota tieteen kognitiivista auktoriteettiin tai laajentaa, suojata, monopolisoida, käyttää väärin, kiistää tai rajoittaa sitä. (Gieryn 1983, 781; Gieryn 1995, 405–406.) Abbottiin (1988) tukeutuen Gieryn olettaa, että rajatyötä tapahtuu julkisten foorumien kuten oikeussalien ja tiedotusvälineiden lisäksi myös itse työpaikoilla (Gieryn 1995, 412).

Kuvatessaan kamppailuja tieteellisestä auktoriteetista ja siitä, ketkä toimijat tai mitkä menettelyt edustavat ”oikeaa tiedettä” Gieryn kuvaa rajatyön kolmea eri tyyppiä. Ne ovat karkottaminen (*expulsion*), alan laajentaminen (*expansion*) ja autonomian suojeleminen (*protection of autonomy*). Karkottamisesta on kyse esimerkiksi silloin, kun kaksi tutkijaa kiistelee siitä, kumpi on tieteellinen ja kumpi epätieteellinen. ”Oikean” tieteen vastakohtia on monia: esimerkiksi amatööritiede, vilpillinen tiede, huono tiede ja populaari tiede. Rajatyöstä tulee sosiaalisen kontrollin väline, jolla heterodoksiset, marginaaliset tai vallankumoukselliset opit erotetaan ortodoksisista, valtavirtaa edustavista ja vakiintuneista opeista. Laajentamisesta on kyse silloin, kun toimijat pyrkivät laajentamaan kulttuurisen auktoriteettinsa rajoja alueille, jotka ennestään ovat toisten toimijoiden hallussa. Tiedollisen auktoriteetin näkökulmasta kyse on siitä, että tiede tai ja jokin muu tiedollinen auktoriteetti kilpailee oikeudesta toimivaltaan jollain alalla ja yrittää laajentaa omia valtuuksiaan esittämällä oman

kykynsä kuvata todellisuutta ainutlaatuisiksi. Autonomian suojelemisesta taas on kyse silloin, kun tieteen ulkopuoliset tahot, esimerkiksi yritykset tai poliitikot, haluavat käyttää tiedettä hyväkseen omien päämääriensä ajamiseen. Silloin tutkijat voivat pystyttää ”tulkinnallisia muureja suojelemaan ammatillista itsemääräämisoikeuttaan valita tutkimusongelmat tai -menetelmät”. Suojeluponnistusten tulosta mittaa se, pysyykö tieteen autonomian kontrolli tieteen sisäpiirin toimijoilla. (Gieryn 1995, 429-435; Gieryn 1999, 15–17.)

Kulttuuriset kategoriat, kuten tiede, ovat luonteeltaan sosiaalisesti konstruoituja ja erilaisia eri aikoina ja eri paikoissa (Gieryn 1995, 439–440). Gieryn kuvaa, miten tieteen nimissä esiintyvät tiedontuottajat kulloinkin rakentavat diskursiivisesti ikään kuin jatkuvasti muuttuvaa karttaa, jossa on rajoja, alueita ja merkkipaaluja. ”Sosiologinen huomio keskittyy siihen, miten tieteen rajoja eri vaiheissa perustetaan, pidetään yllä, laajennetaan, paimennetaan, rikotaan ja toisinaan puretaan, kun tiedollista auktoriteettia puolustetaan, tavoitellaan tai kiistetään.” (Gieryn 1999, xi.)

3.2 Rajatyön käsite journalismin tutkimuksessa

Rajatyön käsite on kiinnostava myös journalismin tutkimuksen kannalta, sillä journalismia kuten muitakin ammatteja tai professioita sekä niihin liittyviä instituutioita voidaan tarkastella sosiaalisesti konstruoituna ilmiönä. Journalismilla voidaan katsoa olevan kulttuurista auktoriteettia, jonka Starr määrittelee ”todennäköisyydeksi, että tietyt todellisuuden määritelmät... hyväksytään valideina ja toisina” (Starr 1982, 13). Tiedettä ja journalismia yhdistää se, että ne ovat tiedon tuottamisen tapoja. Vaikka journalistien asema tiedon auktoriteetteina on heppoisempi kuin tieteentekijöiden, sillä on kuitenkin merkittäviä yhteiskunnallisia seurauksia (Fakazis 2006, 8). Journalistin status tuo mukanaan esimerkiksi erityisiä mahdollisuuksia saada tietoa, esimerkiksi pääsyn tiedotustilaisuuksiin, sekä saada tietoja julki valmiita kanavia pitkin. Sillä on myös juridisia ominaispiirteitä, esimerkiksi Suomessa lähdesuoja eli oikeus pitää tietolähteet salaisina myös poliisitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä sekä oikeus poiketa tietyissä tapauksissa tietosuojalainsäädännöstä (Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 2003 16§; Tietosuojalaki 2018 27§).

Myös journalismin rajat ovat jatkuvassa muutoksessa. Se, mitä pidetään ominaisena juuri journalismille, on jatkuvan konstruoinnin kohteena. Rajatyön käsitettä voidaan soveltaa sen pohtimisessa, ketä voidaan pitää journalistina, mitä voidaan pitää journalismina, mikä on asianmukaista journalistista

käytöstä ja mikä on poikkeavaa. Jos Gierynin rajatyön määritelmässä (1983) korvataan sana tiede sanalla journalismi, päästään kysymään, miten journalismin alueella konstruoidaan, haastetaan, vahvistetaan tai kaadetaan rajoja, jotka koskevat sitä, kenellä on oikeus hankkia ja jaella uutisia ja kenellä ei. (Carlson 2015, 1–3.)

Viime vuosien taloudelliset, teknologiset ja kulttuuriset muutokset ovat pakottaneet journalistit tekemään rajatyötä. Taloushallinnon ja toimituksen välinen palomuri on murentunut eri tavoin: natiivimainonta eli journalistisen julkaisun omia sisältöjä muistuttava maksettu sisältö on horjuttanut toimituksen autonomiaa, ja toisaalta jotkut toimittajat ovat perustaneet julkaisuja, joiden liiketoimintaa he ovat alkaneet itse johtaa (Coddington 2015). Monet toimittajat ovat joutuneet omaksumaan tuotantoon ja jakeluun liittyviä teknisiä tehtäviä, opettelemaan omien juttujensa markkinoimista sosiaalisessa mediassa ja tinkimään tietojen tarkistamisesta yltääkseen vaadittuun julkaisutahtiin. Muutosten keskellä journalistit ovat olleet pitkälti puolustuskannalla: he puolustavat ammattiaan ja ammatillisia käytäntöjään, koska ovat ideologisesti sitoutuneet ammatillisuuteen eli professionalismiin (Carlson 2015, 9). Journalismi vetoaa ideologisiin arvoihinsa, joiden avulla se voi pitää ulkopuoliset voimat loitolla ja pysyä sulkeutuneena toimintajärjestelmänä (Deuze 2005, 447).

Kamppailut journalismin rajoista voidaan nekin nähdä symbolisina taisteluina, jossa eri toimijat pyrkivät saamaan määrittelyvallan journalismi-sanan käyttämiseen tai pois jättämiseen. Tällä kamppailulla on käytännön merkitystä, sillä ”oikealle” journalistille suodaan pääsy uutislähteille ja yleisöjen ääreen sekä rahoitusta, juridisia oikeuksia ja muita institutionalisoituneita etuoikeuksia. (Carlson 2015, 2–3.)

Gierynin kolmea rajatyön tyyppiä voidaan soveltaa myös journalismin rajatyön kuvauksessa. Laajentaminen kuvaa journalistien pyrkimyksiä ottaa uusia alueita journalismin rajauksen sisälle. Karkottamisessa on kyse siitä, miten journalismin rajoja pystytetään tai vahvistetaan asemoimalla jokin ilmiö tai ihminen journalismin rajojen ulkopuolelle. Autonomian suojelemisessa taas on kyse siitä, että journalistista integriteettiä suojataan ulkopuolisten vaikutusyrityksiltä. (Carlson 2015, 9–12.) On tärkeää, kuka saa määritellä rajat, sillä rajojen määrittäminen on vallan käyttämistä (Lewis 2015, 218–219).

Voidaan myös tunnistaa kolme ilmiökenttää, joita rajatyö koskee: osallistujat, käytänteet ja professionalismi. Näin syntyy rajatyön yhdeksän ilmenemismuodon kehikko. Taulukon eri ruuduissa kuvatut ilmiöt eivät ole tarkkarajaisia eivätkä sulje toisiaan pois. (Carlson 2015, 10–12.)

Taulukko 1. Osittainen käännös Carlsonin (2015, 10) esittämästä journalismin rajatyön muotoja kuvaavasta taulukosta. Esimerkit kursivoitu.

	Osallistujat	Käytänteet	Professionalismi
Laajentaminen	Perinteistä poikkeavien journalistien ottaminen mukaan <i>Kansalaisjournalistit</i>	Uusien media-käytäntöjen hyväksyminen käyttöön <i>Tviittaaminen journalismin muotona</i>	Median uusien muotojen hyväksyminen journalismiksi <i>Bloggaaminen osaksi ammattijournalismia</i>
Karkottaminen	Normeja rikkovien toimijoiden karkottaminen <i>Huijaamisesta kiinni jääneen toimittajan erottaminen</i>	Normeja rikkovien käytänteiden karkottaminen <i>Paparazzikuvaajien hyljeksiminen</i>	Poikkeavien julkaisumuotojen tai arvojen karkottaminen <i>Puolue- tai sensaatiolehtien uutisten määrittely ei-journalismiksi</i>
Autonomian suojeleminen	Ei-journalististen tiedontuottajien pitäminen ulkopuolella <i>Pr-viestijät, ilmoitusmyynti, kansalaiset</i>	Suojellaan kykyä määritellä korrektit käytännöt <i>Salaiseksi luokitellun tiedon vuotamisen laillisuus</i>	Ei-ammattillisilta ulkopuolisilta suojautuminen <i>Talousjohto pidetään irti toimituksellisista päätöksistä</i>

Taulukon ensimmäisessä ruudussa esitetty osallistujiin kohdistuva laajentaminen on kyseessä esimerkiksi silloin, kun määritellään, kuka on ”oikea” journalisti ja kuka ei. Journalismi ei länsimaissa ole luvanvaraisesti harjoitettu professio, joten se on kulttuurisena käytäntönä huokoinen (Carlson 2015, 7, 10).

Käytäntöjen laajentaminen taas kertoo siitä, millainen toiminta on journalistille ja journalismille hyväksyttävää. Ammatillisuuteen eli professionalismiin liittyvä laajentaminen on kyseessä esimerkiksi silloin, kun bloggaaminen on hyväksytty osaksi ammatillista journalismia. Professionalismiin luokitellut ilmiöt liittyvät sekä journalismin harjoittajiin että harjoittamisen käytäntöihin. Niissä on kyse

journalistien pyrkimyksestä muodostaa erillinen ammatillinen yhteisö, jolla on erikoistunutta tietämystä. Yhteys professionalismin ja episteemisen auktoriteetin välillä on niin vahva, että professionalismismi ansaitsee oman sarakkeensa. (Carlson 2015, 10.)

Osallistujiin kohdistuvassa karkottamisesta esimerkkejä ovat perättömistä tai plagioiduista jutuista kiinni jääneiden toimittajien saamat potkut. Käytänteisiin liittyvästä karkottamisesta on kyse esimerkiksi sepitettyjen sitaattien tuomitsemisessa. (Carlson 2015, 10–11.) Keksityistä sitaateista syytetyn yhdysvaltalais-toimittajan oikeusprosessin ja sitä koskevasta kirjoittelun analyysi toi esiin, että myös arvostetuilla ammattilaisilla on eriäviä käsityksiä siitä, millaiset ammatilliset käytännöt ovat journalismin legitimitietin kannalta hyväksyttäviä (Fakazis 2006). Ammatillisuuteen liittyvästä karkottamisesta on ollut kyse esimerkiksi paparazzien tuomitsemisessa prinsessa Dianan kuolemaan johtaneiden tapahtumien yhteydessä (Carlson 2015, 11).

Autonomian suojeleminen osallistujien osalta on ollut paljon esillä ns. kansalaisjournalismia koskevassa keskustelussa ja tutkimuksessa. Autonomian suojelemista käytänteiden osalta oli esimerkiksi Wikileaks-vuotoihin liittyvässä journalismissa: vaikka esimerkiksi New York Times teki yhteistyötä vuotosivuston ylläpitäjien kanssa, se piti nämä tiukasti lähteen roolissa (Carlson 2015, 11–12).

Hermida (2015) on analysoinut tietojen tarkistamista ammatillisena käytäntönä, joka on ollut toimittajien ammatillisen ideologian kulmakivi. Nopearytminen, somevetoinen uutisointi on horjuttanut faktojen tarkistamisen ensisijaisuutta. Nopeissa uutistilanteissa on välillä tingitty tarkistamisen periaatteista, mutta ammatillisia käytäntöjä on myös ryhdytty kehittämään havaittujen ongelmien ratkaisemiseksi. Tietojen tarkistamisen käytänteitä on muokattu kohti yhteistoiminnallista ja tilanteessa elävää toimintamallia.

Ammatillisen autonomian suojelemisesta on kirjoittanut esimerkiksi Revers (2014), joka tutki journalistista professionalismia rajatyönä yhdysvaltalaisen politiikan journalismin lähdekäytännöissä. Rajatyön muotoina hän on tunnistanut ns. rajaperformanssit, joilla toimittaja tekee näkyväksi kriittistä etäisyyttään ja autonomiaansa, sekä rajojen hallinnoinnin (*managing boundaries*) toimittajan säädellässä luottamuksellista läheisyyttä ja kriittistä etäisyyttä lähteeseen tilanteen mukaan.

3.3 Rajoja purkava työ (anti-boundary work)

Rajatyön käsitteisiin perustuva ajattelutapa tarkastelee eri ammattien tai professioiden rinnakkaineloa oman reviirin ja arvovallan puolustamisen näkökulmasta. On kuitenkin tärkeää voida tarkastella samaa ilmiökenttää myös yhteistyön ja yhteisten tavoitteiden löytämisen näkökulmasta. Sen vuoksi täydennän rajatyön käsitteistöä termillä *anti-boundary work*, jonka suomennan ilmauksella *rajoja purkava työ*.

Anti-boundary work -termi liittyy käsitteellisesti rajatyöhön. Termin otti käyttöön Nielsen (2008) artikkelissa, jossa hän kuvasi tanskalaisen tiedejournalistin elämäntyötä. 1900-luvun alkupuolella toiminut tiedejournalisti pyrki monin eri tavoin häivyttämään rajaa, joka perinteisesti vedetään tieteen ja yhteiskunnan väliin. ”Rajoja purkavan työn käsite tarkoittaa tieteen ja yhteiskunnan välisten raja-aitojen purkamista ja samanaikaista yhteyksien luomista tutkijoiden ja päättäjien, tutkijoiden ja journalistien sekä tutkijoiden ja yleisön keskinäisten suhteiden vahvistamiseksi”, Nielsen (2008, 171) kuvasi.

Samaan tapaan kuin rajatyön käsite on osoittautunut toimivaksi muissakin yhteyksissä kuin sen alkuperäisen aihepiirin, tieteen sosiologian, alalla, sovellan rajojen purkamisen käsitettä alkuperäistä käyttökontekstiaan laajemmassa yhteydessä tutkiessani kahden ammattiryhmän yhteistyötä ja journalistisen työn rajoja. Käsitteelle *anti-boundary work* ei ole vakiintunutta suomennosta. Purkaminen on käännöksenä sikäli osuva, että purkaminen voidaan nähdä rajojen rakentelun ja pystyttämisen vastakohtana. Nielsen (2008, 174) puhuu dekonstruomisesta, jota suomen kielen purkaminen vastaa hyvin.

Nielsen ei tarkemmin määrittele rajoja purkavan työn tunnusmerkkejä, mutta hänen artikkelistaan on mahdollista löytää aineksia määrittelyn pohjaksi. Nielsenin kuvausten mukaan tiedetoimittaja korosti jutuissaan piirteitä, jotka yhdistävät tutkijoita ja muita ihmisiä (tutkijoiden arkinen elämä, tutkijan ammatti yhtenä muiden joukossa, ammattitutkijoiden ja amatööritutkijoiden yhteiset toimintatavat). Hän myös kuvasi tutkijoiden ja päättäjien tavoitetta yhteiseksi (isänmaan edun palveleminen). Toisena, toiminnallisena ulottuvuutena Nielsenin kuvaamaan rajojen purkamiseen kuului tutkijoiden ja kansalaisten välisten yhteyksien rakentamista ja yhteydenpidon helpottamista monenlaisten vuorovaikutustilanteiden luomisen ja sellaisia järjestävien organisaatioiden perustamisen avulla. (Nielsen 2008.)

Vaikka Nielsen (2008, 173–174) siteeraa Gierynin määritelmää rajatyöstä diskursiivisena toimintana, jolla kylläkin on käytännön seurauksia, hän siis itse kuvaa rajoja purkavaksi työksi myös muuta kuin pelkästään diskursiivista työtä. Nielsenin artikkelista tekemäni analyysin pohjalta määrittelen rajojen purkamisen käsitteen tunnuspiirteet niin, että rajojen purkamista tapahtuu kahden ryhmän välillä silloin, kun

- tuodaan esiin ryhmien yhteisiä tavoitteita,
- korostetaan ryhmien jäsenten samankaltaisuutta,
- korostetaan ryhmien jäsenten toimintatapojen samankaltaisuutta ja
- edistetään vuorovaikutusta ja yhteistyötä ryhmien välillä.

Myöhemmässä vaiheessa täydennän määritelmää oman tutkimusaineistoni analyysin pohjalta (ks. luku 5.3.3) .

4. TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO

4.1 Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu

Useat syyt puolsivat juuri haastattelua tutkimusmenetelmänä. Haastattelussa on mahdollista omaksua fenomenologinen lähestymistapa, jossa tutkitaan ja tulkitaan ihmisen omalle kokemukselleen antamia merkityksiä (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 34–35). Haastattelu on hyvä menetelmävalinta silloin, kun kiinnostuksen kohteena on ihminen merkityksiä luovana, aktiivisena osapuolena. Kiinnostuksen kohteena ovat myös eri haastateltavien eroavat käsitykset samasta ilmiöstä. (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 35, 47.)

Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Aihepiirit ovat kaikille samat. Teemahaastattelussa korostetaan haastateltavan elämysmaailmaa ja heidän tapansa määritellä eri tilanteet. Keskeisessä asemassa ovat ihmisten omat tulkinnat ja heidän asioille antamansa merkitykset. (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 47-48.)

Haastattelutilanteessa on aina kyseessä myös itsensä esittäminen (ks. Goffman 1971). Haastateltava ei siis anna suoraa tietoa puheena olevasta asiasta, vaan hän valikoi ja muotoilee sanomisiaan myös sen kannalta, millaisena hän itse näyttäytyy haastattelijalle ja mahdollisesti myös tutkimuksen lukijalle.

Haastattelutilanne ja myös haastattelun tulokset ovat erilaisia, kun haastattelussa on yksi henkilö tai ryhmä. Ryhmähaastattelun puolesta puhuu esimerkiksi se, että kun puheena olevista asioista on jo kulunut aikaa, ryhmän jäsenet voivat palauttaa toistensa mieleen menneitä tapahtumia. Ryhmähaastatteluissa voidaan tutkia yhteisten näkemysten muodostumista. Sen varjopuolia on, että kaikki eivät välttämättä uskalla tuoda eriäviä käsityksiään esiin. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006.)

Valitsin yksilöhaastattelun, sillä tavoitteenani ei ensisijaisesti ollut löytää yhteisiä nimittäjiä esimerkiksi samaan hankkeeseen osallistuneiden tutkijoiden ja journalistien käsitysten välillä. Rajatyön näkökulma korostaa erontekoja. Rajatyön kiinnostavimpia ilmentymiä ovat usein konfliktit. Ryhmätilanteessa on kuitenkin todennäköistä, että osallistujat eivät halua tuoda esiin mahdollisia ristiriitoja vaan pitää sosiaalisen tilanteen hengeltään myönteisenä.

Samasta syystä päädyin myös siihen, että haastateltavat esiintyvät tutkimusraportissa anonyymeinä. Tämä valinta rajasi pois mahdollisuuden yhdistää haastattelulausumiin poimintoja samaa hanketta koskevista teksteistä kuten tutkimussuunnitelmista, hankkeesta julkaistuista blogiteksteistä tai artikkeleista samoin kuin hankkeen tuloksista. Pidin kuitenkin tähdellisempänä yrittää saada haastateltavat puhumaan luottamuksellisesti myös mahdollisista erimielisyyksistä tai epäonnistumisista. Halusin välttää myös sitä, että raportin lukijan huomio kiinnittyisi liikaa haastatteluja antaneisiin yksilöihin. Omassa työskentelyssäni hyödynsin kuitenkin hankkeiden tutkimussuunnitelmia, loppuraportteja ja niiden julkisia tuotoksia sekä niistä julkaistuja tekstejä. Käytin niitä esiymmärryksen hankkimisessa haastattelukysymysten tekemiseen. Niiden ansiosta saatoinkin päästää haastateltavat vähemmällä vuosilukujen, julkaisuiden ja muiden yksityiskohtien muistelussa. Taustatekstit antoivat varmempaa pohjaa myös analyysiini.

4.2 Haastateltavien valinta ja haastattelut

Valitsin haastateltaviksi sekä tutkijoita että journalisteja saadakseni tehdystä rajatyöstä kuvaa mahdollisen rajan molemmin puolin. Lähtökohtana oli valita hankkeita, joista voisi haastatella niihin osallistuneita tutkija ja toimittajia keskittyen henkilöihin, jotka olivat olleet keskeisesti ja pitkäkestoisesti mukana hankkeessa.

Tutustuin julkisesti saatavilla olevan aineiston, kuten rahoituspäätösten, hankkeen tiimoilta julkaistun kirjan (Lähde ja Vehkoo 2018) sekä eri hankkeiden yhteydessä julkaistujen juttujen, blogien ja muiden verkkotekstien perusteella Jakautuuko Suomi? -ohjelman eri hankkeisiin, joita oli yhteensä 30. Pidin yhtenä valintakriteerinä sitä, että journalistien ja tutkijoiden yhteistyö on ollut hankkeessa tärkeässä roolissa. Toisena valintakriteerinä on, että hankkeen keskeisiin tuotoksiin kuuluu journalistisiin medioihin tehtyjä juttuja, joita voidaan pitää yksiselitteisesti journalismina. Tämä selkiyttää tutkimusasetelmaa, onhan kiinnostukseni kohteena juuri journalistinen työ ja sen rajat. Samaan aikaan pidin kriteerinä sitä, että yhteistyössä on haluttu toteuttaa tavallisista toimitusrutiineista poikkeavia toimintatapoja. Karsin pois hankkeet, joissa tekijöiden vaihtuvuus on ollut suurta. Näin päädyin kolmeen hankkeeseen. Haastateltavien anonymiteetin vuoksi myös hankkeiden nimet on jätetty pois ja niitä kutsutaan nimillä hanke A, hanke B ja hanke C. Seuraavassa ne esitellään satunnaisessa järjestyksessä.

- Hanke, joka liittyi sosiaalipalveluihin. Mukana oli kaksi yhteiskuntatieteilijää, kaksi toimittajaa ja kaksi kokemusasiantuntijaa. Hankkeen osana julkaistiin useita toimittajien kirjoittamia sanoma- ja aikakauslehtiartikkeleita sekä tutkijan kirjoittama tietokirja ja toimittama ohjelmasarja paikallisradioon. Lisäksi valmisteltiin kolme tutkimusartikkelia. Tuloksista kerrottiin myös luennoissa ja seminaareissa.
- Hanke, jossa selvitettiin sosiaalisista jakolinjoja eri näkökulmista maantieteellisesti rajatulla alueella. Mukana oli historiantutkija, yhteiskuntatieteilijä ja toimittaja. Toimittaja ja tutkijat osallistuivat tutkittavien arkeen. Hankkeen tuotoksiin kuului lehtijuttujen lisäksi paikallisradio-ohjelma, verkkojulkaisu, asukkaiden omasta elämästään tuottamaa materiaalia sekä suunnitelman mukaan ja tieteellisiä artikkeleita.
- Hanke, joka liittyi nuorten aikuisten toimeentulokysymyksiin. Mukana oli 4 sosiologia, sosiaalipsykologi, toimittaja ja valokuvaaja. Toimittaja kirjoitti aikakauslehtijuttuja, joihin valokuvaaja otti kuvat, ja koko tiimi julkaisi blogia. Muita tuotoksia olivat tieteelliset artikkelit, valokuvanäyttely ja loppuseminaari.

Valitusta kolmesta hankkeesta pyysin hankehakemukset sekä väli- ja loppuraportteja Koneen Säätiön myötävaikutuksella. Haastattelupyynnöt lähetin sähköpostitse viidelle journalistille ja viidelle tutkijalle. Näistä kaikki paitsi yksi journalisti lupautuivat haastatteluun. Yksi haastateltavista tutkijoista kutsui mukaan toisen. Haastattelu toteutui hänen aloitteestaan parihaastatteluna. Lisäksi haastateltavien joukkoa täydennettiin hanketyöryhmään kuuluneella kokemusasiantuntijalla haastattelun tutkijan aloitteesta. Kokemusasiantuntijat olivat tuossa työryhmässä vahvassa roolissa, joten oli perusteltua kuulla myös heidän edustajaansa.

Haastatteluiden avulla on tarkoitus vastata molempiin tutkimuskysymyksiin. Haastattelussa pyysin haastateltavaa kuvaamaan omaa rooliaan hanketyöryhmän yhteistyössä ja yhteistyön kokonaisuutta sekä omia ja muiden rajankäyntejä journalistin ja tutkijan roolien välillä. Lisäksi kysyin yhteistyön tueksi mahdollisesti kehittyneistä työvälineistä tai menettelyistä. Haastattelujen tukena oli kysymysrunko (Liite 1), jota noudatin pääpiirteissään. Lisäksi tein haastateltavakohtaisesti räätälöityjä kysymyksiä ja haastattelun aikana nousseita jatkokysymyksiä. Aikaisemmat haastattelut tuottivat myös joitakin uusia kysymyksiä myöhempiin. Haastateltavilta pyydettiin haastattelun aluksi kirjallinen suostumus lomakkeella (Liite 2), johon kirjattiin lisäksi lupaus antaa tutkielman teksti haastateltavan luettavaksi ennen julkaisemista, jos tämä niin toivoi.

Yhdestätoista haastattelusta kolme oli kirjoittavia toimittajia ja yksi valokuvaaja. Heistä käytän nimitystä journalistit. He olivat freelancereita tai yrittäjiä. Tutkijoita oli mukana kuusi. Aineistoa täydentää yksi kokemusasiantuntijan haastattelu. Haastattelut tein yksitellen lukuun ottamatta kahden tutkijan yhteishaastattelua. Haastattelut toteutuivat aikavälillä 19.11.2019 – 3.1.2020. Lyhin haastattelu kesti 29 minuuttia, pisin 81 minuuttia. Tyypillinen kesto oli vajaa tunti.

Olen nimennyt haastateltavat roolinsa mukaan journalisteiksi, tutkijoiksi tai kokemusasiantuntijaksi, ja numeroinut heidät anonymisoinnin yhteydessä. Haastateltavista viisi oli naisia ja kuusi miehiä; sekä tutkijoista että journalisteista puolet oli miehiä, puolet naisia.

Haastattelut litteroin ja anonymisoin poistamalla henkilön- ja paikannimet, tutkimuslaitosten ja julkaisujen nimet sekä muut helposti tunnistettavat kohdat ja korvaamalla ne hakasulkeisiin merkityllä yleistävämmällä ilmaisulla. Anonymisoidut kohdat on korvattu hakasulkeissa olevalla luonnehdinnalla. Litteroituja tekstejä on editoitu lähemmäksi kirjoitettua yleiskieltä poistamalla toistoa, merkitykseltään tyhjiä sanoja kuten *niinku*, *tota*, *tavallaan*, keskustelupartikkeleita kuten *no* sekä ilmaisuja, jotka haastateltava korjasi välittömästi toiseen muotoon (ns. itsekorjaukset). Mikäli näiden lisäksi sitaatista on poistettu sanoja tai pitempiä jaksoja, poisto on merkitty [--] tai lausuman lopussa pelkällä viivalla.

On tärkeää huomata, että haastateltavat eivät todennäköisesti edusta tyypillisiä tai keskimääräisiä tutkijoita ja yhteiskuntatieteilijöitä. On oletettavaa, että Jakautuuko Suomi -hankkeiden osallistujat asennoituvat keskimääräistä myönteisemmin tutkijoiden ja journalistien yhteistyöhön ja toisen ammattiryhmän edustajiin. He ovat oletettavasti keskimääräistä valmiimpia kokeilemaan uusia työtapoja ja toimintamalleja. Haastateltavat olivat kaikki kokeneita ammattilaisia. Neljällä tutkijalla kuudesta oli aiempaa kokemusta joko toimittajana, tiedeviestijänä tai tieteen popularisoijana. Kaikilla neljällä journalistilla oli korkeakoulututkinnot, kahdella heistä yhteiskuntatieteistä. Heillä kaikilla oli takanaan työvuosia sanomalehtien radio- ja tv-yhtiöiden toimitusten palkkalistoilla. Kolme neljästä journalistista oli myös yrittäjiä, joiden toimenkuviin oli jo vuosien ajan kuulunut monia muitakin töitä kuin esimerkiksi juttujen tai valokuvien tekemistä ja editointia. Heille työroolien moninaisuus oli arkipäivää jo ennen yhteistyöhankkeeseen osallistumista.

4.3 Aineiston analyysimenetelmänä laadullinen sisällönanalyysi

Aineiston analyysimenetelmänä on laadullinen sisällönanalyysi. Koska aineiston analyysin lähtökohdina ovat Gierynin tiedonsosiologiset käsitteet, analyysia voidaan kutsua teoriaohjaavaksi tai teoriasidonnaiseksi (vrt. Tuomi ja Sarajärvi 2009, 96).

Litteroinnin jälkeen tein aineiston alustavaa luokittelua kolmella eri tavalla. Ensinnäkin värikoodauksen avulla erottelin ensi lukemalla tekstikatkelmia, joissa puhuttiin journalistien ja tutkijoiden eroista, kuvattiin rajatyöskentelyyn viittaavia vaiheita työstä, käytettiin rajatyöskentelyyn viittaavaa diskursia, kuvattiin mahdollisia rajakohteita ja toiminnan kuvauksista ja puhetavoista, mahdollisista rajakohteista samoin kuin tutkimuksen kannalta epärelevantteja tekstikatkelmia. Luokittelu auttoi löytämään olennaisia asioita mutta osoittautui sellaisenaan vain välivaiheeksi, jonka jälkeen poimin esimerkkejä tarkempien alaotsikoiden alle ilman värikoodausta.

Toiseksi tunnistin tutkielman fokuksessa olevasta journalistisen työn prosessista kuvausten perusteella kuusi vaihetta sekä tutkimuksellisesta prosessista neljä vaihetta, joiden avulla jäsensin osallistujien kuvauksia toiminnasta. Journalistisen työn vaiheet ovat: juttuaiheen ideoiminen, jutusta sopiminen julkaisijan kanssa, tiedonhankinta, jutun kohteena olevan ilmiön hahmottaminen (keskustelut), jutun kirjoittaminen sekä jutun muokkaaminen ja viimeistely ennen lähettämistä julkaisijalle. Haastatteluissa esiin nousseet tutkimustoiminnan vaiheet ovat: tutkimuksen aineistonkeruun suunnittelu (esim. haastattelukysymykset), aineiston kerääminen haastattelemalla ja/tai havainnoimalla, tutkimuksen kohteena olevan ilmiön hahmottaminen (keskustelut) sekä artikkelin, tutkimusraportin tai muun julkaisun kirjoittaminen.

Kolmanneksi kävin läpi kunkin hankkeen erikseen. Kirjoitin lyhyen yhteenvedon niiden työskentelestä eri osallistujien kertoman perusteella tutkimuskysymysteni näkökulmasta. Tässä yhteydessä tein alustavan taulukon, jossa jokaisesta kolmesta hankkeesta oli eriteltynä nämä työvaiheet. Tein taulukkoon haastatteluiden perusteella alustavan, karkean luokittelun siitä, oliko työskentelyn eri vaiheissa pitäydytty ammatillisissa rajoissa, ylitetty rajoja, purettu rajoja vahvasti tai päädytty ammatillisten rajojen puolustamiseen. Taulukon avulla tunnistin ilmiöt, jotka nostin tarkempaan analyysiin. Näiden vaiheiden jälkeen kävin analyysin edetessä vielä koko haastatteluaineiston uudelleen läpi perusteellisemmin, tunnistin sieltä erilaisia hienojakoisempia teemoja ja jäsensin aineistoa uudelleen peilatuani sitä teoriapohjaan.

Tarkastelin ammatillisiin rajoihin liittyvää puhetta ja hankkeen työskentelyn kuvauksia myös väljemässä kehyksessä: aineistosta löytyi paljon kiinnostavaa, joka ei suoraan vastaa Gierynin rajatyön tyyppejä. Esimerkiksi puhe journalistien ja tutkijoiden eroista ja yhtäläisyyksistä toi aiheeni kannalta tärkeää tietoa ja taustoitusta. Eri hankkeiden ja eri ammattien edustajien käsitykset näistä teemoista olivat niin samansuuntaisia, että analyysi oli mielekkäintä tehdä koko aineistosta ilman ammatti- tai hankekohtaista jaottelua. Sellaisessa myös alaluokat olisivat muodostuneet hyvin pieniksi.

Käytännön yhteistyön kysymyksiä taas jokainen hanketyöryhmä ratkoi eri tavoin, joten analysoin niitä kutakin erikseen. Vertailun tulokset esitän tiiviisti taulukossa 2 (sivu 53), joka kuvaa rajojen ylittämistä ja rajojen puolustamista kussakin hankkeessa.

Yhdistävien tekijöiden analyysi oli tarkoituksenmukaisinta jälleen tehdä koko aineistoon perustuen. Tunnistin työvaiheita ja toimintatapoja, joissa rajatyön problematiikka tyypillisesti väistyy. Tarkastelin aineistoa myös rajoja purkavan työn (Nielsen 2008) näkökulmasta.

Lopuksi tein analyysin tuloksista sekä Gieryniin että Nielsenin tukeutuen yhteenvedon, jota havainnollistaa rajatyöskentelyn ilmenemistä kuvaava taulukko 3 (sivu 67).

Tavoitteena ei ole kuvata journalistista ja tutkimusprosessia täydellisesti vaan vain siltä osin kuin eri vaiheet ovat haastatteluissa tulleet esiin. Rajaan tarkastelun ulkopuolelle myös lukuisia muita hankkeissa toteutuneita aktiviteetteja, kuten esimerkiksi näyttelyiden järjestämisen, videodokumenttien tuottamisen, seminaareihin ja keskusteluihin osallistumisen ja visuaalisen tai kirjallisen tutkimusaineiston keräämisen.

5. AINEISTON ANALYYSI

5.1 Journalismin ja tutkimuksen erot

Kahden eri ammattiryhmän ammattilaisten ja heidän työnsä välisten erojen korostaminen on tyypillinen tapa tehdä rajatyötä (Gieryn 1983). Haastatteluaineistossani eroista puhuttiin paljon, mutta puhe oli kuvailua, itsereflektiota tai arvostuksen osoittamista toista ryhmää kohtaan. Koska puhujat eivät tuoneet esiin oman viiteryhmänsä erityisyyttä tai erinomaisuutta suhteessa toiseen rajanvetotarkoituksessa, puhetta eroavaisuuksista ei voida tulkita rajatyöksi. Sen analysoiminen pohjustaa kuitenkin hyvin myöhempää rajatyöskentelyn analyysiä.

5.1.1 Eritahtisuus

Haastatteluissa selvimmin esiin noussut ero journalistien ja tutkijoiden työskentelytapojen välillä oli eritahtisuus: journalistit työskentelevät nopeasti ja haluavat julkaista juttunsa ilman viiveitä, tutkijat taas haluavat rauhassa analysoida aineistoaan ja hioa tekstejään. Teema nousi esiin kaikkien haastatteltujen kirjoittavien toimittajien ja tutkijoiden puheessa. Eroa kuvattiin sekä yleisellä tasolla että hankkeissa ilmenneinä tilanteina ja havaintoina.

Eli yleensähan tutkimusprojekti on sellainen että se alkaa jonakin vuonna. Ja sit siin tehään, äherretään tuol kentällä ihan hiki päässä ja sit joskus vuosien vuosien päästä ruvetaan tuloksia. (Tutkija 4)

Et siin vaiheessa kun [Tutkija 1] alko jaottelemaan materiaalia (naurahtaa) tai hahmottelemaan, siinä vaiheessa me oltiin jo kirjoitettu ne jutut. (Journalisti 4)

Toimittajan työ on tavallisesti nopeatempoista. Hankkeen aineistonkeruussa kentällä tehtiin haastatteluja ja havainnointia huomattavasti pitempään ja laajemmin.

Mä olin valmis tavallaan kertomaan mikä se ilmiö on mihin me ollaan törmätty ja mist se johtuu ja mihin se liittyy ja kaikkee tämmöstä. Ja tutkijat on silleen: 'Jarrut pohjaan!' (nauraa) 'Nythän on vasta haastateltu kakstoista ihmistä!' Mä

sanoin et kakstoista, sehän on valtavaa, et sehän on ihan massiivisen paljon.
(Journalisti 1)

Aikakauslehden verkkosivuilla ilmestyvän blogin säännölliseen julkaisutahtiin sitoutuneet tutkijat joutuivat puolestaan kokemaan uudenlaisen deadlinepaineen:

Ku me oltiin sovittu et joka viikko tulee blogi, ni voi helvetti! Meinas mennä hermot ku tuli vuoro niin usein et koko ajan ois pitäny olla tärppänä ja terävänä sanomassa jotain. Mää kirjoittelin pöytälaatikkoon aihioita, että sit ku napsah-taa ei tuu sit paniikkii. (Tutkija 4)

Journalismin ammatilliseen ideologiaan (Deuze 2005) keskeisesti kuuluva ajankohtaisuus ja ajanta-saisuus (*immediacy*) ja sen vaatima nopea työtahti oli siis näkyvässä osassa osallistujien kuvatessa yhteistyötään. Tutkijat toivat sitä esiin myönteisenä asiana, olihan heillä yhtenä motiivina yhteistyö-hankkeeseen ryhtymisessä pyrkimys saada tutkimuksen aihepiirit yhteiskunnalliseen keskusteluun nopeammin kuin akateemisessa julkaisuprosessissa on yleensä mahdollista.

Ja se oli se meidänkin perusajatus, et haluttiin nostaa sieltä ilmiöitä ja mahdol-lisia ongelmia, jos niitä tulee eteen, julkiseen keskusteluun aika pian eikä odottaa sitä tyypillistä paria vuotta mikä tutkimusjulkaisulla ottaa aikaa ennen kuin se julkaistaan, ja julkaistaan vielä tyypillisesti jossain kapeemman yleisön lehdessä, josta se ei välttämättä ilman erityistä viestintää nouse julkiseen kes-kusteluun. (Tutkija 3)

Mun mielestä kivaa oli se, että must tuntu et me mentiin eteenpäin aika paljon nopeemmalla tempolla ku mitä tutkimuksessa, jossa yleensä käytettäis kuus kuukautta silleen tutkimuskysymyksen ja asetelman viilaamiseen siinä alussa. (Tutkija 6)

Journalistien nopeat käänteet saattoivat myös aiheuttaa turhautumista. Tutkija 1 koki, että journalis-tien ”tulenpalava kiire” jätti hänelle liian vähän aikaa kommentoida juttujen tekstejä ja esti journalisteja saavuttamasta syvällistä tasoa jutuissaan. Hän ei ollut vakuuttunut, että tiukoille aika-tauluille oli aina todellisia perusteita.

mua ärsytti, että miks mennään näin tiukoilla aikatauluilla, ja mikä on tavallaan itse tuotettua kiirettä, ja mikä on niinkun sitten tilaajan tai jonkun tuottamaa kiirettä. (Tutkija 1)

Journalistien näkökulmasta taas jutunaiheet ja niiden aineistot voivat vanheta, jos aikaa kuluu liikaa. Tämä oli hankkeessa B yhtenä syynä sille, että kaikkia suunniteltuja juttuja ei toteutettu.

Kyllä meillä jäi juttuaihteita vielä yli. Se miksi ne jäi tekemättä, [--] siihen oli varmaan moniaki syitä, se mun [toiseen maahan] lähtö ja sitten joidenkin leh-
tien kaatuminen (naurahtaa) ja muita, ja sit siitä alkoi kuluu vaan liikaa aikaa.
(Journalisti 4)

Hankkeen mahdollistaman pitkäjänteisen työskentelyn kuvattiin lisäävän journalistisiin juttuihin sy-
vyyttä ja laatua.

Et jos ajattelee et toimittaja käy, et ketä voi haastatella, ja sit sul on aikaa tunti
ja sit sä tapaat sen ihmisen sen tunnin ja that's it. Ja sit sä kirjoitat jutun. Ehkä
se ainoa seuraava kontakti on et jos on joku tämmönen tutkija joka haluaa
nähdä sen tarkastettavakseen sen jutun. Ja siinä se on. Niin, että tapaa uudes-
taan ja alkaa ymmärtää ehkä enemmän niitten ihmisten tilannetta. Et näkee
paremmin. Et niist tulee sillon laatujournalismia kyllä. (Tutkija 4)

Kyl se toi syvyyttä normaaliin toimittajan työhön, et pääsi näkemään ja teke-
mään kuitenkin kymmeniä haastatteluja tai ainaki olemaan mukana niissä.
(Journalisti 4)

Journalistien nopeaan toimintamalliin liittyi myös spontaaniutta, kun taas tutkijoiden työtä leimaa
suunnitelmallisuus.

Toimittajana mä huomasin ainaki sen, että alkaa helposti kysyä sen kysymys-
lomakkeen ulkopuolelta sen takia, että kiinnostaa laajasti asiat ja elämä.
(Journalisti 4)

Kun [Journalisti1] on koulutettu siihen ja myös henkilönä sellanen et hän on
ihan älyttömän hyvä meneen tilanteisiin, meneen paikkoihin. Ja semmonen
tietty nopeus ja pelottomuus, mitä taas tutkijoilla ei kuulu meidän, me ei olla
välttämättä hyvii siinä. Et tuoll on joku tyyppi, tarraa sitä hihasta ja kysy siltä
et mitä se ajattelee tästä ja tästä. (Tutkija 2)

Ammatillisten rajojen näkökulmasta voi todeta, että eritahtisuus oli pitkälti seurausta toisaalta jour-
nalistien ajankohtaisuuden ideaalista, toisaalta tutkijoiden analyttisyyden ideaalista. Suuri osa
haastatelluista kunnioitti näitä toistensa ideaaleja ja suhtautui niiden valossa itsekriittisesti omiin pe-
rinteisiin toimintatapoihinsa. Toiminnan tasolla hankkeissa etsittiin aktiivisesti uusia tempoja, ja sekä
tutkijat että toimittajat ainakin kokeilivat oman tyypillisen temponsa muuttamista ja olivat valmiita
laajentamaan oman ammattinsa tyypillisiä toimintatapoja tässä suhteessa.

5.1.2 Erilaiset eettiset normit

Eettisistä kysymyksistä kouriintuntuvimmin hankkeissa nousivat esiin käytännöt, joita noudatetaan haastateltavia tai havainnoitavia ihmisiä kohtaan. Laadullisella tutkimuksella ja journalismilla on kummallakin vakiintuneet eettiset koodinsa, jotka säätelevät muun muassa haastateltavien asemaa ja tietojen luottamuksellisuutta. (Ks. esim. Keeble 2009, 89–99; Julkisen sanan neuvosto 2020; Berg ja Lune 2012, 61–94.) Kaikissa kolmessa hankkeessa tehtiin laadullista tutkimusta, jossa haastateltaville tai havainnoitaville luvattiin täysi anonymiteetti. Journalistit olivat keräämässä aineistoa, mutta eivät voineet ottaa ihmisiä juttuihinsa näiden omilla kasvoilla ja nimillä. Tämän ristiriidan nostivat esiin useimmat tämän tutkielman haastateltavista.

Mutta se mihin törmättiin, paitsi me niin muutkin hankkeet, oli se että tietenkään sit samaan aikaan mä en voinu tästä, tämmösillä ehdoilla tehdystä haastattelusta käyttää muruakaan. [--] silloin kun mä teen perinteistä journalistista työtä, mun täytyy etsiä eri ihmiset siihen. (Journalisti 1)

Kun ne oli pitkiä, polveilevia keskusteluita niin kuin teemahaastattelut on, että on yleinen teema ja siitä sitten johdatellaan ja et on kerrottu haastateltavalle tai otettu jopa nimi paperiin et tää anonymisoidaan, ja että sitä käytetään tutkimusraportin osana mutta kertomatta tarkkaa kontekstia ja yhteyttä, kun sitä tutkija ei voi viä etukäteen tietää tän tyyppisessä asetelmassa, niin toimittajat ei voinu käyttää sitä materiaalia. Koska Journalistin ohjeissahan sanotaan että se pitää haastateltavalle kertoa mikä on asiayhteys ja mihin se tulee, aika tarkastikin mielellään. (Tutkija 3)

Kumpikaan ammattiryhmä ei kyseenalaistanut velvollisuuttaan noudattaa pelisääntöjä. Kun journalistit olivat mukana keräämässä tutkimusaineistoa, he sitoutuivat tutkimuseettisiin käytäntöihin, jotka tyypillisesti viestittiin haastateltaville tai tutkimuskohteille myös kirjallisesti pyytämällä allekirjoittamaan suostumus tutkimukseen osallistumiseen. Juttujen osalta journalistit kuvasivat pitäneensä tiukasti kiinni Journalistin ohjeiden pykälästä, jonka mukaan haastateltavan on tiedettävä, mihin ja miten hänen haastatteluaan käytetään.

Tutkija kuvasi, miten he priorisoivat luottamuksen rakentamisen julkisuuden edelle, kun taas journalisti korosti julkisuuden tärkeyttä.

Jos mä aattelin semmosta perus-Pekka-toimittajaa, niin ehkä niillä se tiedonintressi on se, et jos on joku ongelmallinen ja tärkeä juttu, siit pitää nimenomaan puhua, mikä must on täysin oikein ja legitiimi näkökulma. Mut

sitten tilanteessa missä me tehdään tutkimust pitkäaikaisesti ja saavutetaan ihmisten luottamus myös, niin sillonhan (tauko) se menee tavallaan sen ohi sen tiedon tuottamisen intressin. (Tutkija 2)

Mä en ajattele että mun pitää kärjistää, mutta mun pitää ikään ku uskaltaa sanoa jotain ilman loputtomia disclaimereita. Mä otan sen mun piikkiin. (Journalisti 1)

Hankkeessa C Tutkija 6 ja Toimittaja 1 tekivät yhdessä paikallisradio-ohjelmaa, jonka teossa Tutkija 6 kuvasi tehneensä journalistista työtä tutkijana ja toisaalta, että ohjelma toimi kanavana hankkeen tulosten julkaisemiseen. Tutkija 2 kehotti tekijöitä kiinnittämään enemmän huomiota haastateltavien suojelemiseen.

Ihmistieteissä tutkimusetiikka nojaa vahvasti tutkimukseen osallistuvien ihmisten suojelemiseen mahdollisilta tutkimuksen aiheuttamilta haitoilta (ks. esim. Berg ja Lune 2012, 61–68). Journalismissa on lähteiden suojeleminen viety jopa lainsäädännön tasolle (lähdesuoja), mutta kaikkia lähteitä ei kuitenkaan ajatella suojelemisen kohteina, vaan eettisyyteen riittää avoimuus pelisäännöistä. Lähteiden suojelemisen kanssa kilpailee toinen perusarvo, julkisen palvelun ajatus, joka näkyy vahtikoiramaisena yhteiskunnan epäkohtien palveluna. Journalismin etiikassa ovat medioita seuraavan yleisön oikeudet toisessa vaakakupissa, haastateltavien oikeudet toisessa. Suomalaisissa Journalistin ohjeissa (Julkisen sanan neuvosto 2020) on ensimmäisenä kohtana ohje, jonka mukaan journalisti ”on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen”, joilla on ”oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu.”

Käytännön yksityiskohdissa eroa on muun muassa haastateltavien nimen kertomisessa. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tyypillistä on taata lähteille luottamuksellisuus ja anonyymius. Haastateltaville luodaan usein pseudonyymit ja jopa paikkakuntien nimiä saatetaan vaihtaa toisiin (Berg ja Lune 2012, 93; Kaiser 2012, 459), kun taas journalismissa todelliset nimet ovat tärkeä osa faktasisältöä. Journalisteja myös varoitetaan turvautumisesta liialliseen luottamuksellisuuteen, jotta lähde ei saa liikaa vaikutusvaltaa eikä pääse esittämään eri tarinaa kuin julkisuudessa (Keeble 2009, 90–95; ks. myös Carlson 2011).

Hankkeissa journalistit kuitenkin hyötyivät tutkimushaastatteluihin ja havainnointiin osallistumisesta, sillä tutkimuksen luottamuksellisuuden ansiosta he pääsivät rauhassa tutustumaan ympäristöihin ja ihmisiin, joiden luo tavallisessa toimittajan työssä ei ollut pääsyä, esimerkiksi maahanmuuttajien koteihin tai suljettuihin laitoksiin.

Kun tuossa tutkimuksessa se access on ihan niinku -. Se on just se se mihin mull ei o toimittajana aikaa, mikä on ihan kaameeta, koska sit me vaan vuosikymmen toisensa jälkeen valitellaan että ei tiedetä minkälaista se 'elämä siellä' on ja kirjoitellaan semmosia ihmetteleviä, parin tunnin repparoinnin jälkeen tehtyjä juttuja, kun ei sitä luontaista yhteyttä oo. (Journalisti 1)

Siinä [tutkimushaastatteluisissa kentällä, laitoksissa] toisaalta avautui toimittajille semmonen maailma, mihin ei ois normaalioloissa ollut samalla tavalla mitään asiaa. (Journalisti 4)

Vaikka ammattieettisiä sääntöjä oli hankkeissa käyty yhdessä läpi jo suunnitteluvaiheessa, niihin jouduttiin palaamaan myöhemminkin hankkeiden aikana.

Pelissäännöt oli sillä tavalla selvät, vaikka en nyt tarkkaan muista keskusteluja mitä niistä on käyty, mä muistan että me selitettiin alkuvaiheessa ja joskus myöhemmin pitkin matkaa vähän et miten journalistit toimii ja millaiset lainalaisuudet liittyy siihen, ja miks joku asia tuntuu meistä hankalalta. Ja tätä tapahtu varmaan puolin ja toisin (Journalisti 4)

Kyl me varmaan jonku verran just puhuttiin noista et mitkä kenenki eettiset käytännöt on, et mitkä ne on kuvaajalla, mitkä ne on tutkijalla, mitkä ne on toimittajalla, ja niit oli hirveen vaikee ymmärtää, jälleen kerran kun olen vain tehnyt sitä tutkijan työtä, et ajaa teil on tällaset ku meill on tämmöset. (Tutkija 5)

Rajatyön näkökulmasta eettisistä periaatteista keskustelemista ja niiden noudattamista luonnehti kummankin ammattiryhmän omissa rajoissa pitäytyminen.

5.1.3 Journalistinen autonomia

Hankkeiden A ja B journalistit puhuivat haastattelussa paljon toimittajan ja toimitusten autonomiasta. Sitä ei tuotu esiin vastakohtana ajatukselle tutkimuksen autonomiasta vaan reunaehtona.

Journalismi on silleen erityistä, että siinä ei saa olla semmosta ulkopuolista vaikutusta, ja pitää olla se journalistin vapaus. Ja sitä myös tutkijat kunnioitti hyvin. (Journalisti 3)

Journalistinen autonomia näkyi myös siinä, että vaikka hankkeessa A oli juttujen julkaisusta periaatteessa sovittu yhteistyökumppanina toimivan aikakauslehden kanssa, julkaistavien juttujen tekeminen ei ollut ilmoitusasia vaan vaati joka kerta neuvottelun lehden toimituksen kanssa. Kaikki ehdotetut juttuaiheet eivät menneet läpi.

Vaikka he oli niinku siinä mukana, mutta ei mitenkään silleen automaattisesti et me saatais niinku mitä tahansa julkasta. Ne oli aika tarkkojaki siinä sitte et mitä juttuja sinne saatiin läpi. (Journalisti 2)

Jos tekee yhteistyötä jonkun journalistisen median kanssa, niin se on aina vähän erityistä yhteistyötä, koska se ei voi koskaan olla semmosta että sovitaan, että nyt he toteuttaa tämmöstä mitä yhteistyökumppani haluaa. Vaan siinä on aina kuitenkin se journalistinen riippumattomuus, jota pitää kunnioittaa, ni sit yhteistyökumppani joutuu ikään ku mukautuun siihen. (Journalisti 3)

Journalisti 3 koki menettelyn jopa helpottavaksi oman ammatillisen integriteetin säilyttämisen kannalta.

Ja mä en itte halunnu ajatella itteäni minkään hankkeen tiedottajana. Vaan koin just itekki selventää itselleni omaa roolia. Ehkä siinä oli se että siinä toimittiin niin samalla tavalla kun toimittajan työssäkin, että ehdotan aihetta toimitukselle ja he sitten päättävät että kiinnostaako ja onko merkittävä ja ajankohtanen ja sitte päättää että hyvä, otetaan tämä, ja sitte toteutan sen. (Journalisti 3)

Journalisti 4 pohti haastattelussa sitä, oliko journalistietiikan mukaista ylipäänsä tehdä yhteistyötä tutkijoiden kanssa. Hän perusteli yhteistyön hyväksyttävyyttä usealla eri argumentilla. Yhteistyökumppanina ei ollut mikään organisaatio, vaan itsenäiset tutkijat, joilla oli yhteiset kiinnostuksen kohteet journalistien kanssa. Vaikka tutkijoilla oli vaikutusta juttujen sisältöön, juttuihin hankittiin haastateltavat erikseen. Tutkijat eivät olleet mukana tekemässä journalistisia päätöksiä.

meille oli tärkeää pitää ja kyl me pidettiin se sillä tavalla se päätäntävalta suhteessa niihin juttuihin, ihan alkaen siitä et mistä jutuista me kirjoitetaan ja minne, ja ite me kuitenkin siti niitä tarjottiin lehtiin ja kirjoitettiin ne jutut. (Journalisti 4)

Tässä tulee esiin yksi keskeinen journalistisen ideologian (Deuze 2005) piirre: journalistin autonomia, jota kutsutaan myös journalistin vapaudeksi. Julkaisemispäätökseen ei yksittäisen journalistin vapaus aina ulotu, mutta silloinkin on tärkeää, että päätöksiä tehdään journalismi-instituution sisällä. Ajattelu heijastaa journalismin professionaalisuutta: Waisbord (2013, 47) näkee vahvan kytkennän

siinä, miten yksittäisen journalistin ammatilliset arvot ja päämäärät liittyvät instituutioiden tasolla toteutuvaan lehdistönvapauteen. Journalisti 3 ja Journalisti 4 tuovat esiin Waisbordin korostamaa journalistien omaehtoisuutta suhteessa yhteiskunnan muihin toimijoihin, kuten tässä tapauksessa oman hankkeen tutkijoihin.

5.1.4 Ammatilliset taidot

Haastatteluissa mainittiin journalistien erityispiirteinä erilaiset ammatilliset taidot, kuten laadukas journalistinen kirjoittaminen. Tutkijat kuvaavat sitä taidoksi, jota heillä ei ole.

Jos me oltas kirjoitettu juttuja, ni niitä ei ois julkaistu [hankkeen journalistisessa yhteistyöjulkaisussa], täytyy sanoo nyt nää. (Tutkija 4)

Journalistiset tekstit tehdään kiinnostaviksi, lyhyiksi ja asiat kerrotaan usein tarinallisesti yksittäisten ihmisten kautta, jotta ne tavoittaisivat monia lukijoita. Kiinnostavuutta lisätään visuaalisin keinoin kuten valokuvin. Journalistit hankkivat juttuihinsa havainnollisia esimerkkejä ja anekdootteja. Tutkimustekstin journalistit puolestaan kuvasivat olevan usein ”puuduttavaa” ja ”paperinmakuista”.

ku tää on musta tärkeä aihe, ja asia, ni miten mä voisin kirjoittaa tästä niin, että mahdollisimman moni tarttuis siihen. [--] Ja se sitten tietenkin myös tarkoittaa sitä, että se ei voi olla valitettavasti sata sivua, eikä -. Sen pitää olla aika kirjasta sen kielen. (Journalisti 1)

se liittyy varsinkin vaikeisiin ja abstrakteihin käsitteisiin mut myös vähän jatkuvaan semmoiseen toisaalta-toisaalta, kun huomaa että tutkijat kuitenkin ehkä kattoo tekstissä asioita sillä tavalla, et he haluaa ottaa huomioon jotenkin vähän sen kaiken, ja sit journalismissa on pakko päästä eteenpäin ja olla suoraviivaisempi. (Journalisti 4)

Tutkijat ilmaisivat haastatteluissa arvostusta toimittajien editointitaitoja kohtaan:

tosi usein akateemiset tekstit on semmosia et mielellään joku toimittaja ois saattanu pikkasen niitä toimittaa, ni niitä ois välillä kivampi lukee. (tutkija 6)

Haastateltavat toivat esiin myös toimittajien kyvyn tehdä hyviä kysymyksiä ja hahmottaa asioita nopeasti.

Ihmisethän itse sanoo, et 'mul on tää tyhmä kysymys, koska mä en tiedä näistä', niin sehän on todella isoissa lainausmerkeissä, kun, ne on juuri niitä viisaita. (Tutkija 1)

Tutkijoiden vahvuudeksi puolestaan kuvattiin ”ison kuvan” näkeminen, kyky liittää yksittäiset ilmiöt laajempaan kontekstiin.

he että [--] tää on tämmönen valtava tutkimussuuntaus ja nyt sä luet ton ja ton, ni sä saat-. Palikat menee järjestykseen mun päässä ja se niinku solahtaa johonki, mitä missään toimituksen arkityössä ei kukaan tuu sanomaan sulle. Sä soitat tutkijalle saadakses kontekstia [--]. (Journalisti 1)

Journalistit kuvasivat tutkimusmenetelmien ja aiemman tutkimuksen tuntemuksen tutkijoiden erityisosaamiseksi, joihin heillä ei omasta mielestään ollut paljon annettavaa. Tämä tuli esiin hankkeiden suunnitteluvaiheessa.

kyl sit taas tutkijoilla oli niin omat et ne, et mitä lähdekirjoja tai mitä metodeja he käyttävät. Ne oli niinkun heidän, et ei mulla oikeestaan sit taas siihen ollu mitään sanottavaa. (Journalisti 2)

Ammatillisten taitojen kuvaukset kertovat hankkeiden osanottajien tunnistaneen omat ja toistensa taidot, ja ne mainittiin myönteisessä sävyssä. Etenkin journalistien taidoista puhuttaessa mainittiin enimmäkseen taitoja, joiden abstraktiotaso ei ole niin korkea, että esimerkiksi Abbottin (1988) kuvaaman professionaalisuuden tunnusmerkit täytyisivät.

5.2. Rajoissa pysymistä, rajojen puolustamista ja rajojen ylittämistä työryhmissä

Kolmen Jakautuuko Suomi? -hankkeen työryhmät tekivät omat ratkaisunsa siitä, mitkä työvaiheet jaettiin ja miten paljon yhteistä tekemistä niihin sisällytettiin. Toisistaan eroavien eettisten käytänteiden ja perinteisten ammatillisten roolien aiheuttamia dilemmaa ratkottiin niitakin eri tavoin.

5.2.1 Hanke A: Tukeutumista ammatillisiin rajoihin

Hankkeessa A jalkauduttiin pääkaupunkiseudun ulkopuolelta valitulle alueelle. Tähän tutkielmaan hankkeesta haastateltiin Tutkija 4 ja Tutkija 5 sekä kuvajournalisti Journalisti 2 ja kirjoittava toimittaja

Journalisti 3. Mukana oli lyhyempien jaksoiden ajan myös muita tutkijoita. Hankkeen tuotoksina syntyi mm. joukko aikakauslehtijuttuja sekä blogitekstejä aikakauslehden verkkosivuille.

Journalistit kuvasivat tutkimusprosessin ja journalistisen prosessin kahdeksi rinnakkaiseksi prosessiksi. Journalistin 3 mukaan roolit oli eroteltu ”aika tarkkaan”.

Meillä oli vähän niinku rinnakkain kaks asiaa, oli tää tutkijoiden tekemä tutkimus ja sitten se journalistinen työ, mitä minä ja valokuvaaja tehtiin. Että paljon tehtiin yhteistyötä ja pohdittiin asioita yhdessä, mut sit nää oli tietyllä tavalla erotettu kuitenkin. (Journalisti 3)

Journalisti 2 (valokuvaaja) kuvasi työnjakoa pitkälti perinteisten ammattiroolien mukaiseksi.

No kyllä siin varmasti jokainen sit hoiti sen oman tonttinsa. Et tutkijat teki sen oman totutun kaavan mukaan, ja toimittaja kirjotti juttuja ja mä kuvitin niitä. (Journalisti 2)

Toisaalta hän kuvasi rooliaan hybridiksi, jossa yhdistyi taiteellinen, journalistinen ja tutkimukseen liittyvä työ.

Journalistit ja tutkijat menivät yhdessä kentälle, jossa tutkijat etsivät ensisijaisesti haastateltavia tutkimukseen ja kirjoittava toimittaja haastateltavia lehtijuttuihin, valokuvaaja molempiin tarkoituksiin. Tutkijoiden ja journalistien erilaiset eettiset käytännöt haastateltavia ja kuvattavia kohtaan oli käyty perusteellisesti läpi jo suunnitteluvaiheessa. Keskustelulle oli silti tarvetta vielä matkan varrella.

Kyl me varmaan jonku verran just puhuttiin noista et mitkä ne kenenki eettiset käytännöt on, et mitkä ne on kuvaajalla, mitkä ne on tutkijalla, mitkä ne on toimittajalla, ja niit oli hirveen vaikee ymmärtää, [--] et ai jaa teil on tällaset ku meill on tämmöset. (Tutkija 5)

Lähes kaikissa työvaiheissa toimintatapana oli, että tekeminen perustui yhteisiin keskusteluihin ja että tutkijat ja journalistit tutustuivat toistensa rooleihin. Sekä tutkimusta että lehtijuttuja suunniteltiin yhdessä jo rahoitushakuvaiheesta alkaen. Haastateltavia rekrytoitiin jonkin verran ristiin, ja toisinaan tutkijat tai journalistit osallistuivat toistensa haastattelu- tai kuvauskäynneille. Julkaistavia tekstejä oli kaikkien mahdollisuus kommentoida etukäteen. Journalistit olivat mukana myös tuottamassa tutkijoiden kanssa artikkelia kuvituksineen puolipopulaariin tiedejulkaisuun. Yhteisen osallistumisen näihin työvaiheisiin osallistujat arvioivat kuitenkin näkyvän melko vähän lopputuloksessa. Journalistit arvioivat antinsa tutkimuskysymyksien suunnitteluun tai yhteisen artikkelin sisältöön

vaatimattomaksi. Haastattelutilanteissa kummatkin kokivat toisen haastattelijan mukanaolon antoisaksi, mutta riippumatta siitä, onko tämä toisen alan ammattilainen vai ei.

Hankkeen osallistujat julkaisivat säännöllistä blogia aikakauslehden verkkosivuilla. Blogi tarjosi tutkijoille mahdollisuuden laajentaa kirjoittamistaan journalistiseen suuntaan, ja kirjoittava toimittaja tuki heitä opastamalla ja editoimalla. Blogi julkaisumuotona sallii hyvin journalistien ja asiantuntijoiden tuottaman sisällön julkaisemisen rinta rinnan. Blogi on alun perin syntynyt ei-journalistisena julkaisumuotona ja kehittynyt sittemmin myös journalistiseksi julkaisumuodoksi (Domingo ja Heino 2008).

Journalistit kuvasivat omalle työlleen merkityksellisimmäksi yhteistyövaiheeksi juttuideoiden kehittelyn useissa ideapalaverissa. Tämä työvaihe poikkesi eniten mallista, jossa kukin hoitaa ”oman tonttinsa”. Ideointivaiheen hyödyt he kokivat molemminpuolisiksi.

siinä se yhteistyö näkyi, että ideoita heiteltiin yhdessä (Journalisti 2)

he [tutkijat] keksivät joitakin ajatuksia ja yhdessä pyöriteltiin ideoita eikä ihan kaikista oo selvää, et kenen idea se alun perin oli (Journalisti 3)

Journalistit olivat mukana tutkimuskysymysten laatimisessa mutta heidän ei muistettu juurikaan liksänneen niihin kysymyksiä.

Mut et mahollisuus oli kyllä. Sehän oli tosi kivaa, että ne oli suunnitteluvaiheest asti mukana. Et se ei ollut niin että se ois ollut tutkijalähtöinen juttu vaan et se koko asetelma oli yhdessä suunniteltu. Se oli must tosi hienoo. (Tutkija 5)

Journalisti 3 kuvasi tehneensä juttujen kirjoitustyön täysin itsenäisesti. Kirjoitetut jutut jaettiin ennen kaikkien kommentoitavaksi ennen niiden lähettämistä julkaistavaksi, mutta niihin ei juurikaan tehty muutoksia.

Ehkä hänellä oli aika sellanen tyyli, että jos ne oli niit lehtijuttuja, hän oli kirjoittanu ne aika pitkälle valmiiksi. (Tutkija 5)

Journalistien tehtävänä hankkeessa oli Journalisti 3:n mukaan pitempiketoisen tutkimushankkeen ohella tarttua journalismin keinoin ajankohtaisiin kysymyksiin rajatumminkin ja käsitellä niitä

ajankohtaisesta näkökulmasta. Sekä Journalisti 3 että haastatellut tutkijat tulkitsivat julkaistujen lehtijuttujen voivan olla hankkeen tulosten julkaisemista.

mä aattelen et kuitenkin ne lopputuotokset oli meidän hankkeen tuotoksia, kun siinä mainittiin että kuuluu tähän Koneen Säätiön ohjelmaan. Vaikka siinä oli kirjoittajana minun nimeni, koin että ne oli kuitenkin tavallaan meidän hankkeen julkasuja. (Journalisti 3)

Tutkijat 4 ja 5 kuvaavat journalistisia juttuja hankkeen välitulosten julkaisemiseksi, joiden avulla työryhmä sai pidetyksi yllä tutkimukseen osallistuvien kiinnostusta hankkeeseen ja tuloksia laajemman yleisön tietoon. Tutkija 4 kuvaa, että tekemällä ensin nopeatempoisempia juttuja ja sen jälkeen hitaammin valmistuvaa tutkimusta oli mahdollista palata uudelleen saman ilmiön äärelle ja ”syväkairata” sitä eri näkökulmista.

Rajatyön näkökulmasta voidaan tulkita, että tämän tutkielman rajauksen puitteissa hankkeessa A tapahtui paljon ammatillisissa rajoissa pitäytymistä. Toisten tontilla vierailtiin pitkälti tutustumis- mielessä tai ainakin ilman suurta vaikutusta prosessin lopputulokseen. Tätä voi luonnehtia osuvammin rajojen ylittämiseksi kuin niiden siirtämiseksi. Kuvauksia tilanteista, joissa osapuolet olisivat joutuneet puolustuskannalle ammatillisten rajojen suhteen, ei tullut esiin. Rajoja jouduttiin selventämään tutkimushaastatteluihin ja journalistisiin haastatteluihin liittyvien eettisten normien suhteen, mutta tämä tapahtui pääosin jo suunnitteluvaiheessa. Etukäteen käydyt keskustelut oletettavasti vähensivät konfliktien syntymistä projektin kuluessa. Osapuolten odotukset eivät poikenneet suuresti toisistaan. Haastattelussa tutkijat puhuivat innostuneemmin rajojen ylittämisestä, kun taas Journalisti 3 viestitti journalistisen autonomian tärkeyttä. Merkityksellisintä oli osallistujien yhteinen suunnitteluvaihe, jossa voidaan tulkita kummankin ammattiryhmän laajentaneen rajojaan ottamalla mukaan henkilöitä toiselta ammattialalta. Yhteinen ideointi jatkui myös prosessin mittaan. Haastatteluissa tutkijat painottivat rajojen laajentamisen tai ylittämisen periaatteellista merkitystä enemmän kuin journalistit.

Rajoissa pitäytyminen tosin luonnehtii hanketta vain suhteessa kahteen muuhun tarkasteltavaan hankkeeseen ja tämän tutkimuksen rajauksen sisällä. Sekä tutkijat että journalistit ylittivät ammattiensa perinteisiä rajoja hankkeen A monessa muussa kohdassa, kuten valokuvanäyttelyn järjestämisessä, journalistien osallistuessa tutkijaverkoston tapaamiseen ja yleisötilaisuuksissa.

5.2.2 Hanke B: Tutkimushaastatteluja ja rajojen puolustamista

Hankkeessa B tehtiin suuri määrä tutkimushaastatteluja kentällä eri puolilla Suomea. Tutkijoiden ja journalistien lisäksi työryhmässä oli tutkimuksen aihealaan liittyviä kokemusasiantuntijoita, jotka olivat aikaisemmin saaneet koulutusta tutkimustehtäviin. Tähän tutkielmaan haastateltiin neljä työryhmän jäsentä: Tutkija 1 ja Tutkija 3, Journalisti 4 sekä Kokemusasiantuntija.

Työryhmä teki yhdessä tutkimuksen suunnittelun ja aineiston keräämisen. Myös tässä hankkeessa oli käytäntönä, että kaikki saivat osallistua tutkimuksen näkökulmien ja haastattelukysymysten suunnitteluun ja toisaalta toistensa kirjoittamien tekstien kommentointiin. Suunnitteluvaiheen osalta kuvaukset ovat hieman ristiriidassa keskenään: eri osapuolet kuvaavat vaihdellen, olivatko kysymyksenasettelun ja tutkimuskysymysten teossa tärkeimmässä roolissa tutkijat vai kokemusasiantuntijat. Journalistien rooli kuvattiin täydentäväksi.

Journalistit kiersivät paljon kentällä yhdessä Tutkijan 1 ja kokemusasiantuntijoiden kanssa tekemässä tutkimushaastatteluja. Haastattelut tehtiin usein joko kaksittain eri yhdistelmissä tai yksin. Tutkija 3 kertoo toisen journalisteista luonnehtineen rooliaan tutkimusavustajaksi, ”mutta siis hyvässä hengessä”. Journalisti 4 ei katsonut toimineensa hankkeessa tutkijana.

Mä ajattelen et mä toimin tutkimusaineiston keruun apulaisena, [--] vaikka me käytiin vuoropuhelua [Tutkijan 1] kanssa ja vähän niinku sparrattiin ja vaihdettiin ajatuksii. Ei mulla oo kokemusta gradua lukuunottamatta tollasen pitkäjänteisen tutkimuksen tekemisestä. (Journalisti 4)

Työryhmän kokemusasiantuntijoita oli aiemmin koulutettu ns. kokemustutkijoiksi perehdyttämällä heitä tutkimuksen perusteisiin ja haastattelutekniikkaan. Haastateltu kokemusasiantuntija kertoi osallistuneensa etenkin aineiston keräämiseen haastatteluun. Hän kuvasi kokemustutkijoiden erityiseksi vahvuudeksi luottamuksen rakentamisen tilanteissa, joissa haastatellaan sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttäjiä. Journalisti 4 vahvisti tämän:

ne kokemusasiantuntijat onnistu saamaan niitten asukkaiden kanssa semmosen keskusteluyhteyden ja pääsemään semmoselle tasolle, mille me toimittajat ei helposti päästy varsinkaan alkuvaiheessa. Ihan varmaan osittain sen takia että ne ymmärsi pienemmästä ehkä mistä on kysymys ja mistä puhutaan. (Journalisti 4)

Kokemusasiantuntija kuvasi tulleeensa haastatteluihin ”samalta viivalta” kuin journalistit. Hän koki kaikkien olleen haastattelijoina hyvin tasa-arvoisessa asemassa.

Myös tässä hankkeessa journalistit joutuivat hankkimaan julkaistavia juttuja varten haastatteluaineiston erillisessä prosessissa. He olivat sitoutuneet siihen, että haastateltavien elämäntarinoita tai kommentteja ei käytetä tunnistettavasti journalistisissa jutuissa.

Tietenki se kaikki kokemus, mikä me sieltä saatiin, auttoi tietenkin juttujen tekemisessä myöhemmin, mut ne piti tehdä muuten vähän niin kun uudestaan, nolasta. (Journalisti 4)

Journalisti 4 kertoi, että yhdessä kohteessa journalisteja ei haluttu päästää tekemään haastatteluja kielteisen julkisuuden pelossa. Muualla asia korjaantui niin, että journalistit tähdensivät olevansa osa tutkimusryhmää.

Mutta olihan se myös sitä et me oltiin apulaisia ja oppipoikia ja oppityttöjä. Et kyl must tuntuu että se hanke kaiken kaikkiaan oli ensisijaisesti kuitenkin enemmän tutkimushanke kuin journalistinen hanke. (Journalisti 4)

Tutkimushaastatteluista journalistit saivat juttuaiheita, ja niissä kuultuja kokemuksia oli mahdollisuus hyödyntää jonkin verran jutuissa anonyymeinä, ja niistä sai juttuihin havainnollisia esimerkkejä ja anekdootteja. Journalisti 4:n odotukset eivät täyttyneet sen suhteen, miten paljon kerättyä aineistoa saattoi hyödyntää omiin juttuihin. Kuitenkin aineistonkeruuvaihe onnistui hyvin ja kenttätö oli sisällöllisesti antoisaa. Journalisti 4 vertasi sitä intensiivikurssiin, jossa oppi ymmärtämään sosiaali- ja terveysalan palveluysiköiden rakenteita ja elämää niissä.

siinä toisaalta avautui toimittajille semmonen maailma, mihin ei ois normaalioloissa ollut samalla tavalla mitään asiaa. (Journalisti 4)

Kenttätöössä tuli vastaan ongelmia ja kysymyksiä, joiden löytäminen jutunaiheiksi olisi ollut toimittajan normaalitöössä paljon vaikeampaa. Kymmenien haastattelujen tekeminen tai niissä mukana oleminen auttoi myös hahmottamaan, kuinka yleisiä ongelmat ovat, avasi eri toimijoiden näkökulmat niihin ja auttoi rakentamaan kokonaiskuvaa.

Työryhmän jäsenet kävivät kenttätöön yhteydessä paljon keskusteluja. Journalisti 4 kuvasi vuorovai-
kutusta hyväksi.

aina meille tuli jotenkin enemmän kaikkee uutta vastaan, mist me haluttiin sit-
ten keskustella [tutkijan1] kanssa. [--] semmosta vaan ajatusten vaihtoo, et se
oli pitkin matkaa alusta loppuun aika aktiivista. Ja myös itse asiassa ihan jut-
tujen suhteen myös, että vaikka he eivät ole tekijöinä siinä journalismissa niin
kyllä he sparras myös sitten taas sitä. (Journalisti 4)

Journalistit saivat tutkijoilta apua sekä kirjallisten että henkilölähteiden hankkimisessa sekä taustoit-
tavaa tietoa.

oli luonteva yhteys kysyä jotain, että mikä jonkun ilmiön ja asian historia on
ja ketkä vois... kyllähän sä normaalistikin voit asiantuntijoilta näit kysyy, mut
siin oli luonteva, sai helposti kysyttyä kaikkee, tyhmääkin. (Journalisti 4)

Julkaisuvaiheessa prosessit eriytyivät. Aineistonkeruuvaiheen tiivis yhteistyö ei jatkunut yhteisenä
tekstien tekemisenä, vaan toimittajat alkoivat tehdä juttuja omaa tahtiaan. Journalisti 4 kuvaa ole-
vansa ylpeä joistakin jutuistaan, jotka käsittelivät tärkeää aihetta ja saivat hyvää näkyvyyttä
suurilevikkisessä mediassa.

Tutkija 1 luonnehti journalistien juttuja hyvin kirjoitetuiksi ja totesi niiden saaneen paljon julkisuutta.
Hän kuvasi yhteistyön tärkeäksi anniksi sen, miten kentän ulkopuolelta tulleet toimittajat esittivät
perustavanlaatuisia kysymyksiä. Tuore kysymyksenasettelu tuotti keskeisen oivalluksen jopa vuosi-
kausia aihepiiriin perehtyneelle.

[--] miten se tiedontuotannossa tuotti positiivista, sisällöllisesti positiivista,
että sinne tulee kaksi toimittajaa, jotka ei tunne tätä kenttää. He teki niin sa-
nottuja tyhmiä kysymyksiä. Sellasia tyhmiä kysymyksiä joita minä tän alan
tutkijana tai meidän kokemusarvioitsijat palvelun käyttäjinä eivät ikinä ois voi-
neet tehdä. (Tutkija 1)

Toimintamallissa ei kuitenkaan toteutunut Tutkijan 1 tavoite päästä innovoimaan hankkeessa uuden-
laista tiedon yhteistuotantoa. Hän oli toivonut, että tutkimuksen tuloksista kirjoittaisivat tutkijat,
kokemustutkijat ja toimittajat aitona yhteiskirjoittamisena, jossa tekstiä tuotettaisiin tasavertaisessa
prosessissa. Ajatus oli ollut Tutkijalle 1 tärkeä motiivi lähteä mukaan hankkeeseen.

Co-author, co-writer, tätä ulottuvuutta me ei saatu tehtyä ollenkaan, kun me
tullaan sinne tuotoksen puolelle. Ja mä jossakin kohtaa mä ehdotin sit et okei,
[--] et nyt alkaakin tulla näit, et aha! et [journalistit] alkaa kirjoittaa artikke-
leita. Ai näinks tää nyt menee? No mitäs mä nyt sitte teen? Mä jään tässä nyt
katseleen ja odotteleen. Ja mitäs tota [kokemusasiantuntijat] nyt sitte tekee.
(Tutkija 1)

Journalistien päättäessä itsenäisesti juttujensa ajoituksesta ja sisällöstä Tutkija 1 tulkitse heidän puolustavan tonttiaan. Hän tulkitse, että journalistien oli vaikea liikkua omalta mukavuusalueeltaan.

Mä koin niin että täs tulee sellanen ulottuvuus että 'älä sä nyt astu meiän revii-rille'. (Tutkija 1)

Siel on se vanha malli valmiina. (Tutkija 1)

Hanketta johtanut Tutkija 3 piti yhteiskirjoittamisen ideaa mielenkiintoisena, joskin työläänä. Hän selitti sen toteutumatta jäämistä ammatillisilla rutiineilla.

Kaikilla oli aika vahva oma tekemisen tapa, siihen väliin meneminen ehkä vähän vaikeeta, kun on rutinoituneita työtapoja ja kovan luokan ammattilaisia kuitenkin. Ehkä tommosen uuden yhteiskirjoittamisen oppiminen siinä saatto olla vähän haasteellista. (Tutkija 3)

Yhteiskirjoittamista toivonut tutkija oli itse tehnyt pitkään kokemusasiantuntijoiden kanssa yhteistyötä, jossa asiantuntijuuden perinteisiä rajoja oli siirretty, kun esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelmia kokeneita ihmisiä koulutettiin akateemisesti koulutettujen asiantuntijoiden rinnalle tutkimus- ja arviointityöhön.

Journalisti 4 ei pitänyt yhteiskirjoittamista ihanteellisena tapana tuottaa tekstiä. Haastattelussa hän mielsi yhteiskirjoittamisen tarkoittavan ensisijaisesti journalistisen tekstin tekemistä.

Mä en oo ihan varma mitä se ois muuttanut ja mihin tarkoitukseen sitä tekstiä ois tehty. [--] Koska tutkijoilla ja journalisteilla on erityyppinen lähestymistapa tekstiin ja sen asian käsittelyyn, niin mä en suoraan sanottuna välttämättä ois uskonu et siit ois tullu parempaa journalismia kuin mitä me nyt tehtiin. Koska nyt me pystyttiin käyttämään tutkijaa asiantuntija-apuna ja taustahaastateltavana, ja kuunnella hänen kommenttejaan, mut sit kuitenkin tehdä ratkaisut lopputuloksen suhteen itse. [--]. Sit toisinpäin mä en ehkä osaa oikein ees ajatella et toimittajat kirjottaa tutkimustekstii. No joo, varmaan siinä vois olla apuna. (Journalisti 4)

Tutkija 1 puolestaan puhui tieteelliseen julkaisuun tarkoitettusta tekstistä. Hän oli kuitenkin törmännyt haasteisiin kirjoitettuaan itse artikkelin kotimaiseen vertaisarvioituun tieteelliseen julkaisuun.

Koska sitten on taas kysymys että hei, mihin tää juttu tulee? Ei mul ois ollu mitään sitä vastaan, jos mä aattelen [suomalaista vertaisarvioitua aikakauslehteä] tai näin, tosin sielläki oli kauheet referenssikuviot siin yhes jutussa, hirvee

takkuuminen niitten kanssa myöskin, [--] joka koski ennen kaikkee sitä et ei saa sano mitään siitä et miten asiat pitäis olla. (Tutkija 1)

Toinen kohta, jossa Tutkija 1 koki pettymyksiä, oli journalistien kirjoittamien juttujen kommentointivaihe. Hän ehdotti juttuihin lisäyksiä, mutta monet niistä eivät päätyneet juttuun.

Että miksi ei sit käyttää niissä journalistisissa artikkeleissa sitä, tässä tapauksessa mun tutkimuksellista ymmärrystä, loppuun asti. (Tutkija 1)

Hankkeen toiselta toimittajalta ei saatu haastattelua tähän tutkimukseen eikä haastattelun antanut toimittaja muistanut enää yksittäisiin juttuihin liittyviä tilanteita. Hän kertoi hankkeeseen osallistuneiden journalistien toimintaperiaatteista yleisemmin.

Kyl must meille oli tärkeätä pitää ja kyl me pidettiin se sillä tavalla se päättävalta suhteessa niihin juttuihin, ihan alkaen siitä et mistä jutuista me kirjoitetaan ja minne. Ite me kuitenkin niitä tarjottiin lehtiin ja kirjoitettiin ne jutut. (Journalisti 4)

Journalisti 4 nosti tekstin luettavuuden yhdeksi perusteeksi torjua tutkijoiden muutosehdotukset. Muutoksia tekstiin tehtiin, jos ne tuntuivat olennaisilta eikä luettavuus kärsinyt niistä.

Tutkija 1 arveli tekstimuutosten torjumiseen olevan muunkinlaisia syitä. Hän olisi halunnut lisätä juttuihin ehdotuksia siitä, miten juttujen kuvaamat ongelmat voitaisiin ratkaista. Hän tulkitsti, ettei juttuihin ollut toivottavaa kirjoittaa ongelmien ratkaisuehdotuksia. Hän pohti, onko vain vapaalla tutkijalla, joka ei ole toimittaja, lupa sanoa ääneen, miten asiat pitäisi tehdä.

Mulla oli siellä hyvin usein näitten [kirjoitettujen juttujen] loppuun ehdotus et tää ja tää ja tää asia pitäis huomioida mutta tota... aika torsoks, aika vähälle se jäi. (Tutkija 1)

Kyllä sillon on jotain pahasti pielessä jos ajatellaan, että tällasessa journalistisessa artikkelissa ei voida sanoa, ja me tullaan muuten mielenkiintosiselle ulottuvuudelle: että kuka voi puhua siitä että miten asiat pitäisi tehdä. (Tutkija 1)

Journalisti 4 puolestaan muisteli ottaneensa ainakin yhteen juttuunsa poikkeuksellisen suoria ehdotuksia siitä, miten jutussa esitettyä ongelmaa voitaisiin ratkoa. Haluttomuus lisätä ongelmista kertovaan juttuun ratkaisuehdotuksia saattaa liittyä journalismin objektiivisuuden ihanteeseen, vaikka tätä ei Journalisti 4 tuonutkaan esiin.

Yhteistyö tutkijoiden kanssa kuten se, että journalistit saivat apua lähteiden löytämiseen sekä kommentteja juttuteksteihinsä, ei Journalisti 4:n mielestä ollut ongelmallista journalismin periaatteiden kannalta. Journalistit päättivät itsenäisesti juttujen aiheet. Tutkijan vaikutus juttuihin tuntui lähinnä kentällä käydyissä keskusteluissa, jotka liittyivät juttuideoihin. Tutkijan mielipiteet vaikuttivat myös siihen, kuinka varmoja journalistit olivat omista havainnoistaan, ja auttoivat arvioimaan, mistä aiheista kannattaisi kirjoittaa. Journalisti 4 ei haastatellut hankkeen tutkijoita juttuihinsa, kuten eivät myöskään tehneet hankkeiden A ja C toimittajat.

Hankkeessa oli tärkeä pitää kiinni niistä semmosista journalismin periaatteista, ettei tuu sellasta oloa et me tehdään jotain tilaustyötä. Et siin säilyy journalistinen, journalistisen työn itsenäisyys ja riippumattomuus siitä huolimatta, että me ollaan tommosessa yhteishankkeessa mukana. (Journalisti 4)

Ei [tutkijoilta saadut lähdevinkit ja kommentit] mun mielestä vaikuttanut journalistisiin prosesseihin sillä tavalla että ois tullu epämiellyttävä olo siitä vaikka, että joku muu kirjoittaa sitä juttua meidän puolesta tai jotain tällasta. [--] Normaaliin journalismiin poiketen toki suhde asiantuntijaan oli läheisempi ja tiiviimpi, mutta kyl me mun mielestä pidettiin sitä kuitenkin ne rajat puolin ja toisin, mikä liittyy tutkimuksen ja sitten journalismin tekemiseen. (Journalisti 4)

Myös kokemusasiantuntija puhuu toimittajien ”omasta tontista”.

ei siinä ite työssä kentällä tosiaan [journalistien, tutkijoiden ja kokemusasiantuntijoiden tehtävät] ihan hirveesti eronnu. Et ihan samalla viivalla siinä oltiin ja samaa hommaa tehtiin. Haastateltiin ihmisiä ja nauhoitettiin se ja sitten käytiin läpi haastatteluita. [--] Et sitte jos projektia miettii, ni tosiaan nää akateemikot hoiti nää taustajärjestelyt ja sit toimittajat teki niinku omalla tontillaan muita juttuja. (Kokemusasiantuntija)

Journalisti 4 ei muista tarkkaan perusteita, miksi journalistit olivat päättäneet, etteivät haastattele hankkeen tutkijoita juttuihinsa.

tuntui tärkeeltä et se ei tunnu liian semmoseltä sisäsihtoselta, ja että se journalismi mitä me tehtiin sen hankkeen yhteydessä, oli kuitenkin sillä tavalla riippumaton, vaikka se oli siinä hankkeessa saanut alkunsa, että ei siitä tullu velvollisuutta myöskään tutkijaa kohtaan että me oltais haastateltu häntä siihen, mikä ois voinu näyttää myös vähän hölmöltä. (Journalisti 4)

Yhteistyön hyväksyttävyyttä lisäsi se, että mukana olleet tutkijat eivät edustaneet mitään organisaatiota vaan olivat vapaita toimijoita. Journalisti 4 koki, että tiimin erilaiset jäsenet olivat kaikki

itsenäisiä toimijoita, joita kiinnostivat samanlaiset kysymykset. Eettiset pelisäännöt oli myös keskusteltu läpi.

pelisäännöt oli sillä tavalla selvät, vaikka en nyt tarkkaan muista keskusteluja mitä niistä on käyty, mutta kyllä mä muistan että me selitettiin alkuvaiheessa ja joskus myöhemmin pitkin matkaakin vähän et miten journalistit toimii ja millaiset lainalaisuudet liittyy siihen, ja miksi joku asia tuntuu meistä hankalalta. Ja tätä tapahtu varmaan puolin ja toisin (Journalisti 4)

Journalisti 4 ei näe hankkeen yhteydessä tehtyjä journalistisia juttuja tutkimustuloksina, sillä jutut julkaistiin ennen kuin kerättyä aineistoa oli varsinaisesti ehditty analysoida. Hän ei pitänyt juttuja osana tutkimusprosessia.

enemminkin silläi että ne meidän jutut on kummunnu siitä samasta aineiston keruusta ja vuorovaikutuksesta niissä yksiköissä ja kenttäretkillä. (Journalisti 4)

Hankkeessa B journalistit siis ylittivät journalismin ammatilliset rajat osallistuessaan vahvasti tutkimusaineiston keräämiseen. He pitäytyivät rajoissa säilyttäessään itsellään vahvan kontrollin siitä, mistä ja milloin he tekivät juttunsa. He puolustivat ammatillisia rajojaan torjumalla tutkijan teksti-muutosehdotuksia ja perustelemalla yhteiskirjoittamisen ajatuksen torjumista journalistisella laadulla. Näin he pitivät yllä ammatillista autonomiaansa. Tutkija 1 puolestaan näki tärkeänä rajojen purkamisen: hänen aloitteestaan tutkimusta suunnittelemassa ja tekemässä oli mukana kokemusasiantuntijoita, ja hän kaavaili uudenlaista yhteiskirjoittamista.

5.2.3 Hanke C: Rajojen ylittämistä ja purkamista

Hankkeessa C aiheena olivat sosiaaliset jakolinjat alueella, jonka väestöpohja muuttuu nopeasti. Journalisti 1 ja Tutkija 6, jotka tunsivat toisensa hyvin ennestään, jalkautuivat kenttätyöskentelyyn, johon kuului osallistuvaa havainnointia ja tutkimushaastatteluja. He viettivät paljon aikaa tutkimuksen keskeisten henkilöiden kanssa. Myös Tutkija 2 teki jonkin verran kenttätyötä. Journalisti 1 ideoi juttuaiheita, otti yhteyttä lehtien toimituksiin ja toteutti jutut. Hän teki niitä varten erillisiä haastatteluja. Tutkijat eivät esiintyneet jutuissa haastateltavina. Toimittaja ja tutkijat kävivät pitkin matkaa

paljon keskusteluja. Toimittaja ja toinen tutkijoista toteuttivat säännöllistä paikallisradio-ohjelmaa. Lisäksi kaikki kolme kirjoittivat populaareja tekstejä hankkeen omaan verkkojulkaisuun.

Tutkija 6 kuvasi viettäneensä suurimman osan ajasta tutkimuskentällä havainnoimalla ja tutustumalla tutkimuksen näkökulmasta kiinnostaviin ihmisiin. Näiltä pyydettiin tutkimusluvut. Journalisti 1 teki yhdessä tutkijan 6 kanssa runsaasti aikaavievää kenttätöitä.

Ihan fyysisesti oltiin tosi paljon siellä [hankkeen tutkimusalueella], yhdessä myös. Sillä tavalla että meillä on molemmilla suhteet [tutkimuksen avainhenkilöihin]. Et siinä mielessä kai se oli ristymä kenttätutkimuksesta ja semmosest niinku, on ihanaa jos toimittaja sais olla tosi pitkällä juttukeikalla joka kestäis kaksi vuotta (nauraa). (Tutkija 6)

Journalisti 1 kuvasi itse toimintaansa:

Jos oli niinku tutkijat ja toimittajat, ni mä olin se toimittaja. Mutta kyllähän samaan aikaan me monessa vaiheessa tehtiin hyvin paljon samanlaisia asioita, jos ajattelee vaikka meidän asukashaastatteluja tai meidän ikään kuin etnografista tutkimustyötä, kylläkin osallistuvaa, eli meidän ikään ku tehtiin ihmisten kanssa asioita, niin ei ulospäin meidän roolit olleet kauheen erilaisia. (Journalisti 1)

Tutkija 2 kuvasi toimintaa hankkeessa orgaaniseksi kokonaisuudeksi, josta ei ole helppo erotella toisaalta journalismin, toisaalta tutkimuksen tehtäviä. Kaikki kolme haastateltavaa kuvasivat yhtenäisesti sitä, että etenkin journalistin työskentelyssä oli vaikea nähdä rajaa tutkimuksen ja journalismin välillä.

hän ei ehkä silleen alun alkaenkaan oo sillä tavalla täs vaan toimittaja ollu. Että kyllähän monilla toimittajilla on ikään kun samantyyppisiä intressejä ja kysymyksiä kuin tutkijoillakin. (Tutkija 2)

Journalisti 1 kuvasi journalistitaustansa ansiosta ottaneensa helposti yhteyksiä ja organisoineensa tekemistä. Erilaisten tuotosten julkaiseminen oli myös hänen vastuullaan. Journalisti 1 kertoi, että hänen tapaansa tehdä journalismia on aiemminkin kuulunut pitempiä oleskeluja jossain yhteisössä tutustuen ihmisiin paljon laajemminkin kuin vain haastatteluja tehden. Yksittäisten journalististen juttujen toteuttamisesta Journalisti 1 kertoi tehneensä nopeita ja itsenäisiä päätöksiä.

jos mulla oli juttuprojekti, niin eihä mun siihen tarvinnu odotella että joku tekee jotain. (Journalisti 1)

Juttuihin hän kuvasi joutuneensa hankkimaan haastatteluaineiston erikseen noudattaakseen tutkimuksen ja journalismin toisistaan eroavia eettisiä käytäntöjä. Joskus harmitti, että tutkimustyössä hankittua tietoa tai sitaattia tai ei ollut lupa käyttää lehtijutussa.

Oli semmosia hetkiä, että mä ajattelin että aa, miks mä en oo toimittaja, että miks mä en saa kirjoittaa tästä, et täähän menee ihan hukkaan. (Journalisti 1)

Sitaatti paljastaa, että Journalisti 1 on välillä mielessään identifioitunut tutkijaksi. Hän kertoi ymmärtäneensä myöhemmin, että tutkimustehtävissä saatu tieto ja kokemus ei mennyt hukkaan vaan hyödyttää omaa journalistista toimintaa epäsuoremmin ja pitemmällä aikavälillä.

enhän mä sinänsä tarvi sitaatteja. En mä niitten perässä oo. Ellei oo joku yksi tiukka asia. Mut paljon enemmän oon sen perässä et ymmärrys lisääntyisi. (Journalisti 1)

Tutkija 6 toi esiin runsaiden keskusteluiden merkityksen.

meillä oli mahdollisuus yhdessä sen jälkeen ku me oltiin tavattu niitä ihmisiä, luettu niitä tilastoja, luettu niitä selvityksiä, ni miettiä ja pallotella yhdessä sitä et mikä tässä on nyt se asia, et mikä täs on tärkeätä, mitä kannattais seurata, mitä siitä vois tulla ulos. (Tutkija 6)

Tutkija 6 ja journalisti 1 tekivät yhdessä viikoittaista radio-ohjelmaa tutkimusalueensa radiokanavalle. Siinä tutkija 6 kuvaa tehneensä journalistista työtä, vaikka ei ollut aiemmin sellaista tehnyt. Hän kuvaa eroa aineiston hankinnassa verrattuna akateemiseen tutkimukseen.

Tuntuu et me oltiin hakemassa erilaista aineistoo, ja sellasta aineistoo myös, mitä pysty tuuttaamaan ulos paljon matalammalla kynnyksellä. Paljon matalammalla kynnyksellä kun silleen vaikka esimerkiks artikkelin kirjoittamisessa. (Tutkija 6)

Tutkija 6 koki säilyttäneensä radiotyössäkkin tutkijan identiteettinsä, sillä kysyttäessä ”miten päädyitte siihen että rupesit radiotoimittajaksi” hän vastasi:

Ai – en mä ruvennu radiotoimittajaksi. (Tutkija 6)

Työryhmän toimintatyyleissä erottui jakolinja pikemminkin toisaalta akateemisemmin orientoituneen Tutkijan 2, toisaalta Tutkijan 6 ja Toimittajan 1 muodostaman parivaljakon välillä. Tutkija 2 kuvasi rooliaan:

Mä olin meidän tiimissä nyt ainut joka oli silleen kiinteesti tutkimus- ja yliopistomaailmassa. Se oli myös mun rooli siinä, sen lisäksi et mä tuon siihen vähän semmosta [Tutkija 2:n omien tieteenalojen] näkökulmaa, ni myös pikasen metodologista puolta ja semmost yleistä että miten saadaan kiinnostavaa kamaa irti tollases ympäristössä. (Tutkija 2)

Hän kuvasi yhdeksi roolikseen olla ”niin mutta -henkilö”, joka muistutti, mitä asioita pitää ottaa huomioon muun muassa tutkimusetiikan suhteen. Hän kertoi, ettei tehnyt esimerkiksi lehtijuttuja eikä radio-ohjelmaa mutta ”konsultoi” niitä tavoitteenaan näkökulmien monipuolistaminen ja sen varmistaminen, ettei haastateltaville tule julkisuudesta ongelmia.

Tutkija 2 pohti, että tutkimusaineiston keruu olisi voinut olla systemaattisempaa. Hänen puhuessaan mahdollisesta vastaavasta yhteistyöstä tulevaisuudessa tuli esiin, että hän koki tässä hankkeessa journalistisen näkökulman olleen hallitseva.

Lähinnä kommunikoinnin tavat; tosi tarkkaan sen miettiminen et mihin pyritään; sit jos on tutkimus edellä, et ei nää lehtijutut edellä, niin sit just se että miten saadaan kerättyä aineisto josta pystytään myös systematisoimaan vähän sitä tarkastelua. Ni nää on ehkä ne jatkossa, jos tuun tekeen tämmösii ni pidän mielessä. (Tutkija 2)

Myös tutkijan 6 mukaan näin oli.

Se mikä oli leimallista siinä koko hankkeessa, oli se että siitä ei oo tuotettu yhtään vertaisarvioitua artikkelia. Me ei oltu hakemassa sieltä jotain loppuraporttia, tai jotain semmosta mitä tällasest hankkeest usein saattaa tulla, vaan oli alusta alkaen päätetty, että julkaisumuodot tulee olemaan ehdottomasti enemmän journalistisia. (Tutkija 6)

Myös hankkeessa C osallistujat kommentoivat kaikkia toistensa tekstejä ennen julkaisemista. Sen sijaan varsinaista yhteiskirjoittamista ei tehty, vaikkakin Tutkija 6 kertoi pitävänsä ajatuksesta.

Mä ajattelen että yleisö voittais siinä, lukija voittais. Mä lukisin hirveen mielelläni semmosia tekstejä enemmän. Se on must palvelus nimenomaan lukijalle ja yleisölle. (Tutkija 6)

Hän näki kuitenkin ajatuksessa ongelmia: sopivaa julkaisualustaa on vaikea löytää, ja erilaiset kirjoittamisen tavat voivat olla ristiriidassa keskenään.

Voi olla et mä en nyt vaan nää, mikä ois se kanava missä ne tulis. Nään että uhka siinä on, että journalisti hermostuu siihen että tutkija sanoo et mitään ei saa sanoo, noin ei saa sanoo noin ei saa sanoo mitään ei saa sanoo, ei pystytä todentamaan, ei pystytä lähteyttämään, ei saa sanoo mitään ei saa sanoo... Ja voin kuvitella että tutkija hermostuu siihen että journalisti taas haluaa raflata ja haluaa sanoo ja suoraviivastaa ja on nopea ja näin. Nään myös et siinä voi käydä tollasii. Mutta niistähän pääsee yli. (Tutkija 6)

Tutkijan 6 mukaan he eivät Journalistin 1 kanssa joutuneet ratkomaan ammatillisiin rooleihin liittyviä tutkimuseettisiä pulmia, vaan eettiset pulmat liittyivät joidenkin tutkimuksen kohdehenkilöiden avuntarpeisiin.

Tarkoissa ammattirooleissa pitäytymistä tärkeämpänä Tutkija 6 piti sitä, että tieto yhteiskunnallisista ilmiöistä tavoittaa suuren yleisön. Eri ammattien ja asiantuntemusalojen yhteistyö on hyödyksi etenkin silloin, kun tavoitteena on ratkoa yhteiskunnallisia ongelmia.

Mä toivon, että asia voittaa ja lukija voittaa. Jos siinä ihmisillä menee työidentiteetit ja roolit sekasin ni kyllä ne siitä selviää (nauraa). Toivon. (Tutkija 6)

Hankkeessa C ammatillisia rajoja ylitettiin enemmän kuin hankkeissa A ja B. Niistä poiketen toimintaa luonnehti rajan häivyttäminen toimittajan ja toisen tutkijan ammattiroolien väliltä. Jonkinlainen rajalinja meni työryhmässä muualla kuin ammattien välissä: kenttätöitä eniten tehnyt parivaljakko edusti työryhmässä yhtä toimintatyyliä, akateemisemmin orientoitunut Tutkija 2 toista. Journalisti 1 osallistui kenttätutkimukseen samalla tavoin kuin Tutkija 6, vaikka kertoikin aina esittäytyneensä toimittajaksi. Journalistisiin julkaisuihin myymänsä jutut Journalisti 1 kuvasi tehneensä hyvin autonomisesti, kun taas paikallisradion keskusteluohjelman tekemisessä Tutkija 6 oli tasaveroisesti mukana.

Tutkija 2:n voi tulkita puolustaneen tutkimuksen rajoja, kun hän on palauttanut kenttätöiden tekijöitä takaisin suunniteltuun tutkimusaiheeseen ja huolehtinut, ettei tutkimuksen osallistujille koidu julkisuudesta haittaa. On kiinnostavaa, että toinen tutkijoista mainitsi vaihtoehtoina mennä joko journalismi edellä tai tutkimus edellä ja toinen taas piti tavoiteltavana vielä rajattomampaa yhteiskirjoittamista.

5.2.4 Hankkeiden vertailua

Kolmen hankkeen osallistujien haastattelut osoittivat, että journalistit ja tutkijat voivat asemoida itsensä yhteistyöhön ja neuvotella prosessien yhteen sovittamisesta toisistaan poikkeavilla tavoilla. Eroja ilmeni enemmän journalistien osallistumisessa tutkimusprosesseihin kuin tutkijoiden osallistumisessa journalistisiin prosesseihin.

Työryhmien työn eri vaiheissa oli paljon erilaista rajojen ylittämistä. Rajojen puolustaminen tuli esiin haastatteluissa poikkeuksena. Taulukkoon 2 on poimittu työvaiheet, joissa haastattelujen mukaan tapahtui joko rajojen puolustamista tai niiden ylittämistä. Taulukkoon ei ole merkitty työvaiheita, joissa hallitsevaa oli ammatillisissa rajoissa pitäytyminen.

Tarkastelen alaluvussa 5.4. sitä, milloin rajojen ylittäminen ja rajojen puolustaminen on tulkittavissa varsinaiseksi rajatyöksi.

Taulukko 2. Kolmen hankkeen vertailu: rajojen ylittäminen ja rajojen puolustaminen journalistisen ja tutkimusprosessin eri vaiheissa haastattelujen mukaan. Rajojen ylittäminen on merkitty taulukoon kirjaimella Y. Rajojen puolustaminen on merkitty kirjaimella P ja lisäksi lihavoitu.

JOURNALISMI	Hanke A	Hanke B	Hanke C
Juttuaiheen ideoiminen	Y: Tutkijat ja journalistit ideoivat yhdessä	Y: Juttuideoita syntyi tutkimusaineistoa kerätessä	Y: Juttuideoita syntyi tutkimusaineistoa kerätessä
Tiedonhankinta		Y: Journalistit hyödynsivät anonyymien tutkimushaastatteluiden antia jonkin verran	Y: Journalisti hyödynsi kenttätutkimuksen antia taustatietona
Jutun kohteena olevan ilmiön hahmottaminen	Y: Runsaasti keskustelua toimittajien ja tutkijoiden välillä	Y: Runsaasti keskustelua toimittajien ja tutkijoiden välillä	Y: Runsaasti keskustelua toimittajien ja tutkijoiden välillä
Jutun kirjoittaminen (myös: radio-ohjelman toimittaminen)		P: Journalistit eivät lähteneet yhteiskirjoittamiseen	Y: Tutkija tekemässä radio-ohjelmaa toimittajan kanssa
Jutun muokkaaminen ja viimeistely ennen lähettämistä julkaisijalle	P: Journalisti halusi näyttää jutut tutkijoille vasta valmiina	P: Journalisti ei tehnyt kaikkia tutkijan toivomia muutoksia kuten lisännyt ratkaisuehdotuksia	
TUTKIMUS			
Tutkimuksen aineiston keräämisen suunnittelu (esim. haastattelukys.)	Y: Journalistit mukana suunnittelemassa, tosin vaikutus suppea	Y: Journalistit mukana suunnittelemassa, tosin vaikutus suppea	Y: Journalisti mukana suunnittelemassa, tosin vaikutus suppea
Aineiston kerääminen		Y: Journalistit haastatteluissa ”tutkimusapulaisina”	Y: Journalisti kentällä ”tutkijana” P: Tutkija huolehti rajauksen pysymisestä
Tutkimuksen kohteena olevan ilmiön hahmottaminen	Y: Runsaasti keskustelua toimittajien ja tutkijoiden välillä	Y: Runsaasti keskustelua toimittajien ja tutkijoiden välillä, journalistien ”tyhmät kysymykset” tärkeitä	Y: Runsaasti keskustelua toimittajien ja tutkijoiden välillä
Tutkimusten tulosten julkaiseminen	Y: Artikkelit kaikkien nimissä, tosin journalistien osallistuminen suppea Y: Journalistien jutut nähtiin tutkimustulosten julkaisemisena		Y: Journalisti ja tutkijat toimittivat yhteisen populaarin julkaisun Y: Journalisti ja tutkija toimittivat radio-ohjelmaa, P: Toinen tutkija huolehti tutkimuskohdeiden suojelemisesta radiossa

5.3 Yhteinen maaperä

5.3.1 Yhteistyön vapaat vyöhykkeet: ideointi, keskustelu, vapaa julkaiseminen

Kaikkien hankkeiden haastatteluissa nousi esiin kolme työvaihetta, joissa ammatillisten rajojen ylittäminen onnistui ilman törmäyksiä tai tarvetta puolustaa niitä. Ne olivat ideointi, taustakeskustelut sekä julkaiseminen alustoilla, joita akateemisten tai journalististen normien standardit eivät koskeneet.

Ideointi. Hankkeessa A journalistit kuvasivat ideointia joko yhteistyön merkityksellisimmäksi tai jaetuimmaksi vaiheeksi. Ideapalavereita oli paljon, eikä kaikista ideoista voinut enää sanoa, kenen idea alun perin oli.

Ja just se nimenomaan ideointivaihe, että siinä se näky, et siinä otettiin toistenkin rooleja. (Journalisti 2)

siitä oli tosi paljon hyötyä keskustella ja ideoida yhdessä ja varmaan molemmin puolin saatiin hyötyä siitä. (Journalisti 3)

Myös tutkija 5 kuvaa, että tutkijat vaikuttivat journalistin juttuihin juuri ideointivaiheessa.

me palloteltiin sen idean ympäriltä et onks se hyvä tai et mistä näkökulmasta sitä vois lähestyy. [--] mietittiin niit yhdessä, et onko jonku juttuidea kantava, missä vaiheessa se kannattaa laittaa [--] ulos ja mihin se nyt sopis. (Tutkija 5)

Hankkeesta B haastateltu journalisti kuvasi kentällä olleen tutkijan osallistuneen journalistiseen prosessiin lähinnä vain niin, että tämä oli ”keskustelemassa niitä ideoita”. Hankkeen C Tutkija 2 kuvaa, että ” koko ajan ideoitiin et mihin ollaan menossa ja mitä ne tulokset on”.

Jos journalistisen prosessin katsotaan alkavan valitusta juttuideasta, sitä edeltävä yleisempi ideointi ei vielä kuulu journalistiseen prosessiin. Siihen ei liity journalistisia normeja. Tutkijat tai muut ei-journalistit voivat osallistua ideointiin vapaasti, sillä heitä ei siteerata sen pohjalta.

Taustakeskustelut. Kaikissa kolmessa hankkeessa työryhmien jäsenet kävivät runsaasti keskusteluja, sekä palavereissa että spontaanisti kenttätöyön yhteydessä. Osallistujat kuvasivat niiden antia

merkittäväksi. Journalistit kertoivat, että heidän arkityössään on melko poikkeuksellista käydä taustakeskusteluja muiden kuin jutun varsinaisten haastateltavien kanssa.

No joskus on sillon tällön semmosia ihmisiä jotka vaan kertoo taustatietoo mutta ei halua tulla edes siteeratuksi. Silloin voi hyödyntää sitä. Mutta aika usein sitten tämmösessä nopeessa työssä ne kenen kanssa juttelee on niitä haastateltavia, ja se on siinä. (Journalisti 3)

Kyllähän siin tuli paljon syvempi suhde kuitenkin, et me juteltiin näistä asioista. Tehtiin pitkiä päiviä kentällä ja [--] sit käytiin lounaalla ja muuta, et kyllähän se keskustelu oli jatkuvaa, et kyllä sillä sillä tavalla on tietenkin eri merkitys kun jollain perus-asiantuntijahaastateltavalla.” (Journalisti 4)

Journalistisen prosessin kuvauksiin ei tavallisesti sisällytetä taustakeskusteluja, eikä niitä kaikkiin juttuprosesseihin liity. Kuutti (2015, 9) mainitsee todenmukaisesti tietoihin tähtäävän toimitusprosessin osina tiedonhankinnan ja sen jälkeen tietojen kriittisen tarkastelun. Jutun laatimisen jälkeisenä vaiheena ennen julkaisemista hän esittää juttukokonaisuuden ja asiayhteyksien tarkastelua. Tässä puheena olevat taustakeskustelut ovat kuitenkin merkitykseltään laajempia kuin lähdekritiikki ja ne tapahtuvat ennen jutun laatimista. Journalistit joka tapauksessa usein keskustelevat juttujensa teemoista esimerkiksi työtovereidensa, perheenjäsentensä ja ystäviensä tai lobbareiden tai tuttujen asiantuntijoiden kanssa. Tällaisten taustakeskustelujen vaikutus voi olla tiedostamaton tai tiedostettu. Journalistit eivät ole niistä tilivelvollisia yleisölle, vaikka ne saattavat ratkaisevasti vaikuttaa juttujen näkökulmiin, kehystämiseen ja sisältöön.

Taustakeskustelut ovat journalistisen prosessin kohta, johon ei kohdistu ammatillisia normeja, kun kyse ei ole varsinaisista taustahaastatteluista. Ne eivät myöskään ole läpinäkyvyyden piirissä. Ne ovat kuitenkin merkittäviä jutun sisällön hahmottamisen kannalta ja tuottavat myös juttuideoita sekä näkökulmia juttuihin. Ne eivät synnytä tarvetta tehdä rajatyötä.

Julkaiseminen ei-journalistisissa, ei-akateemisissa kanavissa. Haastateltavat toivat esiin sen, että journalististen julkaisuiden toimitusten päälliköt tai tuottajat haluavat ammattijournalistien tekemiä juttuja ja että niiden tekeminen vaatii erityistä osaamista. Vertaisarvioituihin tieteellisiin julkaisuihin ei tarkastelluissa hankkeissa pyrittykään tekemään yhteisiä tekstejä, ja hankkeessa B puolipopulaariin ammatilliseen julkaisuun tehdyssä jutussakin journalistit kokivat olevansa vähemmän merkittävässä roolissa kuin tutkijat. Sen sijaan verkossa julkaistavat blogit osoittautuivat kanavaksi, jossa tekijöinä saattoi olla vuoroin tutkijoita, vuoroin journalisteja. Myös verkossa julkaistu hankkeen C oma populaari julkaisu oli kanava, johon sekä journalistin että tutkijoiden oli helppo tehdä tekstejään. Blogien

ja itsenäisen verkkojulkaisun teossa osallistujat saattoivat hyödyntää toistensa tietoja ja osaamista mutta ammatillisten rajojen puolustamista ei noussut esiin.

5.3.2 Journalismin ja yhteiskuntatutkimuksen yhtäläisyyksien kuvailua

Kävin alaluvussa 5.1 läpi haastateltavien käsityksiä journalismien ja yhteiskuntatutkimuksen eroista. Osallistujat näkivät journalismin ja yhteiskuntatutkimuksen välillä myös paljon yhtäläisyyksiä. Haastatteluissa kuvattiin journalisteja ja tutkijoita yhdistäväksi piirteeksi yhteinen tavoite: totuuden etsiminen ja ymmärryksen lisääminen yhteiskunnasta.

Noin yleisesti ottaen mä ajattelen että me ollaan saman asian perässä, joka on niinkin juhlava ja tietenkin absurdi kun totuus tai joku sinne päin harominen. Tai ehkä meidän hankkeessa enemmän ymmärryksen lisääminen [--]. Ymmärryksen lisääminen siitä, et mimmonen muutos suomalaisessa yhteiskunnassa on tapahtumassa. (Journalisti 1)

Ehkä [Journalisti 1], hän ei ehkä silleen alun alkaenkaan oo sillä tavalla ns. vaan toimittaja ollu. Että kyllähän monilla toimittajilla on samantyyppisii intressejä ja kysymyksiä kuin tutkijoillakin. Et se on lähinnä väline ja työskentelytavat, jotka on erilaisii. (Tutkija2)

Totuuden etsiminen ja yhteiskunnan muutosten kuvaaminen voidaan journalistin työssä nähdä Deuzen (2005) kuvaamina tavoitteina, jotka liittyvät ammatillisen ideologian kahteen ulottuvuuteen, yleisön palveluun sekä objektiivisuuteen tai neutraaliuteen.

Haastateltavat kuvasivat myös, miten toimittajan ja yhteiskuntatieteilijän työprosesseissa on samantlaisia vaiheita: ideointi, haastateltavien etsiminen, haastatteleminen, näkökulmien rajaaminen.

Se miten etsitään haastateltavia, miten määritellään näkökulmia, mitä kannattaa kysyä, millon pitää kysyä jatkokysymyksiä, mihin asioihin kannattaa kiinnittää huomiota haastattelutilanteessa, nää oli mun mielestä aika paljon yhteisiä. (Journalisti 3)

Kyllähän sit samaan aikaan me monessa vaiheessa tehtiin hyvin paljon samantlaisia asioita, jos ajattelee vaikka meidän asukashaastatteluja tai meidän etnografista tutkimustyötä, kylläkin osallistuvaa, eli meidän ikään ku tehtiin ihmisten kanssa asioita. Niin ei ulospäin meidän roolit olleet kauheen erilaisia. (Journalisti 1)

Tutkija 2 huomautti, että myös toimittajat pystyvät analyttiseen ajatteluun.

Tutkijat saattaa vähän aliarvioida toimittajia. Ikään kun ne ajattelis ihan eri tavoilla, tai ikään ku ne ei pystyis analyttiseen ajatteluun tai ikään ku niiden tiedon intressii ohjais joku pinnallisempi tapa ajatella. Mä en oo samaa mieltä siitä. (Tutkija 2)

Kirjoittaminen kuuluu olennaisena osana molempiin ammatteihin. Tutkijan 3 mukaan hyvä tutkija on myös hyvä kirjoittaja.

Hyvän tutkimustekstin kirjoittaminen on osin samanlaista kun hyvän journalistisen tekstin kirjoittaminen. Siinä on tämmönen, onks se nyt sitten kärjellään seisova kolmio vai toiste päin, mutta tutkimuksessakin pitää osata löytää se pihvi taikka kärki tai tärkein asia, ja sitten mennä siitä vasta laventaan sitä, tai toiste päin. Mut siin on kuitenkin tää, ettei yritä kertoa kaikkee, eikä varsinkaan niin päin että lähdetään tylsistä taustoista ja sitten päästään vasta viimeisellä sivulla asiaan. (Tutkija 3)

Samankaltaisuuden tunnistamisesta kertoo myös se, että tutkijat saivat uudenlaisen yhteistyömallin puetuksi tutkimusmenetelmien kielelle. Journalistien työskentely oli mahdollista sisällyttää tutkimusprosessiin, jota kuvattiin induktiivisen työtavan, hermeneuttisen kehän tai yhteisölähtöisen toimintatutkimuksen toteuttamisena.

Se oli tällanen mitä vois varmaan kutsua induktiiviseksi (tauko) työtavaksi. Ei ollu hirveesti hypoteeseja tai oletuksiakaan, muuta kun että siellä on tämmönen epäselvä maailma, mitä lähdetään selvitteleen ja järjesteleen niin kuin omissa päissämme. (Tutkija 3)

Niitten Jakautuuko Suomi -hankkeiden pointti oli myös olla toimintatutkimuksia, ne oli tosi mun mielestä toiminnallisia siinä, et me oikeesti vaan mentiin sinne tietämättä et mitä siel on. (Tutkija 6)

Journalisti 1 kuvasi tehneensä tutkimusta, ja haastattelussa häntä pyydettiin vastaamaan kysymyksen, voiko hänen mielestään sama ihminen olla ainakin jossakin määrin yhtä aikaa toimittaja ja tutkija ja toimittaja.

Tämä on itse asiassa hyvä kysymys. Me itse asiassa ratkottiin tätä niin. Tiukasti ottaen ehkä ei. Mutta kun ovelasti maailmasta löytyy tää yhteisölähtöinen toimintatutkimus, joka lähtee siitä, että tutkijat on toimijoita, niin se kehys auttoi siihen jotenkin tän problematisointiin, tän roolijaon. (Journalisti 1)

Sekä hankkeen A että hankkeen C osallistujat kuvaavat, että tuloksia on julkaistu journalistisessa muodossa. Hankkeessa A tutkijat kuvasivat toimittajan juttuja tutkimuksen välitulosten julkaisemisenä. Kun tähän pyydettiin lisäselitystä, Tutkija 4 kuvasi peräkkäisten juttujen muodostavan hermeneuttisen kehän. Mukana saattoi olla ripaus leikkimielä.

Vois ajatella, että perinteinen tutkimus on semmonen lineaarisesti etenevä kausaalinen projekti, jossa on tietyt vaiheet, jotka seuraa toisiaan. Tässä me taidettiin tehdä (*leikkillisellä äänensävyllä*) hermeneuttinen kehä tai jotain. Eli semmonen niin sanottu evaluointimallin tyyppinen, että siin palattiin samoihin asioihin vähän uudella näkökulmalla ja toisen ja kolmannenkin kerran pohdittiin, et meneeks tää näin. Tavallaan syväkairattiin jotain asioita, ja katottiin et miks tää toistuu ja mitä kiinnostavaa täs on. (Tutkija 4)

Myös hankkeen A kirjoittava journalisti kertoi pitäneensä juttujaan hankkeen tuotoksina.

mä aattelen et kuitenkin ne lopputuotokset oli meidän hankkeen tuotoksia, kun siinä mainittiin että kuuluu tähän Koneen Säätiön ohjelmaan. Vaikka siinä oli kirjoittajana minun nimeni, koin että ne oli kuitenkin tavallaan meidän hankkeen julkasuja. (Journalisti 3)

Se, että tutkijat tulkitsivat myös journalististen tuotosten olevan tutkimustulosten julkaisemisesta, voidaan tulkita Gierynin termin rajatyöksi, jossa tapahtuu laajentamista. Tutkimuksen puolella laajennettiin käytänteitä niin, että myös journalistinen julkaisumuoto oli mahdollinen. Hankkeissa A ja C tällaisen tulkinnan tekivät myös journalistit. Sen sijaan hankkeen B journalisti kuvasi, että journalistiset jutut eivät voineet olla tuloksia, koska ne julkaistiin jo ennen varsinaisen analyysivaiheen alkamista.

Tutkijoiden puheessa erottui kuitenkin kahta erilaista tutkimusta: toisaalta ”perinteinen”, ”tieteellinen” tai ”akateeminen”, toisaalta ”akatemioista vapaa”, ”epäakateeminen”. Journalistinen julkaisumuoto oli mahdollinen vain jälkimmäisentyyppisessä tutkimuksessa.

5.3.3 Rajojen purkamista (anti-boundary work)

Rajatyön teoria rakentuu Gierynillä pitkälti konfliktien, kiistojen ja uskottavuuskamppailuiden näkökulmasta (Gieryn 1983; Gieryn 1999). Jakautuuko Suomi -ohjelman hanketyöryhmissä rajoja

vedettiin ja puolustettiin, mutta leimallisempaa oli päinvastainen toiminta. Tutkijat ja journalistit luovuttivat puolin ja toisin joitakin normaaliin toimivaltaansa kuuluvia työtehtäviä toisilleen. Työvaiheet, joissa tavallisesti pidetään kiinni omasta ja oman alan normien mukaisesta päätösvalasta, kuten suunnittelu, hankitun aineiston pohjalta tehty tulkintatyö ja tekstien muotoilu, tietoisesti avattiin oman ammattiryhmän ulkopuolisille. Ammattien välisiä yhdistäviä tekijöitä haluttiin painottaa enemmän kuin erottavia. Siksi Nielsenin (2008) käyttämä käsite rajoja purkava työ (*anti-boundary work*) soveltuu hyvin aineiston tulkintaan.

Rahoittajan, Koneen Säätiön, taholta annettiin vahvoja signaaleja rajojen purkamiseen. Tutkijoiden, journalistien ja kansalaisyhteiskunnan edustajien yhteistyö brittien Reading the Riots -hankkeessa esitettiin eräänlaisena esikuvana. Säätiö kutsui tutkijoita, journalisteja ja taiteilijoita verkostoitumistapaamisiin Helsingissä ja Jyväskylässä. Rahoituksen edellytyksenä oli, että toimittajien ja tutkijoiden yhteistyö oli tasa-arvoista (Korhonen 2015, 8). Ohjelmaan osallistuville työryhmille annettiin tilaisuus suunnitella ja neuvotella oma yhteistyömallinsa ja sen pelisäännöt. Säätiön toiminta vastaa hyvin Nielsenin kiteytystä (2008, 171) tieteen rajojen purkamisesta, sillä hankkeissa luotiin ja vahvistettiin yhteyksiä tutkijoiden ja journalistien sekä tutkijoiden ja yleisön välillä. Journalistien ja taiteilijoiden kutsuminen tutkijoiden yhteistyökumppaniksi toteuttaa hyvin Nielsenin ajatusta tieteen ja yhteiskunnan raja-aitojen purkamisesta.

Aineistossani oman alansa rajoja purkivat sekä tutkijat että journalistit. Nielsenin artikkelissa (2008) kuvatuista toimintatavoista aineistossa tulivat esiin yhteisten tavoitteiden korostaminen, toimijoiden samankaltaisuuden korostaminen ja toimintatapojen samankaltaisuuden korostaminen sekä vuorovaikutuksen edistäminen, joka luonnollisesti painottuu vahvimmin aineistossani, onhan siinä kyse tiiviistä ja pitkäaikaisesta yhteistyöstä. Pelkän vuorovaikutuksen lisäksi suuri paino on ollut sekä yhteisellä tekemisellä että vastavuoroisella tekemisellä. Lisään Nielsenin kuvauksesta tunnistamiini kategorioihin vielä yhden, yhteistyön merkityksen korostamisen.

Yhteisten tavoitteiden korostaminen. Kaikkia kolmea hanketta koskevissa haastatteluissa tuli sekä journalisteilta että tutkijoilta esiin ajatus yhteisestä tavoitteesta: hankkeen A tutkija kuvasi työryhmän yrittäneen ”ottaa selvää asioista”, hankkeen B journalisti kuvasi työryhmää toimittajiksi, kokemus-asiiantuntijoiksi ja tutkijoiksi ”joita kiinnostaa samat kysymykset” ja hankkeen C toimittaja kuvasi yhteisen tavoitteen olleen ”ymmärryksen lisääminen siitä, mimmonen muutos suomalaisessa yhteiskunnassa on tapahtumassa”. Hankkeen A tutkija kuvasi yleisemmällä tasolla, että monilla toimittajilla on samantyyppisiä intressejä ja kysymyksiä kuin tutkijoillakin. Journalistit toivat yhteiset tavoitteet

esiin argumenttina sen puolesta, että yhteistyöhön lähteminen ei-journalistisen tahon kanssa oli perusteltua. Tutkijat taas toivat yhteiset tavoitteet esiin kuvatessaan tutkijan ja journalistin ammattiroolien samankaltaisuutta.

Toimijoiden samankaltaisuuden korostaminen. Etenkin Tutkija 1 ja Tutkija 2 toivat esiin näkökulmaa, että yksilöiden erot ovat tärkeämpiä kuin ammattiryhmien väliset erot. Yhteistyön sujuminen ja tulosten laatu on enemmän kiinni persoonista kuin heidän ammatillisista taustoistaan.

mä en ehkä nää mitään semmosta, jotain suurta epistemol- , et me jotenki puhuttais ihan eri kieltä. Mä en nää semmost eroo. Et sit mä nään huonoi ja hyvii toimittajii ja huonoi ja hyvii tutkijoita. (Tutkija 2)

Tutkija 1 kuvasi sitä, miten kenttätössä työryhmän eri jäsenet nostivat esiin eri huomioita haastattelujen jälkeen käydyissä keskusteluissa.

Ja sitte ne kaikki [--] alkaa elää siinä, ne jää niin ku voimaan, et hei toihan on kiinnostava pointti. Tavallaan tollasis ulottuvuuksissa, et mikä se ihmisen tausta on, se liudentuu. Et me ollaan niinku yhes tekeen tällast hommaa. (Tutkija 1)

Toimintatapojen yhteisten piirteiden korostaminen. Kaikkien kolmen hankkeen haastatteluissa tuli esiin kommentteja, joissa esitettiin monet tutkimusprosessin ja journalistisen prosessin työvaiheet ja toimintatavat samankaltaisina.

me huomattiin et me tehdään myös monissa asioissa aika samantyyppistä työtä, just toi haastateltavien kanssa toimiminen, ja ideointi, ja monet tällaiset asiat. [--] se miten etsitään haastateltavia, miten määritellään näkökulmia, mitä kannattaa kysyä, millon pitää kysyä jatkokysymyksiä, mihin asioihin kannattaa kiinnittää huomiota haastattelutilanteessa. nää oli mun mielestä aika paljon yhteisiä. (Journalisti 3)

Tutkija 3 korosti kirjoittamisen merkitystä molemmissa ammateissa.

Mä oon aatellu aina ensinnäkin että hyvä tutkija on hyvä kirjoittaja. Ja että hyvän tutkimustekstin kirjoittaminen on vähän osin samanlaista kun hyvän journalistisen tekstin kirjoittaminen. [--] tutkimuksessakin pitää osata löytää se pihvi taikka kärki tai tärkein asia, ja sitten mennä siitä vasta laventaan sitä, tai toiste päin, mut siin on kuitenkin tää, ettei yritä kertoa kaikkee, eikä varsinkaan niin päin että lähdetään tylsistä taustoista ja sitten päästään vasta viimeisellä sivulla asiaan. (Tutkija 3)

Tutkija 4 kertoo omaksuneensa hankkeesta saatujen kokemusten perusteella ajatustavan, jonka mukaan toimittaja voi tehdä tutkimusta ja tutkija puolestaan pyrkii tavoittamaan teksteillään laajemman yleisön.

ehkä se tavallaan lavensi jotenki sitä ajattelua että toimittaja voi olla tutkija, tietyllä tavalla. Mut se tutkimuksen teko on erilaista. Et se ei oo tieteellistä tutkimusta, mutta tutkimustahan se on kun yritetään ottaa selvää jostain asioista. Ja siinä taas se että me tutkijoina voidaan myös kirjoittaa ihmisystävällisemmin ja populaarimpia tekstejä, jolloin niitä joku lukee, ja me saadaan sieltä palautetta (tutkija 4)

Vuorovaikutus, yhteinen tekeminen ja vastavuoroinen tekeminen. Kaikissa kolmessa hankkeessa oli paljon tutkijoiden ja journalistien välisiä palavereita ja keskusteluja, useita jaettuja työvaiheita sekä omien suunnitelmien tai tuotosten vastavuoroista kommentointia. Hankkeiden välillä oli eroja siinä, miten tiiviisti eri työvaiheet jaettiin, mutta kaikkia kolmea hanketta luonnehti paitsi runsas vuorovaikutus myös yhdessä tekeminen.

sillon ku me oltiin siellä yhdessä, mä näin niitä eroja tosi vähän. Koska se oli yhteistä työtä, me oltiin niinku yhteisillä asioilla. Ja meillä meni niin hyvin, että me saatettiin käydä kouluilla tekemässä haastatteluja siis yhdessä. On poikkeuksellista mun mielestä et semmonen toimii, et voi mennä yhdessä sellaseen tilanteeseen. (Tutkija 6)

Sen lisäksi että monia työvaiheita toteutettiin yhdessä, harrastettiin myös vastavuoroista kommentointia puolin ja toisin.

Mitä kummalla puolella tahansa tehtiinkin, oli sitten tutkimuksellista tai lehtijuttuihin tähtävää, kyllä ne kävi kaikilla kommentoitavina. (Tutkija 3)

Juuri yhteisen, ammattirajat ylittävän tekemisen määrä oli leimallista hankkeiden työtavalle. Tähän verrattuna tilanteet, joissa on ryhdytty puolustamaan ammatillista autonomiaa tai muuten vedetty rajoja, ovat haastatteluaineiston perusteella harvinaisia poikkeuksia.

Yhteistyön merkityksen korostaminen. Useimmat haastateltavat toivat myös esiin sen, että he pitivät ammattirajat ylittävää yhteistä tekemistä antoisana ja tuloksellisena. Hankkeen A journalisti, joka oli kuvannut tutkijoiden ja journalistien prosessia kahdeksi eri prosessiksi, arvioi yhteistyön antoisaksi molemmiin puolin ja tutkija puolestaan kuvasi yhteistyötä innostavaksi.

siitä oli tosi paljon hyötyä keskustella ja ideoida yhdessä ja varmaan molemmin puolin saatiin hyötyä siitä. (Journalisti 3)

mä olin varmaan siinä tosi aktiivinen itte [pohtimaan journalistin kanssa juttuideoita] koska mä olin vaan hirveen kiinnostunu siitä et mä pääsen tekeen joskus töitä muidenki ku tutkijoiden kanssa (tutkija 5)

Hankkeen B tutkija oli työskennellyt pitkään kokemusasiantuntijoiden kanssa ja oli valmis ulottamaan yhteistyön myös journalisteihin. Hän piti tärkeänä yhdistelmää, jossa toisilla on aiheeseen liittyvää asiantuntemusta, toisilla taas tuoretta näkökulmaa ja muuta osaamista.

uskon että tää on yleispätevä asia, että tavallaan sellainen kombinaatio jossa tehdään hankkeita joissa on niitä jotka tuntee ne monipuolisesti sisältä ja niitä joilla on muunlaista asiantuntemusta. (Tutkija 1)

Hankkeen B toimittaja, jolle journalistinen autonomia oli tärkeä, kuvasi kenttätössä saaneensa näkemystä, jolla oli merkitystä myös vielä vuosien päästä.

siinä aukes semmonen maailma mihin ois ollut hyvin vaikee päästä ihan tossa laajuudessaan kiinni muuten (Journalisti 4)

Hankkeen C osallistujat puhuivat vuolaasti yhteisten työskentelymallin tulevaisuuden puolesta.

tutkijan ja toimittajan työssä on samaan aikaan jotain samaa, että sitä ikään kuin kannattaa tehdä kimpassa, ja sitte toisaalta taas et jotain niin erilaista, että se on ikään ku ihan asia, että sitä tehdään yhdessä. (Journalisti 1)

must ois ihanaa että ois enemmän semmosia hankkeita ja enemmän sellasia työpareja, jotka ois nimenomaan tutkija-toimittaja. Musta ois ihanaa jos se ois joku vakiintunu formaatti, mun mielest se ois tosi järkevää. Kannattaisin ite lukijana semmosta (Tutkija 6)

Haastateltavat toivat esiin myös yhteistyön vaikuttavuuden. Sekä hankkeen B että hankkeen C työryhmien jäsenet kävivät mm. tapaamassa päättäjiä, joita aiheiden näkyvyys mediassa oli herätelty.

tästä on hyötyä. Se et se on kivaa tai akateemisesti perusteltua tai mitä vaan... Ihan vaan sen takia kun siin on se... se tiukasti ikään ku vaikuttavuus, impactin hakemisen takia. (Journalisti 1)

Tän jälkeenhän on tapahtunut jälkijättöisesti sellasii asioita mitä me oikeestiin toivottiinkin. [--] valvontaviranomainen, hehän otti tän [hankkeen aiheen] teemakseen, ja teki tehotarkkailua siellä. (Tutkija 3)

Hankkeissa toteutui siis monia rajoja purkavan työn tunnuspiirteitä niin laajasti, että rajojen purkamisen voi sanoa luonnehtivan työskentelyä vahvemmin kuin rajatyön.

5.4 Yhteenvetoa tuloksista

Tutkimuskysymykseni olivat:

1. Millaista journalismiin ja journalistin rooliin liittyvää rajatyöskentelyä (rajatyötä tai rajojen purkamista) osallistujat tekivät erityisesti journalistisiin juttuihin liittyvissä prosesseissa?
2. Missä asioissa rajatyöskentely päättyi vahvistamaan journalistisen työn rajoja, missä asioissa purkamaan tai siirtämään niitä?

Haastateltavat toivat esiin paljon sekä eroja että yhteneväisyyksiä journalistin ja yhteiskuntatieteilijän työn välillä. Eroavaisuuksista nousivat erityisesti esiin eritahtisuus ja eroavaisuudet eettisissä normeissa etenkin suhteessa haastateltaviin ja havainnoitaviin. Yhteneväisyyksistä mainittiin samantyyppiset kysymyksenasettelut ja tavoitteet sekä toisiaan muistuttavat työvaiheet.

Deuzen (2005) viidestä journalismin ammatillisen ideologian perusulottuvuudesta nousi haastateluissa esiin kolme: ajankohtaisuus, etiikka ja autonomisuus, kun haastateltavat kuvasivat ammattien eroja tai erityispiirteitä. Näihin tavoitteisiin liittyvät erot heijastuivat käytännössä hanketyöryhmien työhön. Yleisön palvelu tuli esiin vain epäsuorasti vertailtaessa suhtautumista haastateltaviin, eikä objektiivisuus tai neutraalius tullut lainkaan esiin ammattien ja niiden toimintatapojen eroja vertailtaessa.

Osallistuminen Jakautuuko Suomi? -hankkeisiin kuvasti sosiaalisii ja yhteiskunnallisiin aiheisiin erikoistuneiden tutkijoiden sekä journalistien kiinnostusta keskinäiseen lähentymiseen. Tutkijoiden suhtautuminen voidaan sijoittaa osaksi laajempaa etäännyttämisen ja lähentymisen jatkumoa, jota Anderson (2015) on kuvannut kirjoittaessaan sosiologian ja journalismin erkaantumisesta toisistaan 1900-luvulla. Sosiologian ponnistellessa kohti vakavasti otettavan tieteen asemaa 1900-luvun

puolessavälissä se luopui tavoitteesta saada tuotoksilleen suuria yleisöjä journalismin tapaan. Sosiologit korostivat datan keräämistä, aineiston analyysia ja empiirisen työn suhteuttamista teoriaan ja arvostelivat journalisteja kurinalaisen työskentelyn puutteesta. (Anderson 2015, 214). Jakautuuko Suomi? – hankkeiden lähtökohtaisena tavoitteena oli saavuttaa julkisuutta laajojen yleisöjen keskuudessa, ja se voidaan nähdä korjausliikkeenä yleisöjen menettämislle. Toisaalta journalistit osoittivat arvostustaan tutkijoiden analyttista lähestymistapaa kohtaan.

Puhe journalismin ja tutkimuksen eroista tuli haastatteluissa esiin kuvailevana ja selittävänä. Eroista myös puhuttiin sekä kritiikin hengessä että toista ammattikuntaa arvostavaan tapaan. Sen sijaan niistä ei puhuttu Gierynin (1983) alkuperäisen rajatyön määritelmän mielessä ”tarkoituksena konstruoida yhteiskunnallinen raja, joka erottelee” journalismin ja tutkimuksen. Esimerkiksi vahvasti esiin nousut eritahtisuus ja siihen sopeutuminen ei suoranaisesti aiheuttanut rajatyötä, sillä työhön käytetty aika oli vain välillinen seuraus muista tavoitteista, joita journalistit ja tutkijat tavoittivat.

Journalismin ja tutkimuksen eettisissä koodissa pysyminen otettiin tutkituissa hankkeissa suunnitellun lähtökohdaksi, josta poikettiin vain erikseen sopimalla. Tätä lähtökohtaa eivät osallistujat haastatteluissa kyseenalaistaneet, vaikka se tuotti ylimääräistä työtä. Eettisten koodien olemassaolo on yksi professionaalisuuden säilyttämisen avaintekijä (Freidson 2001, 216–217). Niiden kohdalla työryhmissä pitäydettiin perinteisissä rajoissa, ja rajoja tarpeen mukaan vahvistettiin aktiivisella keskustelulla ja omien normien tekemisellä ymmärrettäväksi toisille. Toimijat eivät juurikaan joutuneet puolustuskannalle, vaan yhteistyö sujui normien keskinäisen kunnioituksen pohjalta. Kun työryhmien tutustumis- ja suunnitteluvaiheessa oli omia rajoja selvennetty etiikan osalta, tarve hakea rajoja aktiivisen rajatyön kautta väheni.

Hanketyöskentelyssä journalistit osallistuivat tutkimusten suunnitteluun, keräsivät tutkimusaineistoa haastattelemalla ja havainnoimalla, keskustelivat tutkijoiden kanssa aineiston tulkinnasta ja saivat tilaisuuden kommentoida tutkijoiden tekstejä ennen julkaisemista. He siis laajensivat toimintaansa tavanomaisen journalistisen työn ulkopuolelle. On kuitenkin hyvä kysymys, voidaanko tämä toiminta tulkita laajentamiseksi Gierynin määritelmän varsinaisessa merkityksessä: pyrkivätkö journalistit laajentamaan kulttuurisen auktoriteettinsa rajoja alueille, jotka ennestään olivat tutkijoiden hallussa? Tässä tavallisen journalistisen työn ulkopuolelle asettuvassa toiminnassa on vaikea nähdä kilpailun, saati kiistelystä ulottuvuutta. Osuvampaa on nähdä nämä uudet aktiviteetit journalisteille tarjottuina mahdollisuuksina, joihin he sovitusti tarttuivat. Rajan toisella puolella kyllä käytiin, mutta kutsuvieraina, ja sieltä palattiin omalle tontille.

Ammatillisten rajojen puolustaminen ei noussut hallitsevaksi teemaksi haastatteluissa. Kun sitä esiintyi, kyse oli journalistisen autonomian suojelusta. Journalistit tekivät itsenäisesti päätökset journalistisiin medioihin tekemiensä juttujen aiheista, sisällöstä, ajoituksesta sekä tekstin tai kuvan muodosta ja sisällöstä. Lähes poikkeuksetta journalistit hoitivat myös yhteydenotot medioihin, joissa heidän juttunsa julkaistiin. Nämä toimintatavat vastaavat journalistisen autonomian ihannetta. Huolimatta läheisistä yhteistyösuhteista tutkijoiden kanssa journalistit halusivat tehdä tekstejä koskevat päätökset itsenäisesti. Tarvittaessa he turvautuivat rajatyöhön autonomiaa suojellessaan. Rajojen puolustaminen ilmenikin selvimmin autonomian suojelemisena sen osalta, kuka saa osallistua journalismin tekemiseen. Ei-journalististen toimijoiden pitäminen ulkopuolella yksi Carlsonin (2015, 10) luokittelun kategorioista: autonomian suojeleminen suojautumalla ei-ammattillisilta ulkopuolisilta. Autonomian suojelemista perusteltiin myös ammatilliseen osaamiseen liittyvillä argumenteilla.

Hankkeiden yhteistyössä syntynyt läheisyys tutkijoihin ja toisaalta journalistisen etäisyyden ja autonomian säilyttäminen suhteessa heihin vaati rajojen hallinnoimista (*managing boundaries*) samaan tapaan kuin Reversin (2014) tutkimassa politiikan toimittajien ja kansanedustajien vuorovaikutuksessa.

Aineistossani ei juurikaan näkynyt rajojen muuttumista siinä, ketä voi kutsua journalistiksi tai mitä journalismiksi. Journalistit kuvasivat päässeensä kenttätössä yhteyteen sellaisten ihmisten ja ilmiöiden kanssa, joihin tavallinen journalistinen prosessi ei yllä. He kuvasivat laajan ja monipuolisen aineistonkeruun sekä vuorovaikutuksen tutkijoiden kanssa syventäneen perehtymistä aiheeseen. He eivät kuitenkaan kuvanneet tätä journalismin laajentumisena, vaan pikemminkin lopputuloksen parempana laatuna, parempana journalismina, sekä oman ymmärryksensä kehittymisenä.

Sen sijaan tutkijoiden tulkinnoissa tuli esiin perinteisten rajanvetojen avartumista. Journalististen julkaisujen tulkittiin olevan osa tutkimuksen tulosten raportointia – ei siis tuloksista uutisoimista, vaan osa tutkimusprosessia. Tässä tutkijat ovat tehneet rajatyötä, jossa he laajentavat käytänteitään niin että hyväksyttävä julkaisukäytännö on journalistinen tuotos. Jos tutkijan työtä lähestytään Abbottin (1988) termin toimivaltakysymyksenä, tutkijat luopuivat yksinoikeudestaan julkaista tutkimuksia ja luovuttivat näin valtaa journalisteille. Aineistoni perusteella tätä ei voi tulkita journalistien tekemäksi rajatyöksi, jossa he olisivat vaatineet tai vallanneet itselleen lisää toimivaltaa ja voittaneet journalistien toteutettavaksi uusia tehtäviä, vaan tutkijoiden puolelta avatuksi mahdollisuudeksi.

Kokonaisuudessaan työryhmien toimintaa hankkeissa luonnehti vahvasti rajoja purkava työ (*anti-boundary work*). Rajoja purkava asenne tuli esiin monessa kohtaa haastatteluja, joissa osallistujat korostivat yhteisiä tavoitteitaan, toivat esiin samankaltaisuuksia ammattiryhmien välillä ja korostivat yhteistyön merkitystä. Ennen kaikkea rajojen purkaminen tuli esiin siinä, miten työryhmät olivat toimineet. Monia työvaiheita sekä journalistisessa että tutkimusprosessissa avattiin koko työryhmälle periaatteellisista syistä pikemminkin kuin hyötynäkökohdista. Ideointia, suunnittelua, aineiston keräämistä ja pohdintaa tehtiin yhteisesti. Tekstejä kommentoitiin ja toisia autettiin vastavuoroisesti. Yhteisiä julkaisuja tuotettiin verkkoon, radiokanavalle ja puolipopulaariin julkaisuun. Näin ollen toiminta vastasi luvussa 3.3 kehittämäni ja luvussa 5.3.3 täydentämäni rajatyön määritelmää.

Se, että osassa hankkeissa myös journalististen juttujen nähtiin voivan olla tutkimuksen välitulosten tai tulosten julkaisemista, voidaan tulkita tutkimuksen rajojen laajentamiseksi, mutta yhtä hyvin myös rajojen purkamiseksi. Tuloksia yhdistävässä taulukossa 2 ilmiö onkin merkitty molempiin kohtiin.

Aineistossani ei ilmennyt lainkaan yhtä rajatyön alatyyppejä, karkottamista (*expulsion*), jossa on kyse normeja rikkovien toimijoiden tai toimintatapojen karkottamisesta oman ammattialan ulkopuolelle. Siinä ei myöskään esiintynyt professionalismin kategoriaan kuuluvaa rajatyötä, jolle on tyypillistä korostaa ammattikunnan yhtenäisyyttä ja kykyä alan pelissäntöjen määrittämiseen.

Kokoavasti voi sanoa, että aineistossani näkyi vain vähän sellaista rajatyötä, jossa osallistujat olisivat kilpailleet arvovallasta tai toimivallasta, sulkeneet toisiaan pois tai sulkeneet aktiivisesti joitain toisen ammatin toimintatapoja pois. On toki mahdollista, että pienemmät kiistat olivat jo unohtuneet tai niitä ei haluttu tuoda esiin. Tutkimukseni rajauksen puitteissa hankkeissa tapahtui paljon rajojen ylittämistä, mutta se ei useinkaan johtanut rajojen siirtämiseen. Osallistujat piipahtivat kutsuttuina ja sovitusti toistensa tonteilla tutustumassa, mutta jättivät toiminnan ohjaamisen pitkälti tontin alkuperäisille omistajille.

Taulukko 3. Yhteenveto keskeisistä tuloksista. Tutkimusaineistosta tunnistetut rajatyön muodot Carlsonin (2015, 10) luokittelun mukaan täydennettynä rajoja purkavan työn muodoilla. Mukana on journalistien näkökulman lisäksi myös tutkijoiden näkökulma.

	Osallistujat	Käytänteet	Professionalismi
Laajentaminen		Tutkijoiden puolelta: <i>Journalististen tuotosten hyväksyminen tutkimustulosten julkaisemisen tavaksi.</i>	
Karkottaminen			
Autonomian suojeleminen	Journalistit: Ei-journalististen toimijoiden pitäminen ulkopuolella <i>Journalistit pitivät päätös- vallan juttujen ajoituksesta ja sisällöstä itsellään</i>		
Rajoja purkava työ	Molemmiin puolin: oman ammattiryhmän ulkopuolisten toimijoiden kutsuminen mukaan <i>Journalistit ja tutkijat saivat osallistua toistensa ammatillisiin prosesseihin</i>	Tutkijoiden puolelta: normeista poikkeavan käytännön hyväksyminen tutkimuksen käytännöksi <i>Journalististen tuotosten hyväksyminen tutkimustulosten julkaisemisen tavaksi</i>	

6 POHDINTAA JA JATKOTUTKIMUKSEN AIHEITA

6.1 Johtopäätöksiä

6.1.1 Ovenraotus tieteen keittiöihin

Tutkimissani Jakautuuko Suomi? -hankkeissa yhteistyön muodot poikkesivat selvästi perinteisestä toimittaja–tutkija-asetelmasta, jossa tutkija toimii lähinnä haastateltavana tai vaihtoehtoisesti tutkimusyhteisö tiedottajana. Tutkijoilta ei juurikaan päätynyt haastattelulausuntoja oman työryhmänsä journalistien juttuihin, eivätkä journalistit raportoineet niinkään tutkijoiden toiminnasta kuin tutkimuskohteista. Toiminta hanketyöryhmässä mahdollisti erilaisten roolien tunnustelun. Kävi kuitenkin ilmi, että aivan helppoa ei yhteistyön tasa-arvoisuuden toteuttaminen ollut: hankkeet olivat helposti joko tutkimusvetoisia tai journalismivetoisia.

Rajatyön näkökulmasta näytti, että tutkijat olivat innokkaampia avaamaan ammatillisia rajoja kuin journalistit. Onkin usein sanottu, että tutkimus tarvitsee mediaa enemmän kuin media tutkimusta. Tutkijoiden halu viestiä yliopistomaailman ulkopuolisille yleisöille oli hankkeissa voimakas. Sama pyrkimys näkyy viestinnän kentällä laajemminkin: tutkijat ovat laajentaneet toimintaansa journalismin suuntaan ryhtymällä julkaisemaan tiedeblogeja. Yhteiskuntatieteiden alalla esimerkkejä niistä ovat Poliitiikasta.fi-verkkolehti ja Antroblogi, jotka julkaisevat blogien ja artikkelien lisäksi podcasteja ja videoita.

”Tieteen keittiöihin on pääsy kielletty”, on ranskalainen sosiologi Pierre Bourdieu (1985, 199) kirjoittanut. Vertauskuvan avulla hän kiteytti yleisön vaikeudet sosiologisen tekstin edessä, kun yleisö ei tunne tekstin tuotantoprosessia. Tutkimissani hankkeissa tutkijat avasivat oven keittiöihinsä tai ainakin raottivat niitä. Pääsivätkö journalistit vapaasti hääriilemään tieteen keittiössä? Aivan näin radikaalia rajatyötä ei hankkeissa ehkä sittenkään tehty. Tutkijoiden puheessa tuli näet esiin kahtiajako akateeminen tutkimus vs. ei-akateeminen tutkimus. Akateemisen tieteen puolella tulosten julkaiseminen vaatii edelleen samat prosessit kuin ennenkin.

6.1.2 Rajojen purkamisen tuloksia heikensi yhteisten työkalujen puute

Nielsenin artikkelista (2008) kiteyttämäni ja lisäpiirteillä täydentämäni määritelmän mukaan rajojen purkaminen (*anti-boundary work*) luonnehti kaikkien kolmen hankkeen toimintaa.

Rajojen ylittämistä tai purkamista edistäviä tekijöitä tuli ilmi useita. Niitä olivat yhteinen näkemys tavoitteesta tässä suhteessa, yhdessä etukäteen neuvotellut toimintatavat sekä jo aiemmin syntynyt luottamus yhteistyökumppaniin. Lähtöasetelmassa niitä olivat hankerahoituksen tuoma pelivara uskaltautua myös epäonnistuneisiin kokeiluihin ja mahdollisuus toimia ilman tiukkaa sidosta perinteisiin journalistisiin tai tutkimusorganisaatioihin. Myös osallistujien taustat todennäköisesti edistivät rajojen ylittämistä tai purkamista. Kaikilla haastatelluilla journalisteilla oli yliopistotaustaa ylemmän korkeakoulututkinnon verran, ja useilla tutkijoilla puolestaan kokemusta erilaisista viestinnän tai journalismin töistä. Rajojen purkaminen helpottui myös silloin, kun löydettiin julkaisualusta, jossa ei edellytetty journalismin eikä tieteen tiedontuotantoon ja julkaisemiseen liittyvien pelisääntöjen noudattamista.

Tutkimissani hankkeissa kerättiin aineistoa paljolti haastatteleamalla ja havainnoimalla. Vastaan tulivat nopeasti eettiset käytännöt toisaalta tutkimuksen, toisaalta journalismin alalla. Niitä noudattavien on käytännössä lähes mahdotonta tehdä haastattelua, jonka anti päättyisi sekä tutkimuksen että esimerkiksi lehtijutun aineistoksi. Kummankaan ammatin edustajat eivät halunneet poiketa eettisistä normeistaan. Tässä asiassa ammatillisissa rajoissa pitäydyttiin tinkimättömästi. Sen sijaan oli mahdollista, että journalisti teki tutkimushaastatteluja tutkimuseettisin sitoumuksin ja että tutkija teki esimerkiksi radio-ohjelmaa journalistisin periaattein. Yhteisenä eettisenä periaatteena oli, että haastateltavan tai havainnoitavan on tiedettävä, mihin tarkoitukseen aineistoa hankitaan.

Saman aineiston hyödyntämisen vaikeus tai mahdottomuus lisäsi kuitenkin prosessin työläyttä. Toisissa journalistien ja tutkijoiden yhteistyöhankkeissa on joskus löydetty toimintatapa, jossa on enemmän synergiaa. Ainakin yhdessä Jakautuuko Suomi -hankkeessa luotiin lomake, jossa haastateltava saattoi antaa suostumuksensa aineiston hyödyntämiseen joko mediasisällöissä tai tutkimuksessa tai molemmissa (Keskinen ym. 2018). Toinen esimerkki on sanomalehden lukijakyselyllä kerätty yhteinen aineisto. Köyhyystutkija, professori Juho Saari laati yhdessä Helsingin Sanomien toimittajien kanssa suomalaisten kokemasta yksinäisyydestä kyselyn, jonka lehti julkaisi omissa kanavissaan. Tutkijan kannalta yhteistyö ratkaisi aineiston keräämisen ongelmaa. Toimittaja halusi mukaan myös avokysymyksiä ja sai näin sitaatteja ja esimerkkejä aineikseksi juttuunsa. (Koskinen 2018.)

Yhteistä lomaketta tai yhteistä aineistoa voidaan pitää niin sanottuna rajakohteena (Star ja Griesemer 1989). Rajakohteen avulla eri ammatteihin tai ryhmiin kuuluvat toimijat pystyvät yhdistämään voimiinsa ja yhteismitallistamaan toimintaansa niin, että jokaisen omat tavoitteet täyttyivät. Rajakohteiden ansiosta monet eri toimijat voivat toimia autonomisesti toisistaan erillään ja silti onnistua yhteistyössä. (Star ja Griesemer 1989.) Tietoisempi rajakohteiden rakentaminen olisi tutkimissani hankkeissa todennäköisesti edistänyt tehokkaampaa tulosten saavuttamista. Se edistäisi myös tasa-arvoisempaa yhteistyötä.

6.1.3 Autonomia kiinnekohtana ja aktiivisen hallinnoinnin kohteena

Journalistinen autonomia osoittautui tutkimuksessani arvoksi, josta journalistit eivät olleet valmiit tinkimään ainakaan silloin, kun heidän julkaisualustansa oli selkeästi journalistinen media.

Waisbordin (2013) mukaan autonomian käsite on ollut keskeinen koko journalismin professionalistumisen prosessissa ja se on nykyisen professionaalisen journalismin ”standardimallin” ydinajatus. Sitä pidetään välttämättömänä, jotta uutistoimitukset ja journalistit voivat toimia osana demokratiaa. Samalla autonomia hahmotetaan laatutekijäksi. Ilman sitä journalistit sortuvat toistelevaan omaa etuaan ajavien tahojen viestejä eikä raportoinnin tasapuolisuuden tavoite voi toteutua. Autonomia on myös itsenäisten professioiden olennainen piirre: professiot eivät ota vastaan ohjeita tai neuvoja muilta toimialoilta tai muilta ammattilaisilta. Journalismin täysi autonomia on kuitenkin modernismin ajan ihanne, joka ei ole täysin realistinen nykymaailmassa, jossa kaupallistuminen, byrokratisoituminen ja poliittiset päätökset vievät journalismia deprofessionalistumisen suuntaan. (Waisbord 2013, 43-45.)

Journalismin heikentynyt rahoitus ja teknologinen murros ovat horjuttaneet rajaa journalistisesti motivoituneen ja liiketaloudellisesti perustellun toiminnan välillä. Tutkimissani hankkeissa vaikuttaa selvältä, että säätiörahoitus on vahvistanut journalismin autonomiaa suhteessa markkinavoimiin, samoin suhteessa valtiovaltaan ja politiikkaan. Myöskään ei tullut esiin, että suhde rahoittajaan olisi rajoittanut autonomiaa. Rahoitus on tukenut professionalismin logiikkaa suhteessa markkinalogikkaan ja byrokratian logiikkaan (vrt. Freidson 2001).

Voidaan kuitenkin kysyä, menettivätkö journalistit autonomiaansa sitoutuessaan pitkäkestoiseen yhteistyöhön tutkijoiden kanssa. Tämä kysymyksenasettelu ei noussut haastatteluissa kovin merkittäväksi teemaksi. Osallistujat perustelivat tiiviin yhteistyön hyväksyttävyyttä yhteisillä tavoitteilla, tutkijoiden riippumattomuudella organisaatioista sekä läpinäkyvyydellä, mainittiinhan juttujen yhteydessä usein niiden syntyneen Jakautuuko Suomi -ohjelman hankkeessa. Journalistit myös pidättyivät haastattelemasta työryhmänsä tutkijoita juttuihinsa, ja osallistuessaan tiedonkeruuseen tutkijoiden kanssa he kuulivat tutkittavaan ilmiöön liittyvien ihmisten näkemyksiä monipuolisesti. Journalistit hankkivat juttuihinsa myös muita lähteitä.

Journalistit kuvasivat saavuttaneensa tutkijayhteistyötä tekemällä jotain tavoittelemisen arvoista: pääsyn sellaisten ihmisten, kertomusten ja ilmiöiden äärelle, joita ei tavallinen journalistinen tiedonhankinta tavoita, sekä laajaan seurantaan perustuvan näkemyksen niistä. Tämä nousi esiin yhtenä syynä ryhtyä yhteistyöhön. Journalistien voidaankin tulkita tasapainoilleen hyväksyttävyyden rajoilla. Silloin kun yhteiskunnallisesti merkittävää tietoa ei ole mahdollista saada normaalein journalistisin keinoin, on Journalistin ohjeiden 9. kohdan mukaan sallittua turvautua poikkeukselliseen tiedonhankintaan (Julkisen sanan neuvosto 2020). Ohjeessa mainitaan jopa mahdollisuus olla esiintymättä avoimesti toimittajana. Hankkeiden työskentelyssä ei näin äärimmäisiin keinoihin turvauduttu, vaan journalistit kertoivat avoimesti olevansa journalisteja, mutta tutkimusaineistoa kerätessään he sitoutuivat olemaan käyttämättä aineistoja jutuissaan niin, että tiedot voisi yhdistää yksittäiseen ihmiseen tai organisaatioon.

Journalistien toiminnassa näkyikin aktiivinen huolehtiminen siitä, ettei läheinen yhteistyösuhde tutkijoihin nakertaisi liikaa journalistista etäisyyttä. Tämän voi nähdä samantapaisena neuvotteluprosessina, jollaisen avulla Reversin (2014) tutkimuksen politiikan journalistit hallinnoivat rajoja (*managing boundaries*) tasapainotellessaan toisaalta poliitikkojen kanssa solmittujen henkilökoh- taisten suhteiden, toisaalta journalismin eettisten normien välillä saadakseen aineistoa juttuihinsa tavalla, joka kuitenkin kestää päivänvaloa.

Tulosteni perusteella voi kuitenkin todeta, että journalistien ja tutkijoiden työryhmätyöskentelyssä rajojen purkaminen törmäsi juuri journalistien haluun pitää kiinni autonomiastaan silloin, kun he olivat tekemässä juttuja journalistiseen mediaan. Tutkijoiden puolelta tuli esiin vahvaakin halua yhteiskirjoittamiseen, mutta ajatukset eivät toteutuneet. Tutkijat tulkitsivat rajoissa pitäytymistä välillä mukavuudenhaluksi tai rutiineissa pysyttämiseksi.

Suomalaisten journalistien itseymmärrystä ammatillisen ideologian kautta tutkineet Pöyhtäri, Väli-verronen ja Ahva heittivät loppupäätelmissään (2016, 17) ilmaan kysymyksen, voiko tiukka sitoutuminen perinteisiin ammatillisiin arvoihin olla ongelma. ”Ajoittain aineistomme antaa nimittäin kuvan, jonka mukaan toimittajat tuntuvat ajattelevan, että maailma muuttuu mutta journalismin ei tarvitse.” Samantapaisen tulkinnan on tuonut esiin Hujanen (2014), jonka mukaan autonomian korostaminen on jarruttanut toimitusten avautumista kansalaisten kanssa tapahtuvan yhteisen tiedontuotannon suuntaan.

On tärkeää huomata, että tutkimissani hankkeissa journalistien ammatillinen identiteetti tai ammatin eettiset säännöt eivät kuitenkaan estäneet heitä heittäytymästä uusiin tilanteisiin ja rooleihin journalistisen ”mukavuusalueen” ulkopuolella, vaan he esimerkiksi puhuivat tutkijaseminaareissa ja yleisötilaisuuksissa sekä järjestivät näyttelyitä koululaisten kanssa. Rajojen puolustaminen liittyi prosesseihin, jotka johtivat julkaisuun journalistisiin periaatteisiin sitoutuneessa mediassa. Suomessa JSN:n jäsenmedia on viime aikoina aiempaa vahvemmin korostanut journalismin eettisten periaatteiden noudattamista. Se on ollut reaktiota tilanteeseen, jossa luottamus journalismiin on heikennyt ja jossa osa yhteiskunnallisista toimijoista heikentää sitä tietoisesti. Toimitukset voisivatkin aktiivisesti pohdita, voisivatko ne julkaista tutkijoiden ja journalistien yhteistuotoksia. Voisiko yhteiselle tiedontuotannolle löytyä selkeä formaatti, kuten eräs haastatelluista tutkijoista toivoi? Ainakin asianmukaiset, läpinäkyvät kuvaukset tai merkinnät tuotosten luonteesta olisi varmasti helppo laatia aivan samalla tapaa kuin esimerkiksi kaupallisten yhteistöiden kohdalla on tehty.

6.1.4 Uusia näkökulmia ja runsaan ajankäytön tuomaa laatua

Tutkimustani motivoi toive siitä, että tutkijoiden ymmärrys ja asiantuntemus välittyisi yhteiskuntaan journalismin avulla. Miltä tämä ajatus näyttää tulosten perusteella? Uusia toimintamalleja kokeilleet tutkijat ja yhteiskuntatieteilijät arvioivat kokemuksia myönteisesti. Journalistien jalkautuminen tutkijoiden kanssa kentälle lisäsi heidän ymmärrystään tutkimuksesta ja niiden aiheena olevista yhteiskunnallisista ilmiöistä. Tutkimusryhmän jäsenyys mahdollisti myös sellaisten ihmisten tapaaamisen, jotka eivät tavallisesti osu toimittajien haastateltaviksi ja joilla ei ole äänekkäitä edunvalvojia.

Runsaat taustakeskustelut tutkijoiden ja yhdessä hankkeessa myös kokemusasiantuntijoiden kanssa vaikuttivat siihen, miten journalistit hahmottivat aiheensa. Journalismissa aiheen hahmottaminen

näkyä jutun näkökulman tai kehyksen valinnassa. Nykyisin journalisteihin kohdennetaan enenevästi ammattimaista tiedottamista ja vaikuttamista, jonka yhtenä tavoitteena on syöttää jonkin organisaation tai tahon kannalta suosiollinen näkökulma jutun näkökulmaksi (ks. esim. Jyväskylän yliopisto 2020). Hankkeiden epämuodolliset taustakeskustelut asettuvatkin tavallaan vastavoimaksi tällaiselle vaikuttamiselle.

Säätiörahoituksen tarjoama poikkeuksellinen mahdollisuus aikaavievään ja perusteelliseen työskentelyyn sekä tutkimuksen osallistujien ja tutkijoiden kuunteluun kiireisen toimitustyöskentelyn sijasta tuotti laatua lopputulokseen. Näin arvioivat sekä journalistit että tutkijat. Työskentelyä olisikin voinut kuvata myös hitaana journalismina, joka on haastanut nopeuden ja päivänpolttavuuden ihanteet.

Jakautuuko Suomi? -hankkeen päättymisen jälkeen suomalaisten toimitusten taloudellinen tilanne on entisestään heikentynyt. Esimerkiksi sanomalehtien mainostulot ovat laskeneet, ja ne etsivät ratkaisuja yleisön käyttäytymisen entistä tarkemmasta ennakkoinnista analytiikan avulla sekä mm. reaaliaikaisesta uutisoinnista (Arola 2020). Nämä trendit eivät viittaa siihen, että toimitusten vuorovaikutus tutkijoiden kanssa voisi lisääntyä ilman liiketoiminnan ulkopuolista rahoitusta. Journalistien ja yhteiskuntatieteilijöiden käsityksiä ja tavoitteita taas yhdisti tulkinta journalismista keinona tehdä yhteiskunnan nykytilaa ymmärrettäväksi kansalaisille ja päättäjille pikemminkin kuin markkinoiden ehdoilla toimivana, mediasisältöjen kulutuskysyntää seurailevana toimintana.

6.2 Tutkimuksen arviointia

Koneen Säätiön Jakautuuko Suomi? -hankkeiden työryhmien valinta tutkimuksen kohteeksi osoittautui onnistuneeksi päätökseksi. Haastatteluissa vahvistui, että työryhmissä tosiaan oli irrottauduttu perinteisistä toimintatavoista ja ylitetty rohkeasti rajoja. Osallistujien myönteisenä pysynyt suhtautuminen uusien toimintatapojen etsimiseen vahvisti, että kokemuksia oli järkevää ruotia vielä jälkikäteen. Journalismin tutkimuksen näkökulmasta tutkimuskohde ja kysymyksenasettelu ovat uusia.

Tein tiukan rajauksen valitsemalla analysoitavaksi osallistujien käsityksiä kolmesta hankkeesta, joissa oli julkaistu ns. perinteisiä journalistisia juttuja. Rajaus mahdollisti peilaamisen perinteisiin journalistisiin prosesseihin, joista journalismin tutkimuksessa on eniten kirjoitettu. Toisaalta se suuntasi huomion pois tutkimusohjelman luovimmista hankkeista ja myös valittujen hankkeiden rohkeim-

mista osista. Kolmen eri hankkeen tarkastelu osoittautui kuitenkin antoisaksi tiukan rajauksen sisälläkin, sillä työryhmät olivat jakaneet töitään ja tehneet valintoja toisistaan poikkeavilla tavoilla.

Haastattelu oli perusteltu menetelmävalinta aihepiiriin, josta ennestään oli vähän tietoa. Haastattele-malla samasta työryhmästä sekä tutkijoita että journalisteja, yhdestä myös kokemusasiantuntijaa, sain rajankäynteihin näkökulmat eri suunnilta.

Osallistujat eivät varmastikaan olleet tyypillisiä journalismin ja tutkimuksen edustajia, vaan useim-milla heistä oli taustansa vuoksi jo valmiiksi enemmän ymmärrystä toisen ammattikunnan käytännöistä ja ideaaleista. Toisaalta jos tämäntapainen yhteistyö yleistyisi, siihen varmaan jatkossa-kin valikoituisi toimijoita, joilla olisi keskimääräistä myönteisemmät asenteet ja paremmat valmiudet yhteistyöhön.

Päätös tehdä haastattelut anonyymeina liittyi rajatyön teoriaan, joka toimii parhaiten kiistatilanteiden analyysissa. Arvelin, että haastateltavat eivät halua puhua nimellään mahdollisista ristiriidoista työ-ryhmien sisällä. Muutama haastateltava ilmaisikin pitävänsä tärkeänä, että voi pysyä anonyymina. Toisaalta nimien ottaminen mukaan olisi mahdollistanut haastattelulausumien yhdistämisen tekijöi-den kirjoittamiin tai heitä koskeviin teksteihin. Lisäksi se olisi sopinut rajatyön käsitteistön käyttöön siinä mielessä, että rajatyön on kuvattu olevan ensisijaisesti julkista toimintaa, jossa ryhmät määrit-televät asemaansa yhteiskunnassa.

Tutkimuskysymykset kytkeytyivät rajatyön käsitteistöön, jolloin aineisto oli mahdollista analysoida teoriasidonnaisesti. Jos lähestymistapana olisi ollut aineistolähtöinen analyysi ja haastattelut avoi-mempia, olisi ehkä esiin noussut toisenlaisia kysymyksenasetteluja. Journalistien ja tutkijoiden yhteistyön kuvaamiseen olisi silloin ehkä voinut soveltaa myös aivan toisenlaista teoriapohjaa: esi-merkiksi hitaan journalismin, tutkivan journalismin tai *co-creationin* eli yhteisluomisen käsitteistöä. Haastattelujen fokuoiminen jo valmiiksi rajatyön näkökulman mukaisiksi edisti kuitenkin hyvin ta-voitetta saada suuri osa suhteellisen suppeasta aineistosta aineistosta hyödynnetyksi analyysissa.

Valitsin työhöni rajatyön näkökulman, koska kiinnostuksen kohteena oli kahden ammattikunnan uu-denlainen kohtaaminen, joka avasi mahdollisuuden muutokseen. Rajatyön käsitteistön tuominen tieteensosiologiasta journalismiin tuntui alkuun haastavalta. Thomas Gierynin tieteensosiologisiin teksteihin syventyminen ei juuri auttanut journalismia koskevan analyysin teossa. Sekä journalismin tutkimuksessa että muilla aloilla Gierynin käsitteitä on sovellettu melko vapaasti, ja tulkintojen

vakiintumattomuutta voikin pitää rajatyöaiheisen tutkimuksen heikkoutena. Carlsonin (2015) laatima luokittelu rajatyön eri tyypeistä journalismin tutkimuksessa oli sekin vain suuntaa-antava.

Rajatyön teoria on kehitetty tarkastelemaan eri ryhmien ja ammattiasemien keskinäisten roolien jatkuva uudelleenmuovautumista laajemmassa kulttuurisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa. Sen on tarkoitus auttaa tulkitsemaan miten ”valtaa, auktoriteettia, kontrollia, uskottavuutta, asiantuntijuutta, arvovaltaa ja aineellisia resursseja jaetaan ryhmien ja ammattiasemien välillä” (Gieryn 1995, 440). Rajatyön tutkimuksen aineistona ovat tavallisesti julkiset puheenvuorot ja tekstit, joiden tarkoitus on vaikuttaa omaan tai oman ryhmän asemaan. Sen soveltaminen yhteistyöhön hankeryhmissä ja anonyymiin haastatteluaineistoon ei siksi tuo sen terävintä kärkeä esiin.

Rajatyön käsite ohjaa tulkintaa kohti valtakamppailuja ja vastakkainasetteluja. Tässä tutkielmassa tarkasteltiin yhteistyöhankkeita, joissa perusvire oli halukkuus yhteistyöhön, ei vastakkainasettelu. Käsitteistöön löytämäni lisä, Nielsenin (2008) artikkelissaan väljästi kuvaama rajojen purkaminen osoittautuikin hyödylliseksi. Sen määrittelyyn löytyi ainekset Nielsenin artikkelista, ja aineistoni analyysin perusteella tarkensi määritelmää. Uusi käsite osoittautui käyttökelpoiseksi.

Haastatteluaineiston laadukkuutta edisti moni tekijä. Haastatteluihin oli ollut mahdollista valmistautua kirjallisten dokumenttien ja julkaisujen pohjalta. Haastattelut sujuivat hyvässä hengessä ja kiireettömästi ja niissä oli mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä. Tutkijat ja toimittajat olivat haastateltavina sikäli ihanteellisia, että he pystyivät verbalisoimaan ajatuksiaan ja lähestymään kysymyksiä analyttisesti. Lupaus nimettömänä pysymisestä lisäsi avoimen puheen mahdollisuutta. Haastattelut tallennettiin ja litteroitiin huolellisesti.

Aineiston laatua heikensi muutama tekijä. Ensinnäkin haastatteluhetkellä oli tapahtumista kulunut jo 2–5 vuotta, joten osa asioista oli jo voinut unohtua. Tätä ongelmaa lievensi usean henkilön haastatteleminen samasta työryhmästä sekä kirjallisten taustalähteiden käyttö. Tutkimuksen kohteena eivät myöskään olleet itse tapahtumat vaan haastateltavien tulkinnat niistä. Toiseksikin osa haastateltavista tiesi etukäteen, että haastattelija oli taustaltaan toimittaja. Tämän vuoksi toisinaan kävi niin, että haastateltava ei lausunut ajatuksiaan loppuun vaan vetosi yhteiseen ymmärrykseen. On periaatteessa mahdollista myös, että tutkijoiden puhe journalisteista oli myötäsukaisempaa tämän takia. Kokonaisuudessaan haastatteluiden voidaan arvioida onnistuneen, sillä haastatteluaineistoista tuli rikas lähtökohta analyysille.

Aineiston analyysin totuudellisuutta edisti se, että tutkijana minulla ei ollut vahvoja ennakko-oletuksia siitä, miten prosessien olisi pitänyt sujua ja miten haastateltavien olisi pitänyt suhtautua ammatillisiin rajoihin. Analyysissa en tyytynyt ensimmäisenä mieleen tulleisiin tulkintoihin ja luokituksiin vaan kävin aineistoa läpi useaan kertaan ja täsmensin tulkintaa suhteessa tutkimuskäsitteisiin, mikä on tärkeää teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissa. Kun kustakin työryhmästä oli haastateltu useita eri osapuolia, syntyi kokonaiskuva, johon osia saattoi suhteuttaa. Aineistosta ei poimittu vain kiinnostavimpia herkkupaloja, vaan koko aineisto käytiin perusteellisesti läpi. Analyysin esityksessä runsas sitaattien käyttö lisää analyysin läpinäkyvyyttä.

Koska aineistoni oli jo lähtökohtaisesti moniulotteinen käsitellessään kahta ammattikuntaa ja kolmea hanketta, osoittautui viisaaksi luopua alkuperäisestä aikomuksesta käsitellä erikseen toisaalta verbaalista ja retorista, toisaalta kuvatun käytännön toiminnan tasoa. Nämä tasot kulkivat myös haastateltavien puheessa limittäin ja lomittain. Esimerkiksi Lewis (2015, 221) arvioi, että on hyödyllistä tutkia sekä puhetta rajoista että toimintaa, joka aktualisoi verbaalisesti ilmaistut rajat.

Tutkimukseni aukoi uusia näkymiä, sillä yhteiskuntatieteilijöiden ja toimittajien pitkäjänteistä yhteistyötä ei ole juuri aiemmin tutkittu. Se korjaa osaltaan ongelmaa, josta journalismin tutkimusta on kritisoitu: liiallista vakiintuneiden uutistoimitusten tutkimista aikana, jolloin epätyypillinen työ alalla on käynyt yhä tyypillisemmäksi (Deuze ja Witschge 2018). Erilaiset poikkeavat rahoitus- ja toimintamallit ovat yleistyneet. Tutkielma lisäsi ymmärrystä journalistisesta työstä ja sen mahdollisuuksista erityistilanteessa, joka avasi kiinnostavia mahdollisuuksia tutkia ammatteja ja niiden käytäntöjä uudesta näkökulmasta.

6.3 Jatkotutkimuksen aiheita

Tässä tutkielmassa painotin journalismin näkökulmaa, mutta aivan yhtä kiinnostavaa olisi siirtää päähuomio tutkimuksen puolelle. Tutkijoiden tarve lisätä viestintää ja ylipäänsä yhteiskunnallista vaikuttavuutta on kasvanut ja ymmärryksen kasvattaminen olisi varmasti tervetullutta.

Tutkijoiden ja journalistien yhteistyötä voisi myös tutkia yhteyksissä, joissa sitä tehdään päivittäin: tietokirjojen kirjoittamisessa ja esimerkiksi television asiaohjelmien tai vaikkapa terveysaiheisten

tuotantojen syntyprosessissa. Kiinnostava olisi myös tutkia ammatinvaihtajia. Ainakin muutama politiikan ja kansantaloustieteen tutkija on viime aikoina siirtynyt journalistiseen työhön.

Journalismia tehdään monenlaisissa verkostoissa ja tilanteissa, ja myös sen rahoitus on käynyt monimuotoiseksi. Säätiörahoitus on esimerkiksi Yhdysvalloissa merkittävä ilmiö journalismin alalla (Karstens 2017), ja sen suhteellinen merkitys kasvaa journalismin perinteisten rahavirtojen heikentyessä. Tähän rahoitusmuotoon liittyvät näkökohdat ansaitsisivat lisää tutkimusta.

Yhteistyön käytännön edistämisen näkökulmasta olisi tärkeää ammattien välistä yhteistyötä helpottavia ns. rajakohteita (Star ja Griesemer 1989). Tutkimuksessa kannattaisi seurata, mahdollisesti suoraan havainnoida yhteistyötä reaaliaikaisesti, sillä toteutuneiden rajakohteiden tunnistaminen jälkikäteen haastatteluiden kautta on vaikeaa.

Journalistien eri tahojen kanssa käymät taustakeskustelut ovat ilmiö, joita ei useinkaan lueta journalistiseen prosessiin, ellei kyse ole suoranaisista taustahaastatteluista. Kuitenkin ne vaikuttavat aiheiden arvottamiseen ja kehystämiseen. Olisikin kiinnostavaa tutkia, millaisia episteemisiä yhteisöjä suomalaiset toimitukset ja journalistien ammatilliset verkostot ovat ja minkä muiden episteemisten yhteisöjen kanssa journalistit ovat tekemisissä. Länsieurooppalaisia politiikan toimittajia koskevissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että ammattitoimittajat eivät hahmota sitä, miten paljon heidän oma ammatillinen yhteisönsä vaikuttaa heidän ajatteluunsa (Vähämaa 2015, 65–83). Olisi hyödyllistä tutkia laajemmin myös ammatillisen ideologian yhteyksiä siihen, miten journalistit lähestyvät tieteellisiä kysymyksiä ja millaisia juttuja ja muita tuotoksia tieteen aihepiireistä tehdään. Lisäksi niin sanottujen tyhmien kysymysten epistemologia olisi aivan oma, kiehtova tutkimusteemansa.

Rajatyön näkökulma on antoisa, koska nykyisin mediasisällöt erilaistuvat eri kohderyhmille ja koska journalismi, viihde ja fiktio sekoittuvat entistä herkemmin (vrt. Witschge ja Nygren 2009, 57). Tässä tutkielmassa eteenpäin kehitelty rajojen purkamisen käsite osoittautui hedelmälliseksi. Sen jatkokehittäminen ja soveltaminen erilaisiin tutkimuskohteisiin olisi kiinnostavaa. Rajojen purkamisen voisi jakaa alatyyppeihin samaan tapaan kuin rajatyö on jaettu: esimerkiksi autonomian puolustamisen vastakohtana voitaisiin nähdä autonomiasta neuvottelemisen ja normeja rikkovien ihmisten ja käytänteiden karkottamisen vastakohtana voitaisiin nähdä normeista hellittäminen. Journalistisen ammatillisen ideologian kriittinen tarkasteleminen rajojen purkamisen näkökulmasta olisi tärkeää.

LÄHTEET

Aarrevaara, Timo ja Elias Pekkola. 2010. *Muuttuva akateeminen professio Suomessa – maaraportti*. Tampere University Press. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8122-2>.

Abbott, Andrew D. 1988. *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor*. Chicago: University of Chicago Press.

Alapuro, Risto. 2014. ”Pois katulampun alta.” *Rohkeus* (blogi), julkaistu 8.5. <https://rohkeuskoneensaatio.wordpress.com/2014/05/08/pois-katulampun-alta/>.

Albæk, Erik. 2003. ”The interaction between experts and journalists in news journalism.” *Journalism* 12 (3): 335-348. DOI: 10.1177/1464884910392851.

Anderson, C. W. 2015. ”Drawing boundary lines between journalism and sociology, 1895-2000.” Teoksessa *Boundaries of journalism: Professionalism, practices, and participation*, toimittajat Matt Carlson ja Seth C. Lewis, 201–217. New York: Routledge.

Arola, Janne. 2020. ”Helsingin Sanomien riippuvuus printistä vähenee aikataulussa – Näin sanomalehdet kasvattavat digitulojaan.” Suomen Lehdistö, julkaistu 4.6.2020. Luettu 4.10.2020. <https://suomenlehdisto.fi/helsingin-sanomien-riippuvuus-printista-vahenee-aikataulussa-nain-sanomaleh-det-kasvattavat-digitulojaan/>.

Berg, Bruce L. ja Howard Lune. 2012. *Qualitative Research Methods for Social Sciences*. Kahdeksas painos. Boston: Pearson.

Bourdieu, Pierre. 1985. *Sosiologian kysymyksiä*. Tampere: Vastapaino.

Brown, Reva Berman ja Sean Mc Cartney. 2000. ”Professionalism definitions in ‘managing’ health services.” Teoksessa *Professionalism, Boundaries and the Workplace*, toimittaja Nigel Malin, 178–194. London: Routledge.

Carlson, Matt. 2011. *On the Condition of Anonymity: Unnamed Sources and the Battle for Journalism*. Champaign, Illinois: University of Illinois Press.

Carlson, Matt. 2015. Introduction: "The many boundaries of journalism." Teoksessa *Boundaries of journalism: Professionalism, practices, and participation*, toimittajat Matt Carlson ja Seth C. Lewis, 1–18. New York: Routledge.

Coddington, Mark. 2015. "The wall becomes a curtain: Revisiting journalism's news-business boundary." Teoksessa *Boundaries of journalism: Professionalism, practices, and participation*, toimittajat Matt Carlson ja Seth C. Lewis, 67–82. New York: Routledge.

Deuze, Mark. 2005. "What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered." *Journalism* 6 (4): 442–464. DOI: 10.1177/1464884905056815.

Deuze, Mark ja Tamara Witschge. 2018. "Beyond journalism: Theorizing the transformation of journalism." *Journalism* 19 (2): 165–181. DOI: 10.1177/1464884916688550.

Domingo, David ja Ari Heinonen. 2008. "Weblogs and Journalism. A Typology to Explore the Blurring Boundaries." *Nordicom Review* 29 (1): 3–15. Julkaistu verkossa 14.2.2017. DOI: <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0159>.

Eide, Elisabeth ja Risto Kunelius. 2012. "Introduction." Teoksessa *Media Meets Climate. The Global Challenge for Journalism*, toimittajat Elisabeth Eide ja Risto Kunelius, 9–28. Nordicom. https://www.nordicom.gu.se/sv/system/tdf/publikationer-hela-pdf/media_meets_climate.pdf?file=1&type=node&id=10330&force=0.

Fakazis, Elisabeth. 2006. "Janet Malcolm. Constructing boundaries of Journalism." *Journalism*, 7 (1): 5–24. DOI: 10.1177/1464884906059425.

Freidson, Eliot. 2001. *Professionalism. The Third Logic : on the Practice of Knowledge*. Chicago: University of Chicago Press.

Gieryn, Thomas F. 1983. "Boundary-Work and the Demarcation of Science from Non-Science: Strains and Interests In Professional Ideologies Of Scientists." *American Sociological Review* 48 (6): 781–795. <http://www.jstor.org/stable/2095325>.

Gieryn, Thomas F. 1995. "Boundaries of Science." *Handbook of Science and Technology Studies*, toimittajat Sheila Jasanoff, Gerald E. Markle, James C. Petersen, ja Trevor Pinch, 393–443. Thousand Oaks: Sage Publications.

Gieryn, Thomas F. 1999. *Cultural Boundaries of Science*. Chicago: University of Chicago Press.

Goffman, Erving. 1971. *Arkielämän roolit*. Porvoo: WSOY.

Hellström, Eeva, Hannu-Pekka Ikäheimo, Jyrki Hakapää, Joona Lehtomäki ja Milja Saari. 2019. *Tiedonkäytön tulevaisuus yhteiskunnallisessa päätöksenteossa*. Työpaperi, julkaistu 20.9. Helsinki: Sitra. <https://www.sitra.fi/julkaisut/tiedonkayton-tulevaisuus-yhteiskunnallisessa-paatoksenteossa/>.

Hermida, Alfred. 2015. "Nothing but the truth: Redrafting the journalistic boundary of verification." Teoksessa *Boundaries of journalism: Professionalism, practices, and participation*, toimittajat Matt Carlson ja Seth C. Lewis, 27–50. New York: Routledge.

Hirsjärvi, Sirkka ja Helena Hurme. 2008. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Honkasalo, Veronika, Sari Näre ja Miika Tervonen. 2018. "Toteutuvatko maahanmuuttajien ihmis-oikeudet Suomessa?" Teoksessa *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin*, toimittajat Ville Lähde ja Johanna Vehkoo, 39–48. Helsinki: Into.

Hujanen, Jaana. 2006. "Yleisön palvelu markkinaehtoistuvan median journalistien itseymmärryksessä." *Tiedotustutkimus* 29 (2): 30–43. <https://doi.org/10.23983/mv.62361>.

Hujanen, Jaana. 2014. "Toimittajien rajankäyntejä ammattilaisista ja amatööreistä journalismin tuotannossa." *Media & viestintä* 37 (3): 38–55. <https://doi.org/10.23983/mv.63044>.

Jarvis, Jeff. 2006. "Networked journalism." Luettu 4.10.2020. <http://www.buzzmachine.com/2006/07/05/networked-journalism/>.

Journalistiliitto. 2020a. "Tietoa jäsenistämme." Luettu 4.10.2020. <https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/tietoa-jasenistamme/>.

Journalistiliitto. 2020b. ”Viestintäalan työt.” Luettu 4.10.2020.

<https://journalistiliitto.fi/fi/pelisaannot/muut-tyonantajat/>.

Julkisen sanan neuvosto. 2018. ”Vastuullisen journalismin kampanja oli menestys – merkki otettiin pysyvästi käyttöön.” Uutinen 14.6.2018. Luettu 7.10.2020. <https://www.jsn.fi/uutiset/vastuullisen-journalismin-kampanja-oli-menestys---merkki-otettiin-laajasti-pysyvaan-kayttoon/>.

Julkisen sanan neuvosto. 2020. ”Journalistin ohjeet ja liite.” Luettu 24.7.2020. https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/.

Juntunen, Laura. 2011. *Leikkaa-liimaa-journalismia. Tutkimus uutismedian lähdekäytännöistä.* Viestinnän tutkimusraportteja, 4/2011. http://www.helsinki.fi/crc/Julkaisut/leikkaaliimaa_raportti.pdf.

Jyväskylän yliopisto. 2020. ”Tulokset. Toimittajiin kohdistuva poliittinen vaikuttaminen kasvaa ja monipuolistuu.” Luettu 4.10.2020. <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/kivi/tutkimus/hankkeet/mediaalobbaus/tulokset>.

Kaiser, Karen. 2012. ”Protecting confidentiality.” Teoksessa *The SAGE handbook of interview research: The complexity of the craft*, toimittajat Jaber F. Gubrium, James A. Holstein, Amir B. Marvasti ja Karyn D. McKinney, 457–464. Thousand Oaks: Sage Publications.

Kalso, Eija. 2018. ”Journalismin pyhät prosessit.” *Yliopisto-lehti* 1/2018, 47.

Karstens, Eric. 2017. ”The Media Philanthropy Space in 2017”. Special Feature. Luettu 30.7.2020. <https://www.alliancemagazine.org/feature/media-philanthropy-space-2017/>.

Keeble, Richard. 2009. *Ethics for Journalists*. Second Edition. London: Routledge.

Keskinen, Suvi, Markus Himanen, Kati Pietarinen, Laura Böök ja Aino Sutinen. 2018. ”Etninen proflointi – arkaluontoinen aihe vai tuttu juttu?” Teoksessa *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin*, toimittajat Ville Lähde ja Johanna Vehkoo, 57–66. Helsinki: Into.

Koljonen, Kari. 2013. ”Kriisi journalismissa. Kansakunnan katastrofit ja muuttuva professio.” Väitöskirja, Tampereen yliopisto. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1324. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9187-0>.

Korhonen, Kalle. 2018. ”Yhteistyö lisää ymmärrystä eriarvoistumisesta.” Teoksessa *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin*, toimittajat Ville Lähde ja Johanna Vehkoo, 7–13. Helsinki: Into.

Koskinen, Inkeri. 2018. ”Että maailma muuttuisi paremmaksi.” Teoksessa *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin*, toimittajat Ville Lähde ja Johanna Vehkoo, 175–184. Helsinki: Into.

Kuutti, Heikki. 2015. *Varmistusjournalismin työkäytännöt*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Luettu 23.8.2020. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/45701>.

Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 2003. Annettu 13.6.2003. Luettu 14.8.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030460#L5P17>.

Lewis, Paul, Tim Newburn, Matthew Taylor, Catriona McGillivray, Aster Greenhill, Harold Frayman ja Rob Proctor, toim. 2011. *Reading the riots: investigating England's summer of disorder*. Lontoo: The London School of Economics and Political Science and The Guardian. <http://eprints.lse.ac.uk/46297/>.

Lewis, Seth C. 2015. ”Epilogue. Studying the boundaries of journalism: Where do we go from here?” Teoksessa *Boundaries of journalism: Professionalism, practices, and participation*, toimittajat Matt Carlson ja Seth.C. Lewis, 218–228. New York: Routledge.

Lähde, Ville ja Johanna Vehkoo, toim. 2018. *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin*. Helsinki: Into.

Nielsen, Kristian Hvidtfelt. 2008. ”Enacting the social relations of science: historical (anti-)boundary work of Danish science journalist Børge Michelsen.” *Public Understanding of Science* 17 (2): 171–188.

Niemi, Johanna. 2018. ”Miten tutkijasta tuli sosiaalityöntekijä.” Teoksessa *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin*, toimittajat Ville Lähde ja Johanna Vehkoo, 25–28. Helsinki: Into.

Nikunen, Kaarina. 2011. *Enemmän vähemmällä: laman ja teknologisen murroksen vaikutukset suomalaisissa toimituksissa 2009-2010*. Tampereen yliopisto. Luettu 27.9.2020.

https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65750/enemman_vahemmalla_2011.pdf?sequenc.

Pernu, Ilkka. 2020. ”Inhimillinen erehdys.” *Journalisti* 7/2020. <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2019/3/inhimillinen-erehdys/>.

Pietilä, Kauko. 2012. *Journalismi ammattina*. Helsinki: Gaudeamus.

Poutanen, Petro, Vilma Luoma-Aho ja Elina Suhanko. 2016. ”Ethical Challenges of Hybrid Editors.” *International Journal on Media Management* 18 (2), 99–116.

DOI: 10.1080/14241277.2016.1157805.

Pöyhtäri, Reeta, Jari Väliaverronen ja Laura Ahva. 2014. *Mistä on suomalainen toimittaja tehty? Worlds of Journalism -surveyyn tuloksia Suomesta*. Tutkimusraportti. Tampere: Tampereen yliopisto.

Pöyhtäri, Reeta, Jari Väliaverronen ja Laura Ahva. 2016. ”Suomalaisen journalistin itseymmärrys muutosten keskellä.” *Media & viestintä* 39 (1): 1–23. <https://doi.org/10.23983/mv.61434>.

Revers, Matthias. 2014. ”Journalistic professionalism as performance and boundary work: Source relations at the state house.” *Journalism* 15 (1): 37–52. DOI: 10.1177/1464884913480459.

Rusbridger, Alan ja Judith Rees. 2011. ”Reading the Riots. Foreword.” Teoksessa *Reading the riots: investigating England's summer of disorder*, toimittajat Paul Lewis, Tim Newburn, Matthew Taylor, Catriona Mcgillivray, AsterGreenhill, Harold Frayman ja Rob Proctor. Lontoo: The London School of Economics and Political Science and The Guardian. <http://eprints.lse.ac.uk/46297/>.

Räty, Reetta. 2018. ”Saari kaiken keskipisteessä.” Teoksessa *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin*, toimittajat Ville Lähde ja Johanna Vehkoo, 15–24. Helsinki: Into.

Saaranen-Kauppinen, Anita ja Anna Puusniekka. 2006. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto. Luettu: 12.8.2020.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_4.html.

Schudson, Michael. 2003. *The Sociology of News*. New York: W. W. Norton & Company.

Seuri, Ville. 2020. ”Datahuuma käänsi toimitusten huomion numeroihin, nyt on aika taas puhua journalismista.” Luettu 7.11.2020. <https://suomenlehdisto.fi/datahuuma-kaansi-toimitusten-huomion-numeroihin-nyt-on-aika-puhua-taas-journalismista/>.

Singer, Jane B. 2015. ”Out of bounds. Professional Norms as boundary markers.” Teoksessa *Boundaries of journalism: Professionalism, practices, and participation*, toimittajat Matt Carlson ja Seth.C. Lewis, 21–36. New York: Routledge.

Star, Susan Leigh ja James R. Griesemer. 1989. ”Institutional Ecology, ’Translations’ and Boundary Objects: Amateurs and Professionals in Berkeley’s Museum of Vertebrate Zoology, 1907-39.” *Social Studies of Science* 19(3), 387–420. doi.org/10.1177/030631289019003001.

Starr, Paul. 1982. *The social transformation of American Medicine*. New York: Basic Books. Luettu 11.8.2020. <https://hdl-handle-net.libproxy.helsinki.fi/2027/heh.00104>.

Suomen Akatemia 2016. ”Tieteen tila 2016.” Luettu 4.10.2020. <https://www.aka.fi/suomen-akatemian-toiminta/tietoaineistot/tieteen-tila/tieteen-tila-2016/>.

Suomen freelance-journalistit. 2014. ”Valtuusto laajensi Journalistiliiton jäsenkriteereitä ja keskusteli eläkeläisten jäsenmaksuista.” Luettu 4.10.2020. <https://www.freet.fi/valtuusto-laajensi-journalistiliiton-jasenkriteereita-ja-keskusteli-elakelaisten-jasenmaksuista/>.

Tammi, Tuukka. 2018. ”Yhteiskunnan näkymättömät pääsivät otsikoihin.” Teoksessa *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin*, toimittajat Ville Lähde ja Johanna Vehkoo, 113–119. Helsinki: Into.

Tietosuojalaki 2018. Annettu 5.12.2018. Luettu 14.8.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181050>.

Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 5., uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Vähämaa, Miika. 2015. *Groups as Epistemic Communities – Studies on the Role of Groups in Forming and Circulating Social Knowledge*. Publications of the Department of Social Research, 10. Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/155064>.

Waisbord, Silvio. 2013. *Reinventing Professionalism. Journalism and News in Global Perspective*. Cambridge: Polity.

Weitkamp, Emma ja Torill Eidsvaag. 2014. "Agenda Building In Media Coverage of Food Research." *Journalism Practice* 8 (6): 871–886. DOI: 10.1080/17512786.2013.865966.

Witschge, Tamara ja Gunnar Nygren. 2009. Journalistic Work: A Profession Under Pressure? *Journal of Media Business Studies*, 6 (1): 37–59. <http://eprints-gro.goldsmiths.ac>.

LIITE 1. Haastattelurunko

Intro

Kiitetään että antaa aikaansa

Kerrataan, mistä tutkimuksessa on kyse ja mihin kokonaisuuteen liittyy

Pyydetään allekirjoittamaan paperi, jossa suostumus ja GDPR-asiat

OSIO 1 – HAASTATELTAVA OSANA HANKETIIMIN YHTEISTYÖTÄ

Olit mukana xx – nimisessä hankkeessa jossa toimittajat ja tutkijat, sekä mahdollisesti muutkin, tekivät yhteistyötä.

- Kuvailisitko omaa toimintaasi ja osuuttasi tässä yhteistyössä
- Millainen toimintamalli teillä oli?
- Millaisia tehtäviä toisaalta tutkimuksella ja toisaalta journalismilla oli hankkeessanne?

OSIO 2 – RAJATYÖ OMALLA KOHDALLA

Osallistuit hankkeeseen toimittajana / tutkijana.

- Jos ajattelet omaa työskentelyäsi hankkeessa, miten kuvailisit rooliasi toimittajana/tutkijana?
- Osallistuitko myös tutkimustyöhön/journalistiseen työhön? Merkitsikö tämä jonkinlaista rajojen ylittämistä? Kerro tilanteista, joissa ammatilliset rajat ylitettiin
- (Miksi päädyttiin siihen, että ylitit toimittajan/tutkijan tavanomaisen roolin? Mitä sillä tavoiteltiin? Toteutuiko tavoite?)
- Kerro tilanteista, joissa tuli tarve identifioitua joko tutkijaksi tai toimittajaksi? (Miksi?)
- Oliko jotain mitä et voinut tehdä, koska olet toimittaja/tutkija?

OSIO 3 - RAJATYÖ KOKO TIIMISSÄ

Jos ajatellaan hanketiiminne muita jäseniä,

- Miten näkyi se että toiset toimittajat/tutkijat työskentelivät omassa roolissaan, entä miten heidän kohdallaan näkyi mahdollinen rajojen ylittäminen? Millaisissa tilanteissa tai yhteyksissä rajat tulivat vastaan?
- Missä journalismi loppui ja tutkimus alkoi, ja päinvastoin?

OSIO 4 - RAJAKOhteet

- Millaisia ongelmia tuli yhteistyössä? Miten niitä ratkottiin?
- Miten kenties täsmensitte rooleja tai sovittelitte lähestymistapoja?
- Millaisia työkaluja kehititte (yhteistyön tueksi tai ongelmien ratkaisemiseksi)?Mitä
- Mitä uutta syntyi yhteistyössä?

OSIO 5 MAHD. TÄYDENTÄVIÄ KYSYMYKSIÄ

- Tuleeko mieleesi jotain mitä vielä haluaisit sanoa?
- Mitä tekisit toisin, jos ryhtyisitkö uudelleen vastaavaan yhteistyöhön?
- Miten yhteistyön puheena olleet puolet ilmenivät hankkeen yhteydessä julkaistuissa journalistisissa jutuissa? /kirjoittamassasi kirjassa /tutkimusartikkeleissa/muussa hankkeeseen liittyvässä
- Onko kokemus muuttanut ammatillisia työnkuvia rooleja/rajoja koskevaa ajatteluasi?

LOPUKSI

Muistettava kysyä, ketkä ovat haastateltavan mielestä oman hankkeen muut keskeiset toimijat. Tarvittaessa yhteystietoja.

Liite 2. Suostumuslomake

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISEEN JA TIETOA TIETOSUOJAKÄYTÄNNÖISTÄ

Olen saanut riittävät tiedot tutkijoiden ja toimittajien yhteistyötä koskevasta Kaarina Järventauksen pro gradu -tutkimuksesta, johon osallistun haastateltavana. Minulla on ollut tilaisuus esittää tutkimusta koskevia kysymyksiä.

Annan suostumukseni siihen, että haastattelu tallennetaan.

Annan suostumukseni siihen, että haastattelulausuntojani saa käyttää myös suorina sitatteina mainittuun tutkimukseen. Haastateltavat anonymisoidaan tutkimusraportissa.

Ymmärrän, että saatan siitä huolimatta olla tunnistettavissa tutkimusraportista tutkittavan toiminnan julkisen luonteen takia.

Tutkijan ilmoittamat tietosuojakäytännöt ovat seuraavat: Haastattelutallenteita säilytetään huolellisesti, niitä käytetään ainoastaan tämän tutkimuksen yhteydessä ja litteroimisen jälkeen ne hävitetään. Litteroidut aineistot pidetään anonyymeinä. Haastateltavien yhteystietoja ei luovuteta eteenpäin.

Tutkija sitoutuu noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä.

Työn ohjaajana toimii apulaisprofessori Johanna Sumiala.

Tätä lomaketta on tehty kaksi samanlaista kappaletta, joista toinen jää minulle ja toinen Kaarina Järventaukselle.

_____. 2019 Tutkija:

nimen selvennys

Kaarina Järventaus
viestinnän maisteriohjelman opiskelija
Helsingin yliopisto
sähköpostiosite
puh. numero